227
E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

~~10. K. I. 35~~
227 E. 73
N Kn. 1961

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

In hoc opere continetur vita Martini Turonenſis archiepiſcopi cum tribus opuſculis dyalogoꝝ perſcripta ab eloquẽtiſſimo oratore Seuero Sulpitio eiuſdẽ viri ſanctiſſimi diſcipulo

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage.

AD.K I: 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

❡ Gēnadius maſſiliēſis eccle pſbit in li. de il. vi.

Seuerus pſbyter cognomēto ſulpicius aqtanice puincie. vir genere ⁊
lrīs nobilis. pauptatis atqȝ hūilitatis amore pſpicuus. carus etiā ſcōꝝ
viroꝝ martini Turoneñ. epi ⁊ paulini nolēſis. ſcripſit nō ꝯtēnenda opuſ
cula. Nā epl'as ad amorē dei ⁊ cōtemptū mūdi hortatorias ſcripſit ſorori
ſue multas q̄ ⁊ note ſunt. Scripſit ⁊ ad paulinū p̄dictū duas ⁊ ad alios
alias. veꝝ qꝛ nōnullis familiaris īſerta ē neccitas nō digerunt. Cōpoſuit
et yronicas. Scripſit q̄ȝ ad multoꝝ pfectū vitā bti martini mōachi ⁊ epi
ſignis. ṽtutibꝫ. ac pdigijs illuſtriſſimi. ⁊ collatiōem poſtumiani ⁊ galli ſe
mediāte ⁊ iudice. de cōuerſatōe monachoꝝ orīetaliū ⁊ ipſiꝰ martini. habi
tā in dialogi ſpēm duabꝫ inciſionibꝫ cōprehēdit. In quaꝝ p̄ore refert ſuo
tpe apud alexādriā ſynodo epoꝝ decretū. origenē cautius a ſapiētibꝫ pro
bonis legendū. ⁊ a minꝰ capacibꝫ p malis refutandum. Hic in ſenectute
ſua a pelagianis deceptus. ⁊ agnoſcēs loquacitatis culpā ſilentium vſqȝ
ad mortem tenuit. ut peccatum quod loquendo contraxerat: tacendo salubriter
emendaret

❡ Incipit epiſtola Seueri ad deſiderium de vita ſancti Martini epiſcopi ⁊ confeſſoris

Seuerus deſiderio fratri chariſſimo ſalutem Ego quidem fra
ter vnanimis libellum quē de vita ſancti martini ſcripſerā. ſce
da ſua (non) pmere ⁊ intra domeſticos parietes cohibere decreuerā
quia vt ſum natura infirmus iudicia humana vitabā. ne qꝫ for
te arbitror ſermo incultior legentibus diſpliceret. oīmqȝ reprehenſione
digniſſimus iudicarer. qui materiam diſertis merito ſcriptoribus reſer
uandam impudens occupaſſem. ſed petenti tibi ſepius negare nō potui.
Quid enim eſſet qꝫ non amori tuo vel cum detrimento mei pudoris im
penderem. Verūtamen ea fiducia tibi libellum edidi. qua nulli a te pro
dendū reor. quia id ſpopondiſti. Sed vereor ne tu ei ianua ſis futurus. et
emiſſus ſemel non queat reuocari Quod ſi acciderit ⁊ ab aliquibus euȝ
legi videris. bona venia id a lectoribꝰ poſtulabis vt res potius q̄ȝ verba
perpendant. ⁊ equo animo ferant ſi aures eorum vicioſus forſitan ſermo
perculerit. quia regnum dei non in eloquentia. ſed in fide conſtat Memi
nerint etiam ſalutem ſeculo non ab oratoribus ſed a piſcatoribus predi
catam. cum vtiqȝ ſi vtile fuiſſet id quoqȝ dominus preſtare potuiſſet Ego
enim cum primum animum ad ſcribendum appuli (quia nefas putarem
tanti viri latere virtutes) apud meipſe didici vt ſoloeciſmis non erubeſce
rem. quia nec magnam iſtarum vnqȝ rerum ſcientiam contigiſſem Et ſi
quid ex his ſtudijs olim fortaſſe libaſſem. totum id dſſuetudine tanti tē
poris perdidiſſem. Sed tamen ne nos maneat tam moleſta defenſio.
ſuppreſſo (ſi tibi videtur) nomine libellus edatur Quod vt fieri valeat titu
lum frontis erade. vt muta ſit pagina. ⁊ qꝫ ſufficit loquatur materiam. nō
loquatur auctorem.

Explicit epiſtola

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Incipit tabula capſoꝝ in vitã ſancti martini.

De ſancta cõuerſatione adoleſcentie. ⁊ charitate vel patientia. atq; humi litate. ⁊ ꝙ ante baptiſmum perfectionem tenuerit
ij De clamide diuiſa. ⁊ paupere veſtito. ⁊ de baptiſmo. ⁊ grandi reli/ gionis deſiderio accepto.
iij De hoſtibus fidei virtute ſuperatis.
iiij Ubi renũciauit milicie. ⁊ ſcũm hylariũ expetijt. ⁊ poſtmodũ ãmoni tus parẽtes viſitauit. ⁊ ĩ itinere ĩſidias aduerſarij potẽti ꝟtute ſupa uit. ⁊ qũo mediolani monaſteriũ ꝯſtituerit. ⁊ inſidiãtibꝫ hereticꝫ gal linariã inſulã expetierit. ⁊ ibi venena ſupauerit. ⁊ iterũ ſanctũ hy lariũ expetierit.
v De monaſterio in pictauo conſtitutis. ⁊ ibidem cathecumino mor/ tuo ſuſcitato. ⁊ poſtea baptiſmũ conſecuto
vi De ſeruo lupicini ſuſcitato
vij De ordine ẽpatus ⁊ pſeuerãtia hũilitatꝫ. et amore ſecreti monaſte/ rio cõſtituto. ⁊ q̃liter exẽplo ⁊ doctrina diſcipulos erudierit.
viij Ubi locũ calitomiũ noĩe fraude inimici deſtructa. ab errore libauit
ix Ubi gẽtiliũ turbas cũ voluit. ſtare fecit. ⁊ cũ libuit. abire pmiſit
x Ubi tẽplũ ãtiq̃ſſimũ diruit. ⁊ arborem pinũ ſup ſe ruentẽ ſig̃ crucis oppoſito. in aliã ptẽ pſtrauit. ⁊ gentiliũ multitudinẽ vniuerſam hoc miraculo conuerti fecit
xi Ubi phanonicenſo. ignẽ domi imminentẽ fide reppulit
xij Ubi ad diruendũ phanũ. angeloꝝ preſidia meruit
xiij Ubi orationis virtute pcuſſorem ſupauit
xiiij Ubi pcuſſori ferrũ de manibꝫ excuſſum non comparuit.
xv Ubi paraliticum curauit.
xvi Ubi tetradij ſeruum a demonio liberauit. ⁊ ipm tetradiũ a gentili/ tatis abſoluit errore
xvij Ubi demoniaco furẽti digitos in os intulit. ⁊ cõfeſtim purgauit.
xviij Ubi ciuitatẽ de motu barbaroꝝ liberauit
xix Ubi leproſum oſculo purgauit
xx Ubi filia arborij epĩe ſue tactu ſanata eſt
xxi Ubi ipſi⁹ paulini ocl'os nõ ſolũ exteriores. ſꝫ etiã ĩteriores illũiauit
xxij Ubi ipſe ſanctus p angelum curatus eſt
xxiij Ubi in cõuiuio impatoris preſbyterũ p̃tulit impatori. ⁊ ipſi maxi/ mo predixit futura que ſunt impleta
xxiiij Qꝫ angeli cũ eo ſepe locuti ſunt. ⁊ ꝙ diabolus cornu cruentũ in ma nu tenẽs cellulã ei⁹ irrupit. ⁊ clarũ p̃ſbyteꝝ tẽtare conat⁹ eſt. ⁊ ꝙ viſi bilẽ ſe ei formis diuerſis ingerebat etiã regio habitu. ⁊ ꝙ eo tpe etiã in alijs regionibus figmenta ſit machinatus
xxv Ubi ipſe ſeuerus ad eum plena fide ⁊ charitate perrexit. et expo/ nit pfectionẽ religionis illius. et quibus exẽplis eos ad timorẽ dñi p uocauerit. ⁊ ꝙ p iuidis ⁊ p obtrectatoribꝫ ſuis ſp orauerit. ⁊ aduer/ ſum oẽs iuidias patiẽtiã aſſumpſerit. ⁊ a charitate ſua nullũ reppu lerit. et animũ celo ſemp intentũ. ab oratione nunq̃ laxauerit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Incipit ꝓlogus Seueri Sulpicij de vita ſancti martini epiſcopi

Lerique mortalium ſtudio ⁊ glorie ſeculari inaniter deditiex inde ꝑhennem vt putabant memoriam nominis ſui queſierunt: ſi vitas clarorum virorum ſtilo illuſtraſſent. Que res vtiqꝫ non ꝑhennē quidem. ſed aliquantulū tn̄ concepte ſpei fructū afferebat. quia ⁊ ſui memoriā licet incaſſum propagabant. ⁊ ꝓpoſitis magnoꝝ virorum exēplis non pua emulatio legentibus excitabat̃. ſed tamē nihil ad beatam illā eternāqꝫ vitam hec eoꝝ cura pertinuit Quid enim aut ipſis occaſura cū ſeculo ſcriptoꝝ ſuoꝝ gloria profuit. aut quid poſteritas emolumenti tulit legendo hectorem pugnantē. aut ſocratē philoſophantē. cū eos non ſolum imitari ſtulticia ſit. ſed non acerrime etiā impugnare dementia. quippe qui humanā vitam p̄ntibus tantū actib⁹ eſtimantes. ſpes ſuas fabulis. animas ſepulcris dederunt. Siquidē ad ſolā hominū memoriā ſe ꝑpetuandos crediderunt. ⁊ cū hominis officiū ſit ꝑhennē potius vitam qꝫ ꝑhennē memoriā q̄rere. nō ſcribendo aut pugnādo aut philoſophādo. ſed pie ſancte religioſeqꝫ viuendo Qui quidem error humanis litteris traditus in tantū valuit. vt multos plane emulos vel inanis ph̄ie vel ſtulte illius virtutis inuenerit Vn̄ facturus mihi opeprecium videor ſi vitam ſanctiſſimi viri exēplo alijs moꝝ ꝓfuturam ꝑſcripſero. eo qꝫ vtiqꝫ ad veram ſapientiā ⁊ celeſtem miliciam diuināqꝫ virtutē legentes incitabunt̃ In quo ita noſtri quoqꝫ rōem commodi ducimus. vt nō inanē ab hominib⁹ memoriā ſed eternū a deo premiū expectemus Quia ⁊ ſi ipſi nō ita viximus vt exemplo alijs eſſe poſſimus dedimus tn̄ operā ne is lateret qui eſſet imitādus. Igit̃ ſancti martini uitā ſcribere exordiar. vt que vel ante epiſcopatum vel in epiſcopatu geſſerit. qꝫuis ad omnia illius nequāqꝫ potuerim ꝑuenire. adeo ea in quibus ipſe tantū ſibi cōſcius fuit neſciunt̃. qꝛ laudē ab hominib⁹ non requirens. quantū in ipſo fuit oēs virtutes ſuas latere voluiſſet Quāqꝫ etiam ex hijs que cōperta nobis erant plura omiſimus. qꝛ ſufficere credidimus ſi tantū excellētiora notarent̃. ſimul ⁊ legentib⁹ cōſulendū fuit. ne quoqꝫ his pareret copia cōgeſta faſtidium Obſecro aūt eos qui lecturi ſunt vt fidem dictis adhibeāt. neqꝫ me quicqꝫ niſi cōpertū ⁊ ꝓbatum ſcripſiſſe arbitrent̃. Alioquin tacere qꝫ falſa dicere maluiſſem Explicit prologus

Incipit vita ſancti martini thuronoꝝ epi ⁊ de ortu eius

De ſancta cōuerſatōe adoleſcētie et charitate vł patiētia. atqꝫ humilitate. ⁊ qꝫ añ baptiſmum ꝑfectionen tenuerit Cap̄. primū

Situr martinus ſabarie pānoniaꝝ opido oriundus fuit. ſꝫ intra italiā ticini alit⁹ eſt. parentib⁹ ſcḋm ſeculi dignitatem non infimis gentilib⁹ tn̄. Pater eius miles primū. poſt tribunus militū fuit Ipſe armatā miliciā in adoleſcētia ſecutus iter ſcalares alas ſub rege cō

ſtantio deinde ſub iuliano ceſare militauit. nō tamē ſponte qꝛ a primis fe
re annis diuinam potius ſeruitutē ſacra illuſtris pueri ſpirauit infantia.
Nā cū eſſet annoꝝ decē inuitis parentibꝫ ad ecclam cōfugit. ſeqꝫ cathecu
minū fieri poſtulauit Mox mirū in modū totus in dei opa cōuerſus. cū
eſſet annoꝝ duodecim heremū cōcupiuit. feciſſetqꝫ votis ſatis. ſi etatis i/
firmitas nō obſtitiſſet. Animus tn̄ aut circa monaſteria aut circa ecclam
ſemp intētus meditabat adhuc in etate puerili. quod poſtea deuotius im
pleuit. Sed cū edictū eſſet a regibꝫ vt veteranoꝝ filij ad miliciā ſcriberent
pdente patre qui felicibꝫ eius actibꝫ inuidebat. cū eſſet annoꝝ qndecim ra
ptus ⁊ catenatus ſacramentis militaribꝫ implicatus eſt. vno tantū ſeruo
comite cōtentus. Cui tamē verſa vice dn̄s ſeruiebat. adeo vt plerūqꝫ ei ⁊
calciamenta ipſe detraheret ⁊ ipſe detergeret. cibū vna caperēt. hic ſepius
miniſtraret. Trienniū fere ante baptiſma in armis fuit. integer tamē ab
his vicijs quibꝫ illud hoim genus implicari ſolet. Multa illi circa cōmi/
litones benignitas mira caritas. patientia vero atqꝫ humilitas vltra hu/
manū modū Nā frugalitatē in eo laudare nō eſt neceſſe. qua ita vſus eſt.
vt iam illo tempore nō miles ſed monachus putaret. Quibꝫ rebus ita ſi/
bi omnes cōmilitones ſuos deuixerat. vt eum miro affectu venerarentur
Nec dū regeneratꝰ in chriſto agebat quedā bonis opibꝫ baptiſmi candi/
datum. aſſiſtere ſcꝫ laborantibus. opem ferre miſeris. alere egentes. veſti/
re nudos Nihil ſibi ex militie ſtipendijs pter cotidianū victū reſeruabat
Jam tū euangelij nō ſurdus auditor. de craſtino nō cogitabat

De clamide diuiſa. et paupere veſtito. et de baptiſmo. ac grandi religiōis deſiderio accepto Caplm ſcdm

Quodam igit tempore cū iam nihil pter arma ⁊ ſimplicē milicie ve/
ſtem haberet. media hyeme que ſolito aſperior inhorruerat adeo vt
pleroſqꝫ vis algoris extingueret. obuiū habuit in porta ambianenſiū ciui
tatis pauperem nudū Qui cum ptereuntes vt ſui miſererent oraret om/
neſqꝫ miſerum pterirent. intellexit vir deo plenus ſibi illum alijs miſeri/
cordiā non preſtantibꝫ reſeruari Quid tamē ageret. Nihil pter clamidē
qua indutus erat habebat. iam enim reliqua in opus ſimile cōſumpſerat
Arrepto itaqꝫ ferro quo accinctus erat mediā diuidit. ptemqꝫ eius pau/
peri tribuit. reliqua rurſus induit. Interea de circūſtantibus ridere non/
nulli. quia deformis ⁊ truncatus habitu videretur. Multi quidem qui/
bus erat mens ſanior altius tenere q̄ nihil ſimile feciſſent. cū vtiqꝫ plus
habentes veſtire pauperem ſine ſua nuditate potuiſſent. Nocte igitur in
ſecuta cum ſe ſopori dediſſet. vidit chriſtum clamidis ſue qua pauperem
texerat parte veſtitum. Intueri diligentiſſime dominum veſtemqꝫ quam
dederat iubetur agnoſcere Mox ad angelorum circūſtantium multitu/
dinem audiuit ieſum clara voce dicentem Martinus adhuc cathecumi
nus hac me veſte contexit. Vere memor dominus dictorum ſuorum que
ante predixerat q̄diu feciſtis hec vni ex minimis meis mihi feciſtis. ſe
in paupere profeſſus eſt fuiſſe veſtitum. ⁊ ad confirmandum tā boni ope

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

ris teſtimonium.in eodem ſe habitu quē pauper acceperat eſt dignatus
oſtendere Quo viſo vir beatiſſimus non in gl'am eſt elatus humanā.ſed
bonitatem dei in ſuo opere cognoſcens.cum eſſet annoꝝ duo de viginti
ad baptiſma conuolauit Nec tamē ſtatim milicie renunciauit.tribuni ſui
precibus euictus.cui contuberniū familiare preſtabat. Etenim tranſa/
cto tribunatus ſui tempore.renunciaturum ſe ſeculo pollicebatur. Qua
martinus expectatione ſuſpenſus.per biennium fere poſtea q̄ꝫ eſt baptiſ
ma conſecutus ſolo ſcꝫ nomine militauit

De hoſtibus fidei virtute ſuperatis
Capl'm iij

Pterea irruentibus intra gallias barbaris iulianus ceſar coacto in
vnum exercitu apud wangionū ciuitatem donatiuum cepit eroga/
re militibus.⁊ vt eſt conſuetudinis ſinguli citabant̄. donec ad martinuꝫ
ventū eſt Tum vero oportunū tēpus exiſtimans quo peteret miſſionem
neqꝫ enim integrum ſibi fore arbitrabat̄.ſi donatiuū non militaturus ac
ciperet.hactenus inquit ad ceſarem militaui tibi.patere vt nūc militem
deo.Donatiuū tuum pugnaturus accipiat.chriſti ego miles ſum. pug/
nare mihi non licet. Tum vero aduerſus hanc vocem tirannus infre/
muit.dicens eum metu pugne que poſtera die erat futura.nō religionis
gratia detractare miliciam. At martinus intrepidus imo illato ſibi ter/
rore conſtantior.ſi hoc inquit ignauie aſſcribitur non fidei craſtina die aū
aciem inermis aſtabo. ⁊ in nomine domini ieſu.ſigno crucis non clipeo
protectus aut galea hoſtium cuneos penetrabo ſecurus. Retrudi ergo
in cuſtodiam iubetur.facturus fidem dictis. vt inermis barbaris obijce
retur. Poſtera autē die hoſtes legatos de pace miſerunt. ſua omnia ſeqꝫ
dedentes Unde quis dubitet hanc vere beati viri fuiſſe victoriaꝫ cui pre
ſtitum ſit ne inermis ad prelium mitteretur. Et q̄ꝫuis pius dominus ſer
uare militem ſuum licet inter hoſtium gladios et tela potuiſſet.tamē ne
vel aliorum morte ſancti violarentur obtutus exemit pugne neceſſitateꝫ
Neqꝫ enim aliaꝫ ꝓ milite ſuo chriſtus debuit preſtare victoriam. q̄ꝫ vt ſub
actis ſine ſanguine hoſtibus nemo moreretur.

Ubi renunciauit milicie ⁊ ſanctum hylariuꝫ expetijt. ⁊ poſtmodum ammonitus parentes viſitauit. et q̄ in itinere inſidias aduerſarij potenti virtute ſuperauit. et mediolani monaſterium conſtituerit. ⁊ inſidiātibus hereticis gallinariam inſulam expetierit. ⁊ ibi venena ſuperauerit. ⁊ iterum ſanctum hylarium expetierit
Capl'm quartum

Xinde relicta milicia ſanctū hilariū pictaue epm ciuitatis.cuius tūc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

in dei rebus ſpectata ⁊ cognita fides habebaꝛ expetijt. ⁊ aliq̃diu apud
eum cõmoratus eſt Tẽtauit aũt idẽ hilari⁹ impoſito diaconij officio ſibi
eũ artius implicare. ⁊ miſterio vincire diuino Sed cũ ſepiſſime reſtitiſſet
indignũ ſe eſſe vociferãs. intellexit vir dei altioris ingenij. hoc eũ mõ poſ/
ſe ↄſtringi. ſi id ei officij imponeret. in quo q̃dẽ locus iniurie videreꝛ Ita/
q̃ exorciſtã eũ eſſe p̃cepit Quã ille ordinationẽ ne deſpexiſſe tanq̃ humi/
liorẽ videreꝛ. non repudiauit Nec multo poſt ammonitus p ſoporem vt
patriã parẽteſq̃ quos adhuc gẽtilitas detinebat religioſa ſollicitudĩe viſi
taret ex voluntate ſancti hilarij ꝑfectus eſt. multiſq̃ ab eo obſtrictus pre
cibus ⁊ lacrimis vt rediret Meſtus vt ferũt peregrinationẽ illam aggreſ
ſus eſt cõteſtatis fratribꝫ multa ſe aduerſa paſſurũ. q̃ poſtea rei euentus
probauit. At primũ inter alpes deuia ſecutus incidit in latrones Cũq̃
vnus ſecuri eleuata in caput eius libraſſet ictũ. ferientis dexteram ſuſti/
nuit alter Vinctus tñ poſt tergũ manibus. vni ſeruandus ⁊ cuſtodien/
dus tradiꝛ Qui cũ eum ad remotiora loca duxiſſet. ꝑcunctari ab eo cepit
quiſnã eſſet Rñdit chriſtianũ ſe eẽ Querebat etiã ab eo an timeret. Tũc
vero cõſtantiſſime ꝯfiteꝛ nũq̃ ſe fuiſſe tã ſecurũ.. q2 ſciret miſericordiã dei
maxime in tẽtationibꝫ affuturã. ſe magis illũ dolere. qui chriſti miſericor/
dia (vtpote latrocinia exercẽs) eſſet indignus. Ingreſſuſq̃ euãgelicã diſpu
tationẽ. verbũ dei latroni p̃dicabat Quid lõgius morer Latro credidit.
ꝓſecutuſq̃ martinũ vie reddidit. orans vt ꝓ ſe dñm p̃careꝛ Ideq̃ poſtea
religioſam vitam agens viſus eſt vt hec q̃ ſup̃ retulimus ab ipſo audita
dicanꝛ Igiꝛ martin⁹ inde ꝓgreſſus. cũ mediolanũ p̃teriſſet diabolus in
itinere humana ſpẽ aſſumpta ſe ei obuiũ tulit. quo tẽderet q̃rens Cumq̃
id a martino rñſi accepiſſet. ſe quo dñs vocaret intẽdere. ait ad eũ. Quo/
cũq̃ ieris vel q̃cunq̃ tẽtaueris. diabolus tibi aduerſabiꝛ Tunc ei ꝓpheti
ca voce rñdit. Dñs mihi adiutor eſt. nõ timebo q̃d faciat mihi hõ. Stati
q̃ e cõſpectu eius inimic⁹ euanuit Itaq̃ vt animo ac mẽte cõceperat ma
trem gẽtilitatis abſoluit errore. patre in malis ꝑſeuerãte. Plures tamen
ſuo ſaluauit exẽplo Deinde cũ hereſis arriana per totũ orbem ⁊ maxime
intra illiricũ pullulaſſet. cũ aduerſus ꝑfidiã ſacerdotũ ſolus pene acerri/
me pugnaret. multiſq̃ ſupplicijs eſſet affectus. nam ⁊ publice virgis ce/
ſus eſt. ⁊ ad extremũ de ciuitate exire cõpulſus ytaliam repetens cum in/
tra gallias quoq̃ diſceſſu ſancti hilarij quẽ ad exiliũ hereticoꝝ vis coege/
gerat turbatã eccl'am cõperiſſet. mediolani ſibi monaſteriũ ſtatuit. Ibi q̃
q̃ eum auxentius auctor ⁊ princeps arrianoꝝ grauiſſime inſectatus eſt.
multiſq̃ affectum iniurijs de ciuitate exturbauit. Cedendum itaq̃ tem/
pori arbitratus ad inſulam gallinariam nomine receſſit. comite quodã
preſbytero magnarum virtutum viro. Hic aliq̃diu radicibus vixit her/
barum Quo tempore elleborum venenatum vt ferunt gramen in cibũ
ſumpſit Sed cum vim veneni in ſe graſſantis vicina iam morte ſenſiſſet
imminens periculum oratione reppulit. ſtatimq̃ omnis dolor fugatus
eſt. Nec multo poſt cum ſancto hilario comperiſſet regis penitentia pote
ſtatem indultam fuiſſe redeundi. rome ei tentauit occurrere. profectuſq̃
eſt ad vrbem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

¶ De monaſterio in pictauis conſtituto. ⁊ ibidē cathecumino mortuo ſuſcitato. ⁊ poſtea baptiſmū conſecuto Capłm v.

Um iam hilarius preteriſſet. ita eum e veſtigijs ꝓſecutus eſt Cun/
cꝫ ab eo gratiſſime fuiſſet ſuſceptus. haud lōge ſibi ab opido mona/
ſterium collocauit Quo tempore ſe ei quidam cathecuminus iunxit. cu/
piens ſanctiſſimi viri inſtitui diſciplinis. Paucis quippe interpoſitis die
bus languore correptus vi febrium laborabat. ac tum martinus forte diſ
ceſſerat. Qui cum per triduum defuiſſet. regreſſus exanime corpus inue
nit. Ita ſubita mors fuerat. vt abſqꝫ baptiſmate humanis rebus excede
ret Corpus in medio poſitum triſti merentium fratrum frequentabatur
officio. tum martinus flens ⁊ eiulans accurrit Tum vero tota ſpiritum
ſanctum mente concipiēs egredi cellulam in qua corpus iacebat ceteros
iubet. ac foribus obſeratis ſuper exanimata defuncti fratris membra ꝓ/
ſternitur. Et cum aliq̄ꝫdiu orationi incubuiſſet. ſenſiſſetqꝫ per ſpiritū do/
mini adeſſe virtutem. erectus paululum ⁊ in defuncti ora defixus oratio/
nis ſue ac miſericordie domini intrepidus expectabat euentum. Vixqꝫ
duarum fere horarum ſpaciū interceſſerat. vidit defunctuꝫ paulatim mē
bris omnibus cōmoueri. ⁊ laxatis in vſum videndi palpitare luminibus
Tū vero magna ad dominum voce conuerſus. gratias agens cellulam
clamore compleuerat Quo audito. qui pre foribus aſtiterant ſtatim irru
unt Mirum ſpectaculum. q̄ videbant viuere quē mortuum reliquiſſent
Ita redditus vite ſtatim baptiſma conſecutus plures poſtea vixit ānos.
primuſqꝫ apud nos martini virtutum vel materia vel teſtimonium fuit.
Idem tamē referre erat ſolitus ſe corpore exutuꝫ. ad tribunal iudicis du/
ctum deputatūqꝫ obſcuris locis. ⁊ vulgaribus turbis triſteꝫ excepiſſe ſen
tentiam. Tum ꝑ duos angelos iudici fuiſſe ſuggeſtuꝫ. hunc eſſe pro quo
martinus oraret. Ita ꝑ eoſdem angelos ſe iuſſum reduci. ⁊ martino red
ditum. viteqꝫ p̄ſtine reſtitutum Ab hoc p̄mo tp̄e beati viri nomē enituit.
vt qui ſanctus iam ab oībus habebat potēs etiā ⁊ vere ap̄l'icus haberet

¶ De ſeruo lupicini ſuſcitato Capłm vi

Ec multo poſt dum agrum lupicini cuiuſdā honorati ſcd̄m ſeculuꝫ
viri p̄teriret. clamore ⁊ luctu turbe plangentis excipitur. Ad quam
cum ſollicitus aſtitiſſet. ⁊ quis eſſet hic fletus inquireret. indicatur vnum
e familia ſeruulū. laqueo ſibi vitam extorſiſſe Quo cognito cellulā in qua
corpus iacebat ingreditur. excluſiſqꝫ omnibus turbis ſupſtratus corpo/
ri aliquātiſper orauit. Mox viuiſcēte vultu marceſcētibus oculis in ora
illius defunctus erigitur. lentoqꝫ conamine eniſus aſſurgere. appreben/
ſa beati viri dextera in pedes conſtitit. atqꝫ ita cum eo vſqꝫ ad veſtibuluꝫ
domus turba omni inſpectante proceſſit.

¶ De ordine epiſcopatus ⁊ perſeuerātia humilitatis ac amore ſecreti monaſterio conſtituto.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

et qualiter exemplo ⁊ doctrina diſcipulos erudi erit Capl'm vij

Sub eodem fere tempore.martinus ad epiſcopatū turonice eccle/
ſie petebatur Sed cum erui monaſterio ſuo non facile poſſet. ru/
ritius quidam vnus e ciuibus vxoris languore ſimulato ad ge/
nua illius prouolutus.vt egrederet̄ obtinuit. Ita diſpoſitis iam in itine/
re ciuium turbis..ſub quadam cuſtodia ad ciuitatem vſq₃ deducit̄. Mi/
rum in modum incredibilis multitudo non ſolum ex illo opido. ſed etia₃
ex vicinis vrbibus ad ſuffragia ferenda conuenerant. Una omniū volū/
tas.eadem vota.eademq₃ ſententia martinū epiſcopatu eſſe digniſſimu₃
felicem fore ſub tali eccl'am ſacerdote Pauci tamē ⁊ nōnulli ex epiſcopis
qui ad conſtituendum antiſtitem fuerant euocati impie repugnabant.di
centes ſc₃ contēptibilem eſſe pſonam.indignū eſſe epiſcopatu hominem
vultu deſpicabilē.veſte ſordidū. crine deformē Ita a populo ſententie ſa
nioris hec illoꝝ irriſa dementia eſt.qui illuſtrem virum dum vituperare
cupiunt p̄dicabant. Nec vero aliud his facere licuit.q₃ q̄ populus domi/
no volente cogebat. Inter epiſcopos tamen qui affuerant p̄cipue defen
ſor quidam nomine dicit̄ reſtitiſſe. Unde animaduerſum eſt grauiter il/
lum lectione ꝑphetica tunc notatum. Na₃ cum fortuitu lector cui legendi
eo die officium erat intercluſus a populo defuiſſet.turbatis miniſtrꝭ du₃
expectat̄ qui non aderat vnus e circūſtantibus ſumpto pſalterio quē pri/
mū verſum inuenit arripuit Pſalmus aūt hic erat Ex ore infantiū et la/
ctentium pfeciſti laudem ꝑpter inimicos tuos. vt deſtruas inimicu₃ ⁊ de
fenſorem Quo lecto clamor populi extollit̄ pars aduerſa confundit̄. atq₃
ita habitum eſt diuino nutu pſalmū hunc lectū fuiſſe. vt teſtimoniū ope/
ris ſui defenſor audiret.quia ex ore infantiū atq₃ lactentiū in martino do
mini laude pfecta ⁊ oſtēſus pariter ⁊ deſtructus eſt inimicus: Iam vero
ſumpto epiſcopatu qualē ſe q̄tumq₃ preſtiterit. non eſt noſtre facultatis
euoluere Idem enim cōſtantiſſime pſeuerabat.qui prius fuerat Eadem
in corde eius humilitas.eadem in veſtitu eius vilitas fuit.atq₃ ita plen⁹
auctoritatꝭ ⁊ gracie. implebat epiſcopi dignitatem.vt non tamē propoſi
tū monachi virtutemq₃ deſereret. Aliq₃diu ergo adherenti ad eccleſiā cel
lula vſus eſt Deinde cum inquietudinē frequentantium ferre non poſſet
duobus fere extra ciuitate₃ miliaribus monaſteriū ſibi ſtatuit Qui loc⁹
tam ſecretus ⁊ remotus erat.vt heremi ſolitudinem non deſideraret Ex
vno enim latere preciſa montis excelſa rupe ambiebatur. reliquā plani/
ciem liger fluuius reducto paululu₃ ſinu clauſerat. Una tantū eademq₃
arta admodū via adiri poterat. Ipſe ex lignis contextā cellulā habebat
Multi quidem e fratribus in eundem modū.pleriq₃ ſaxo ſupiecti ⁊ mō/
tis cauato receptacula ſibi fecerant Diſcipuli vero octoginta erant. q̄ ad
exemplū beati magiſtri inſtituebant̄ Nemo ibi quicq̄₃ propriu₃ habebat.
omnia in medium conferebant̄. Non emere aut vendere vt pleriſq₃ mo/
nachis moris eſt. cuiq̄₃ licebat. Ars ibi exceptis ſcriptoribus nulla ha/
bebat̄. Cui tamē operi minor etas deputabatur. maiores orationi vaca/
bant Rarus cuiq̄₃ extra cellulā ſuam egreſſus.niſi cum ad locum oratio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

nis cōueniebant Cibum vna omnes poſt horā ieiunij accipiebant Vi/
num nemo norat.niſi quē infirmitas coegiſſet Pleriqꝫ cameloꝝ cetis ve/
ſtiebant.mollior ibi habitus pro ſcrimine erat.Quod eo magis ſit miruȝ
neceſſe eſt ꝙ multi inter eos nobiles habebant. qui longe aliter educati.
ad hanc ſe humilitatem et patientiā coegerant. pluresqꝫ ex his poſtea e/
piſcopos vidimus Que enim eſſet ciuitas aut eccl'a.que non ſibi de mar
tini monaſterio cuperet ſacerdotem

Vbi locum calitomiuim nomine.fraude ini/mici deſtructa.ab errore liberauit Capl'm viij

Ed vt reliquas virtutes eius quas in epātu egit aggrediar.erat
haut longe ab opido ꝓxim⁹ monaſterio locus quē falſa hominū
opinio velud conſepultis ibi martiribus ſacrauerat.naȝ ⁊ altare ibi a ſu/
perioribus epīs conſtitutum habebat. Sed martinus non temere adhi
bens in certis fidem.ab his qui maiores natu erant pſbyteris vel clericꝫ
flagitabat nomen ſibi martyris ⁊ tēpora paſſionis oſtendi.grandi ſe ſcru
pulo ꝑmoueri.ꝙ nihil certi conſtans ſibi maiorum memoria tradidiſſet.
Cum aliqꝫdiu ergo a loco illo abſtinuiſſet.nec derogās religioni quia in/
certus erat.nec auctoritatē ſuam vulgo accōmodans ne ſupſtitio conua/
leſceret.quodam die paucis ſecum adhibitis fratribus ad locū ꝑgit De/
inde ſup ſepulchrū ipſum aſtans orauit ad dominū.vt quis eſſet vel cui⁹
meriti ſepultus oſtenderet Tum cōuerſus ad leuam. vidit prope aſſiſtere
umbrā ſordidā trucem Impat. nomen meritūqꝫ vt loqueret Nomen edi
cit. de crimine confitet latronē ſe fuiſſe.ob ſcelera ꝑcuſſum vulgi errore ce
lebratum.ſibi nihil cum martiribus eſſe cōmune.cuȝ illos gloria ſe pena
retineret Mirū in modū vocem loquētis qui aderant audiebant. perſo/
nam tamē non videbant Tum martinus quid vidiſſet expoſuit. iuſſitqꝫ
ex illo loco altare quod ibi fuerat ſubmoueri.atqꝫ ita populū ſupſtitionis
illius abſoluit errore

Vbi gentiliū turbas cum voluit.ſtare fecit.et cum libuit.abire ꝑmiſit Capl'm ix.

Ccidit aūt in ſequenti tempore dum iter ageret:vt gentilis cuiuſdā
corpus,quod ad ſepulchrū cum ſupſticioſo funere deferebat.obuiuȝ
haberet.cōſpicatuſqꝫ eminus venientiū turbā.quidnam id eſſet ignarus
paululū ſtetit.Nam cū fere quingentoꝝ paſſuū interuallū erat.vt difficile
fuerit dinoſcere quid videret.tamē quia ruſticā manuȝ cerneret.⁊ agente
vento lintheamina corpori ſupiecta volitarent.ꝓphanos ſacrificioꝝ ritus
agi credidit.quia eſſet hec galloꝝ ruſticis conſuetudo.ſimulachra demo/
num candido tecta velamine miſera ꝑ agros ſuos circūferre dementia.
Eleuato ergo in aduerſo ſigno crucis.impat turbe non moueri loco on⁹
qꝫ deponere. Hic vero mirū in modū videres miſeros primū velut ſaxa
riguiſſe.deinde cum primo mouere ſe ſummo conamine niterentur.vltra
accedere nō valentes ridiculā in vertiginē rotabant.donec victi corporis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

onus deponunt attoniti. ꝛ ſemetinuicē aſpectantes. quidnā ſibi accidiſſet
taciti cogitabant. Sed cum beatus vir cōperiſſet exequiaꝝ illam eſſe fre/
quentiā non ſacrorum. eleuata rurſum manu dat eis abeundi ꝛ tollendi
corporis poteſtatem. ita eos ꝛ cum voluit ſtare compulit. ꝛ cum libuit ab
ire permiſit.

¶ Ubi templum antiquiſſimū diruit. ꝛ arborē pinum ſuper ſe ruentem ſigno crucis oppoſito in aliā partē ꝓſtrauit. et gentiliū multitudinē vniuerſam hoc miraculo cōuerti fecit Ca. x.

Item dū in vico quodā tēplū antiqſſimū diruiſſet ꝛ arborē pinū, q̄
phano ꝓxia erat eſſet aggreſſus excidere. tū vero antiſtes loci illi⁹ ce/
teraqꝫ gētiliū turba cepit obſiſtere Et cū ijdē illi dū tēplū euerteret impe
rāte dn̄o qͤuiſſent. ſuccidi arborē nō patiebātᷣ. Jlle eos ſedulo cōmonere
nihil eē religionis in ſtipite. deū poti⁹ cui ipſe ſeruiret ſeqrentᷣ. arborē illā
excidi oportere. qꝛ eſſe demoni dedicata Tū vn⁹ ex his q̄ erat audacior ce
teris. ſi habes inq̄t aliquā de deo tuo quē dicꝫ te colere fiduciā noſmetipſi
ſuccidim⁹ hanc arborē. tu ruentē excipe. ꝛ ſi tecū eſt tu⁹ vt dicis dn̄s eua/
des Tū ille intrepid⁹ cōfiſus in dn̄o facturꝫ ſe pollicetᷣ. Hic vero ad iſtiuſ
modi ꝯditionē oīs illa gentiliū turba ꝯſentit. facilēqꝫ arborꝫ ſue habuere
iacturā. ſi inimicū ſacroꝝ ſuoꝝ caſu illi⁹ obruiſſent Jtaqꝫ cū vnā in ꝑtē pi
nus illa eēt accliuis. vt nō eſſet dubiū quā in ꝑtē ſucciſa corrueret. eo loco
vict⁹ ſtatuitᷣ ꝑ arbitrio ruſticoꝝ. q̄ arborē eē caſurā nemo dubitabat Suc
cidere igitᷣ ſuā pinū ipſi cū in ingēti gaudio leticiaqꝫ ceperūt Aderat emi/
nus turba mirantiū. iāqꝫ nutare paulatī pin⁹ ꝛ ruinā ſui caſura minitari
Pallebāt emin⁹ monachi. ꝛ ꝑiculo iā ꝓpiore ꝯterriti ſpem oēm fideqꝫ per
diderāt. ſolā martini mortē expectātes At ille ꝯfiſus in dn̄o intrepid⁹ op
periēs. cū iā fragorē ſui pin⁹ ꝯcidēs edidiſſet. iā cadēti iā ſuꝑ ſe ruēti eleua
ta obuiā manu ſignū ſalutis opponit Tū ꝟo in turbinis mō retroactā
putares. in diuerſam ꝑtē ruit. adeo vt ruſticos q̄ in tuto loco ſteterāt pene
ꝓſtrauerit Tū ꝟo in celū clamore ſublato. gētiles ſtupere miraculo mona
chi flere p̄ gaudio. criſti nomē in cōe ab oībus p̄dicari. ſatiſqꝫ conſtitit ſa
lutē eo die illi veniſſe regioni Nā nemo fere ex imani illa multitudīe gen/
tiliū fuit. q̄ nō impoſitōe manus deſiderata. dn̄m ieſum relicto impietatꝫ
errore crediderit Et vere ante martinū pauci admodū imo pene nulli in
illis regionibus criſti nomen receperant Quod adeo virtutibus illius ex
emploqꝫ conualuit. vt iam illi nullus ſit locus. qui non aut eccleſijs fre/
quentiſſimis aut monaſterijs ſit repletus. Nam vbi phana deſtruxerat.
ſtatim ibi aut eccleſias aut monaſteria conſtruebat.

¶ Ubi phano incenſo. ignem domo imminentē fide reppulit Caplm xi

Nec minorem ſub idem fere tempus eodem in opere virtu/
tem edidit. Nam cum in vico quodam phano antiquiſſimo et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

selebertimo ignem immiſiſſet. in proximam immo adherentem domum. agente vento flammarum globi ferebantur. Quod vbi ſanctus martinus aduertit. rapido curſu tectum domus ſcandit obuiuz ſe aduenientibus flāmis inferens Tum vero mirū in modum cerneres contra vim venti ignem retorqueri. vt cōpugnantium inter ſe elementoꝝ q̄dam conflictus videretur. Ita virtute martini ibi tantum ignis eſt operatus vbi iuſſus eſt.

¶ Vbi ad diruēdum phanum. angelorum preſidia meruit

Caplm xij

N vico autem cui leproſum nomen eſt cum idem templum opulentiſſimum ſuperſticioſe religionis voluiſſet euertere. reſtitit ei multitudo gentilium. adeo vt non abſqz iniuria ſit repulſus Itaqz ſeceſſit ad proxima loca. ibiqz per triduum cilicio tectus ⁊ cinere ieiunans ſemper atqz orans precabatur dominum. vt quia templum illud euertere humana manu non potuiſſet. virtus illud diuina dirueret Tum ſubito ei duo angeli haſtati atqz ſcutati inſtar milicie celeſtis ſe obtulerunt. dicentes miſſos ſe a domino vt ruſticam multitudinem fugarent. preſidiumqz ferrēt martino. ne quis dū templū dirueretur obſiſteret. Rediret ergo ⁊ opus ceptum deuotus impleret Ita regreſſus ad vicum inſpectantibus gentilium turbis ⁊ quieſcentibus. dum prophanam edem vſqz ad fundamenta dirueret. aras omnes atqz ſimulachra redegit in puluerem. Quo viſo ruſtici dum ſe intelligerent diuino nutu obſtupefactos atqz perterritos ne epiſcopo repugnarent. omnes fere in dominū ieſum crediderunt clamantes palam ⁊ confitentes deum martini colendum ydola negligēda. que ſibi prodeſſe non poſſent

¶ Vbi orationis virtute percuſſorem ſuperauit.

Capittulum xiij

Vid etiam in pago eduorum geſtum ſit referam vbi dum templuz itidem euerteret. furens gentilium ruſticorum in eum irruit multitudo Cumqz vnus audacior ceteris ſtricto eum gladio peteret. reiecto pallio nudam ceruicem ꝑcuſſuro prebuit. Nec cunctatus ferire gentilis cum dexteraz altius extuliſſet reſupinus ruit. conſternatuſqz diuino metu veniam precabatur

¶ Vbi percuſſori ferruz de manibus excuſſum non comparuit

Capittulum xiiij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Ec diſſimile huic fuit illd. cū eū ydola deſtruentē cultro quidā ferire voluiſſet. in ipſo ictu ferrum ei de manibus excuſſum non cōparuit Plerūqȝ aut cōtradicentib9 ſibi ruſticis. ne eoꝝ fana deſtrueret. ita predicatione ſancta gentiliuȝ animos mitigabat. vt luce eis veritatis oſtenſa ipſi ſua templa ſubuerterent Curationū quoqȝ tam potens in eo gratia erat. vt nullus fere ad eū egrotus acceſſerit. qui nō continuo receperit ſanitatem. quod vel ex cōſequenti liquebit exemplo

Vbi paraliticū curauit Caplm xv

Reueris puella quedā dira paraliſis egritudine tenebat᷑. ita vt iā ꝑ multū tp̄s nullo ad humanos vſus corꝑis officio fungeret᷑ Omni ex parte ꝑmortua. vix tenui ſpū palpitabat Triſtes ad ſolā funeris expectationē aſſiſtebāt ꝓpinqui Tū ſubito nunciat᷑ ad ciuitatē illā veniſſe martinū Quod vbi pater puelle cōperit. cucurrit exanimiꝰ ꝓ filia rogaturus. et forte martinus iam eccl'am fuerat ingreſſus. Ibi inſpectante populo multiſqȝ alijs p̄ſentib9 ep̄is. eiulans ſenex genua eius amplectit᷑ dicens. Filia mea moritur miſero genere lāguoris. ⁊ ꝙ ipſa eſt morte crudelius. ſolo ſpiritu viuit iam carne ꝑmortua Rogo vt eā adeas. atqȝ benedicas Cōfido enim ꝙ ꝑ te reddenda ſit ſanitati Qua ille voce confuſus obſtupuit ⁊ refugit. dicens hoc ſue nō eſſe virtutis. ſenē errare iudicio. non eſſe ſe dignū ꝑ quē dn̄s ſignū virtutis oſtēderet. Perſtare vehemētius flens pater ⁊ orare cepit. vt exanimē viſitaret. Poſtremo a circūſtantibus epiſcopis ire cōpulſus. deſcēdit ad domū puelle. Ingens turba ꝓ forib9 expectabat quidnā ſeruus dei eſſet facturus. Ac primū que erant illius familiaria in iſtiuſmodi rebus arma. ſolo ꝓſtratus orauit. Deinde egram intuēs. dari ſibi oleū poſtulauit. Quod cū benedixiſſet in os puelle vim ſancti liquoris infudit. ſtatimqȝ vox reddita eſt Tū paulatim ſingula cōtactu eius ceperunt membra viuiſcere. donec firmatis greſſibus populo teſte ſurrexit.

Vbi tetradij ſeruū a demonio liberauit. ⁊ ipſuȝ tetradiū a gētilitat᷑ abſoluit errore Ca. xvi

Odemqȝ tp̄e tetradij cuiuſdā ꝓcōſularis viri ſeruus demonio correptus. dolendo exitu cruciabat᷑ Rogatus ergo martinus vt ei manum imponeret. deduci eū ad ſe iubet Sed neqȝ ſpūs. nullo ꝓferri mō ex cellula in qua erat potuit. ita in aduenictes rabidis dentib9 ſeuiebat Tū tetradius ad genua beati viri aduoluit᷑. orans vt ad domū in qua demoniacus habebat᷑ ipſe deſcēderet. Tū vero martinus negare cepit ſe ꝓfani et gentilis domū adire poſſe. nā tetradius eodē tp̄e adhuc gentilitatis errore implicitus tenebat᷑. Spopōdit ergo ſe ſi de puero demon fuiſſet exactus. chriſtianū fore. Ita martinus impoſita manu puero. immundū ab eo ſpūm eiecit Quo viſo tetradius dn̄m ieſum credidit. ſtatimqȝ cathecuminus factus. nec multū poſt baptizatus eſt. ſemꝑ martinū. ſue ſalutis auctorem miro coluit affectu

Vbi demoniaco furenti digitos in os intulit.

et confeſtim purgauit Cap̄.xvij

Er idem tempus in eodem opido ingreſſus patriſfamilias cuiuſ/dam domum in limine ipſo reſtitit. dicēs horribile in atrio domus demonium ſe videre. Cui cum vt deſcenderet imperaret. quendā e fami/lia qui in interiori parte ediū morabatur arripuit Seuire miſer dētibus cepit. ⁊ obuios quoſcunqꝫ laniare. Cōmota eſt domus. familia turbata populus in fugam conuerſus. martinus ſe furenti obiecit. ac primum ei ſtare impat. Sed cum dentibus fremeret hianticꝫ ore morſu minaretur. digitos ei martinus in os intulit. ſi habes inquit aliquid poteſtatis hos deuora Tum vero ac ſi candens ferrum faucibus accepiſſet longe redu/ctis dentibus digitos beati viri vitabat attingere Et cum fugere de ob/ſeſſo corpore penis ⁊ cruciatibus cogeret̄. nec tn̄ exire ei p̱ os liceret. feda relinquens veſtigia. fluxu ventris egreſſus eſt.

¶ Vbi ciuitatem de metu barbaroꝝ liberauit Capittulum xviij

Aterea cum de metu ⁊ impetu barbaroꝝ ſubita ciuitatẽ fama tur/baſſet demoniacū ad ſe exhiberi iubet. impatꝫ vt an verus eſſet hic nūcius fateret̄. Tunc cōfeſſus eſt ſedecim demones fuiſſe q̄ rumorē hūc p̱ populū diſſeminaſſent. vt ſaltē metu ex illo martinus opido fugaretur. barbaros nihil minus q̄ꝫ irruptionē cogitare. Ita cū hec immūd⁹ ſpūs media in eccl'a fateret̄. metu ⁊ turbatōe p̄niti. ciuitas liberata eſt

¶ Vbi leproſum oſculo purgauit Ca. xix

Pud pariſius vero dū portā ciuitatis illi⁹ magnis ſecū turbis cun/tibus itroiret. leproſum miſerabili faci e horrētibꝫ cunctis oſculat⁹ eſt atqꝫ benedixit. ſtatimqꝫ ille omnē malo emundatus. poſtera die ad ec cleſiā veniēs nitenti cute grās p̱ ſanitate quā receperat agebat Sed nec hoc p̄tereundū eſt. q̄ fimbrie veſtimēti ei⁹ ciliciōqꝫ detracte crebras ſuper infirmitatibus egere virtutes. Nā cū aut digitis illigate aut collo indite ſunt. pſepe ab egrotantibus morbos effugauerunt

¶ Vbi filia arborij ep̄le ſue tactu ſanata ē. Ca. xx

Rborius aūt vir p̄fectorius ſci admodū ⁊ fidelis ingenij. cum filia ſua grauiſſimis quartane febribꝫ vreret̄. ep̄l'am martini q̄ caſu ad eū delata fuerat pectori puelle in ipſo accenſu ardoris inſeruit. ſtatiqꝫ febꝛ fugata eſt. Que res apud arborīū intantū valuit vt ſtatim puellam deo voueret. ⁊ p̱petue virginitati dicaret Profectuſqꝫ ad martinū puellaꝫ ei preſens ob virtutum eius teſtimonium que p̱ abſentem licet curata eſſet obtulit. neqꝫ ab alio eam q̄ꝫ a martino habitu virginitatis impoſito paſ/ſus eſt conſecrari.

¶ Vbi ipſius paulini oculos nō ſolū exteriores ſed etiā interiores illuminauit Ca. xxi.

Aulin⁹ vero vir magni poſtmodū futurus exēpli cū oculū grauiter dolere cepiſſet etiā pupillā ei⁹ craſſior nubes ſupducta texiſſꝫ. oculū ei martin⁹ peniculo tetigit p̄ſtināqꝫ ei ſanitatē ſublato oī dolore reſtituit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

¶ Vbi ipe ſcūs ꝑ angelū curatus eſt Ca. xxij.

Pſe aūt cum caſu quodā eſſet de cenaculo deuolutus ⁊ ꝑ confrago
ſos ſcale gradus decidēs multis vulnerib; eſſet affectus. cum exani/
mis iā iaceret in cellula ⁊ immodicis dolorib; cruciaret. nocte ei angelus
viſus eſt eluere vulnera. ⁊ ſalubri vnguine cōtuſi corꝑis mēbra contigere
atq; ita poſtero die reſtitutus eſt ſanitati. vt nihil vnq̄ ꝑtuliſſe incōmodi
putaret. Sed q᷑ longū eſt ire ꝑ ſingula ſufficiant hec vel pauca de pluri/
mis. ſatiſq; ſit nos ⁊ in excellentibus non ſubtrahere veritatē. ⁊ in mult;
vitare faſtidium

¶ Vbi in cōuiuio impatoris p̄ſbyterū p̄tulit im patori. ⁊ ipi maximo p̄dixit futura que ſunt im pleta Caplm xxiij

Tq; vt miora tātis inſerā q̄q̄uis vt ē noſtroꝝ etas tēpoꝝ quib; iā de
prauata oīa atq; corrupta ſunt vt pene p̄cipuū ſit adulatōi regie ſa/
cerdotalē nō ceſſiſſe ꝯſtantiā. Cū ad impatorē maximū feroc; igenij virū
et belloꝝ ciuiliū victoria elatū. plures ex diuerſ ꝑtib; epi ꝯueniſſent. ⁊ fe/
da circa p̄ncipē oīm adulatio notaret ſeq; degeneri incōſtātia regie cliēte
tele ſacerdotal' dignitas ſubdidiſſet. in ſolo martino aplica auctoritas ꝑ/
manebat Nā et ſi ꝓ aliq̄b; ſupplicādū regi fuit. impauit poti⁹ q̄ rogauit
Et a cōuiuio ei⁹ frequēter rogat⁹ abſtinuit. dicēs ſe mēſe ei⁹ ꝑticipē eē nō
poſſe. q impatores vnū regno alterū vita expuliſſ; Poſtremo cū maxim⁹
ſe nō ſpōte ſumpſiſſe impiū affirmaret. ſ; īpoſitā ſibi a militib; diuino nu
tu regni neceſſitatē armis defendiſſe. ⁊ nō alienā ab eo dei volūtatē vide/
ri penes quē iā incredibili euētu victoria fuiſſet. nullūq; ex aduerſarijs ni
ſi in acie occubuiſſe. tandē victus vel rōne vel p̄cib; ad ꝯuiuiū venit. mirū
in modū gaudēte rege q̄ id ipetraſſet Cōuiue aūt aderāt veluti ad diē fe/
ſtū euocati. ſummi atq; illuſtres viri p̄fectus idēq; ꝓcōſul euodius vir q̄
nihil vnq̄ iuſti⁹ fuit. comites duo ſūma ꝑtāte p̄diti. frater reg; ⁊ patru⁹.
Medi⁹ inter hos martini p̄ſbyt accubuerat. ipe aūt ſellula iuxta regem
poſita ꝯſederat Ad mediū fere cōuiuiū vt moris eſt. paterā regi miniſter
obtulit Ille ſcō admodū epo potius dari iubet. expectās atq; ābiens. vt
ab illius dextera poculū ſumeret Sed martinus vbi ebibit paterā pres/
bytero ſuo tradidit. nullū ſc; exiſtimās digniorē qui poſt ꝓ biberet nec
integrū ſibi fore. ſi aut regē ipſum aut eos qui a rege erant ꝓximi presby/
tero p̄tuliſſet. Quod factū impator oēſq; qui tūc aderāt ita āmirati ſunt
vt hoc ipſum eis in quo contēpti fuerant placeret. celeberrimūq; ꝑ omne
palatiū fuit feciſſe martinū in regis prādio q̄ in infimoꝝ iudicium conui/
uijs epoꝝ nemo feciſſet Eidemq; maximo longe ante predixit futurum
vt ſi ad ytaliam pergeret quo ire cupiebat bellum valentiniano impatori
inferens. ſciret ſe primo quidē impetu futurū eſſe victorem. ſed ꝑuo poſt
tēpore eſſe periturū Quod quidē ita vidimus. nam primo aduentu eius
valentinianus in fugam verſus eſt. Deinde poſt annū fere reſumptis vi/
ribus. captum intra aquilegie muros maximū interfecit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

¶ Qꝫ angeli cū eo ſepe locuti ſunt. ⁊ ꝙ diabolus cornu cruentū in manu tenens cellulā eius ir- rupit. ⁊ clarū preſbyteꝝ tētare conatus eſt. et ꝙ viſibile ſe ei formis diuerſis ingerebat etiaꝫ re- gio habitu. ⁊ ꝙ eo tp̄e etiaꝫ in alijs regionibus figmenta ſit machinatus Capl'm xxiiij

Onſtat aūt etiā angelos ab eo plerūqꝫ viſos. ita vt cōſerto inuicem
apud eū ſermone loquerent̄. Diabolū vero tam cōſpicabilē ⁊ ſubie/
ctum oculis habebat. vt ſiue ſe in ꝓpria ſubſtātia contineret. ſiue in diuer/
ſas figuras ſpiritaleſqꝫ nequitias tranſtuliſſet. qualibet ab eo ſub imagi/
ne videret̄ Qđ cum diabolus ſciret ſe effugere nō poſſe. cōuitijs eum fre/
quenter vrgebat. qꝛ fallere non poſſet inſidijs Quodā aūt tp̄e cornu bo/
uis cruentū in manu tenens. cū ingenti fremitu cellulā irrupit. cruentāqꝫ
oſtentans dexterā. ⁊ admiſſo recens ſcelere cōgaudens. vbi eſt inq̄t mar/
tine virtus tua. Vnū de tuis mō interfeci. Tunc ille conuocatis fratribꝫ
refert quid diabolus indicaſſet Sollicitos eſſe p̄cepit ꝑ cellulas ſingulo/
rum. quiſnā hoc caſu fuiſſet affectus. Neminē quidē deeſſe de monachis
ſed vnū ruſticū mercede conductū vt vehiculo ligna deferret. iſſe ad ſiluā
nunciant. Jubet igit̄ aliquos ire ei obuiā. ita haut longe a monaſterio iaꝫ
pene exanimis inuenitur Extremū tn̄ ſpūm trahēs. indicat fr̄ibus caſū
mortis ⁊ vulneris. iunctis ſcꝫ bobus dū diſſoluta artius lora conſtringit
bouē ſibi excuſſo capite iter inguina cornua inieciſſe Nec multū poſt vitā
reddidit Vider̄ quo iudicio dn̄i diabolo data fuit hec poteſtas In mar
tino illud mirabile erat. ꝙ nō ſolū hoc qđ ſupra retulimus. ſed multa iſti
uſmodi. ſi quotiens accidiſſent longe ante p̄uidebat. ⁊ ſibi nūciata fratri/
bus indicabat. Frequēter aūt diabolus dū mille nocendi artibꝫ ſanctū
virum conabat̄ illudere. viſibilē ſe ei formis diuerſiſſimus ingerebat Nā
interdum in pſona iouis. plerūqꝫ mercurij. pſepe ei ſe veneris ac miner/
ue transfiguratū vultibꝫ offerebat. Aduerſus quē ſemꝑ interritus: ſigno
ſe crucis ⁊ orōnis auxilio ꝓtegebat. Audiebant̄ plerūqꝫ cōuicia quibꝫ il/
lum turba demonū ꝓteruis vocibus increpabat. ſed omnia vana ⁊ falſa
cognoſcens. non mouebat̄ obiectis. Teſtabant̄ etiam aliqui ex fratribꝫ
audiſſe ſe demonē ꝓteruis martinū vocibꝫ increpantē. cur intra monaſte
riū aliquos ex fratribꝫ qui olim baptiſmū diuerſis erroribꝫ ꝑdidiſſent. cō
uerſos poſtea recepiſſet. exponentē crimina ſinguloꝝ. martinum diabolo
repugnantē reſpondiſſet conſtanter antiqua delicta melioris vite cōuer/
ſatione purgari. ⁊ ꝑ miſericordiā dei abſoluendos eē a peccatis q̇ peccare
deſinerent. cōtradicente diabolo. nō ꝑtinere ad veniam criminoſos. et ſe/
mel lapſis nullā a dn̄o p̄ſtari clementiā Tunc in hanc vocē fert̄ exclamaſ
ſe martinus Si tu ipſe o miſerabilis ab hoim̄ inſectatōe deſiſteres ⁊ te fa
ctoꝝ tuoꝝ vel hoc tp̄e cū dies iudicij in ꝓximo eſt peniteret. ego te vere cō
fiſus in dn̄o chriſti miſericordiam pollicerer. O q̄ꝫ ſancta de dn̄i pietate

preſu mptio.in qua et ſi auctoritatē pſtare nō potuit. oſtendit affectū Et
q̄ꝛ de diabolo eiuſq̃ꝫ artibus ſermo exortus eſt nō ab re videtur.licet extrī
ſecus referre q̄ꝫ geſtū eſt.q̄ꝛ ⁊ quedā in eo martini virtutū portio eſt et res
digna miraculo recte memorie ꝯmendabit.in exemplū cauēdi ſi q̄d dein/
ceps vſpiam tale contigerit.

Larus q̄dam noīe adoleſcens nobiliſſimus mox p̄ſbyter nūc felici
btūs exceſſu cum relictis oībus ſe ad martinū cōtuliſſet.breui tēpo/
re ad ſummū fidei virtutūq̃ꝫ omniū culmē enituit Itaq̃ꝫ cum haud lōge
ſibi ab epī monaſterio tabernaculū cōſtituiſſet multiq̃ꝫ apud eum fratres
cōmorarent.iuuenis q̄dam ad eū anatholius nomīe ſub ꝓfeſſione mona
chi omnē humilitatē atqꝫ innocentiā mētitus acceſſit. habitauitqꝫ aliq̃ꝫ/
diu in cōmune cū ceteris Deinde ꝓcedente tp̄e.angelos apud ſe loqui ſo/
lere dicebat Cū fidem nullus adhiberet ſignis q̄buſdam pleroſqꝫ ad cre
dendū cohortabat Poſtremo eo vſqꝫ ꝓceſſit.vt inter ſe ac deum angelos
diſcurrere p̄dicaret.iamqꝫ ſe vnū ex ꝓphetis haberi volebat. Clarus ta/
mē nequaq̃ꝫ ad credendū cogi poterat Ille ei irā dn̄i ⁊ p̄ntes plagas cur
ſancto nō crederet cōminari. Poſtremo in hanc vocē erupiſſe fert. Ecce
mihi hac nocte veſtem candidā dn̄s de celo dabit.qua indutus in medio
veſtrū diuerſabor.idqꝫ vobis ſignū erit.me in dei eſſe virtute qui veſte do
natus ſum Tum vero grandis oīm ad hanc ꝓfeſſionē expectatio: Itaqꝫ
ad mediā fere noctem fremitu inſultantiū cōmoueri omne monaſterium
loco viſuꝫ eſt Cellulā aūt qua idē adoleſcēs continebat crebris cerneres
micare luminib9.fremituſqꝫ in ea diſcurrentiū ⁊ murmur quoddā multa
rum vocū audiebat. Deinde facto ſilentio egreſſus vnū de fratrib9 ſaba/
tiū noīe ad ſe vocat.tunicāq̃ꝫ qua erat indut9 ei oſtēdit Obſtupefactus il
le cōuocat ceteros Ipſe etiā clarus accurrit.adhibitoqꝫ lumine veſtē oēs
diligenter inſpiciūt.Erat aūt ſumma mollicie. candore eximio. micanti
purpura.nec tamē cuius eſſet generis aut velleris poterat agnoſci Curi
oſius tamē oculis aut digitis attrectata.nō aliud q̄ꝫ veſtis videbat Inte/
rea clarus fratres ammonet orationi inſtare. vt manifeſtius eis dn̄s q̄d/
nam eſſet oſtenderet Itaqꝫ reliquū noctis hymnis pſalmiſqꝫ cōſumitur
At vbi illuxit dies apphenſum dextera trahere ad martinū volebat. bn̄
conſcius illudi illum diaboli arte non poſſe Tunc vero reniti ac reclama
re miſer cepit.interdictūqꝫ ſibi dicebat eſſe.ne ſe martino oſtēderet Cum
qꝫ inuitū ire compellerēt.inter trahentiū manus veſtes euanuit Vn̄ q̄s
dubitet hanc etiā martini fuiſſe virtutē.vt fantaſiam ſuam diabolus cuꝫ
eſſet martini oculis ingerēda diſſimulare diutius aut tegere non poſſet.

Nimaduerſum eſt fere eodē tp̄e fuiſſe in hiſpaniis iuuenē. qui cū ſi/
bi multis ſignis auctoritatē credēdi parauiſſet eouſqꝫ elatus eſt. vt
ſe heliam ꝓfiteretur Quod cum pleriqꝫ temere credidiſſent. addidit vt ſe
chr̄iſtū eſſe diceret. In quo etiam adeo illuſit.vt eū q̄dam ep̄s rufus noīe
vt dn̄m adoraret ꝓpter q̄d eum poſtea ab ep̄atu deiectum vidimus.

Pleriqꝫ etiā nobis e fratrib9 retulerūt. eodē tp̄e in oriente quendā extitiſ/
ſe.qui ſe iohannē eſſe iactitaret. Ex quo cōiicere poſſum9 iſtiuſmodi pſeu
do ꝓphetis exiſtentibus antixp̄i aduentū imminere.qui iam in iſtis miſte

rium iniquitatis operatur

Ec enim p̄tereundū videt̄. quāta martinū ſub eiſdem dieb; diabo-
lus arte tētauerit Quodā enim die p̄miſſa p̄ ſe ⁊ circūiectus ipſa lu-
ce purpurea. quo facilius claritate aſſumpti fulgoris illuderet. veſte etiā
regia indutus. diademate ex gēmis auroq̄ꝫ redimitus. calceis auro illitis
ſereno ore. leta facie. vt nihil minus q̄ꝫ dyabolus putaret̄. oranti in cellula
aſtitit. Cūq̄ꝫ martinus p̄mo aſpectu eius fuiſſet hebetatus. diu multūq̄ꝫ
ambo ſilentiū tenuerūt: Tum prior diabolus agnoſce inquit o martine
quē cernis. chriſtus ego ſum. deſcēſurus ad terrā p̄us me manifeſtare ti-
bi volui Ad hec cū martinus taceret. nec quicq̄ꝫ reſponſi referret. iterare
auſus eſt diabolus ꝓfeſſionis audaciā. Martine. quid dubitas credere
cū videas. Chriſtus ego ſum Tum ille reuelante ſibi ſpū vt intelligeret
diabolum eē nō deum. non ſe inquit dn̄s ieſus purpuratū ⁊ diademate
renitentē eſſe venturū p̄dixit. Ego chriſtū niſi in in habitu formaq̄ꝫ qua
paſſus eſt niſi crucis ſtigmata ꝓferentē veniſſe non credam Ad hanc ille
vocem ſtatim vt fumus euanuit. ⁊ cellulā tanto fetore cōpleuit. vt indubia
indicia relinq̄ret. diabolū ſe fuiſſe Hoc ita geſtū vt ſupra retulimus ex ip-
ſius martini ore cognoui. ne quis forte exiſtimet fabuloſum

Ubi ipſe ſeuerus ad eum plena fide ⁊ charita ritate perrexit. et exponit ꝑfectionē religionis illius. et quibus exemplis eos ad timorē domi ni ꝓuocauerit. ⁊ ꝙ pro inuidis ⁊ pro obtrectato ribus ſuis ſemꝑ orauerit. ⁊ aduerſum om̄es in uidias patientiā aſſumpſerit. ⁊ a charitate ſua nullum reppulerit. ⁊ animū celo ſemꝑ intentū ab oratione nunq̄ꝫ laxauerit Caplm xxv

Am cū olim audita fide eius vite atq̄ꝫ virtutib; deſiderio illius eſtu-
aremus gratā nobis ad eū vidēdū ꝑegrinationē ſuſcepimus. ſimul
quia iam ardebat animus vitā illius ſcribere ꝑtim ab eo inquantū inter
rogari potuit ſciſcitati ſumus. ꝑtim ab his qui interfuerāt vel ſciebāt cog
nouimus Quo quidē t̄pe credi non p̄t qua me humilitate q̄ ve benignita
te ſuſceperit. cōgratulatus plurimū ⁊ gauiſus in dn̄o ꝙ tāti eſſet habitus
a nobis. quē peregrinatione ſuſcepta expetiſſemus. Miſerū me pene nō
audeo cōfiteri. cū me ſancto cōuiuio ſuo dignatus eſt adhiberi. aquā ma-
nibus noſtris ſepe obtulit. ad veſperā aūt ipſe nobis pedes abluit Nec re
niti aut cōtraire conſtantia fuit. ita autoritate illius oppreſſus ſum. vt ne-
fas putarē ſi non acquieuiſſem Sermo autē illius non alius apud nos
fuit. q̄ꝫ mūdi illecebras ⁊ ſeculi onera relinquenda vt dominū ieſum libe
ri expeditiq̄ꝫ ſeq̄remur Preſtantiſſimūq̄ꝫ nobis preſentiū tempoꝝ illuſtrē
viri paulini cuius ſupra mentionē fecimus exemplū ingerebat. qui ſum-

mis opibus abiectis chriſtū ſecutus.ſolus pene his tempoꝛibus euange
lica ꝑcepta cōpleſſet. Illum nobis ſequendū illum clamabat imitanduꝫ
beatum eſſe preſens ſeculum tante fidei tanteqꝫ virtutis documento.
cum ſꝫm ſentētiā domini diues ⁊ poſſidens multa vendēdo omnia ⁊ dā/
do pauperibus.ꝙ erat facto impoſſibile.poſſibile feciſſet exēplo Iam ꝟo
in verbis ⁊ cōfabulatione eius quāta grauitas quanta dignitas erat. q̄ꝫ
alacer q̄ꝫ efficax.q̄ꝫ in ex ſoluēdis ſcripturaꝝ queſtionibꝫ ꝓmptus ⁊ facilis
Et quia multos ad hanc partē incredulos ſcio quippe quos viderim me
ipſo etiam referente non credere.ieſum teſtoꝛ ſpemqꝫ cōem.me ex nullius
vnq̄ꝫ oꝛe tantū ſcientie tantū ingenij tam boni ⁊ tam puri ſermonis au/
diſſe.q̄ꝫ in martini virtutibus Quantula eſt iſta laudatio. niſi ꝙ mirum
eſt homini illitterato ne hanc quidē grām defuiſſe. Sed quia iam finem
liber poſtulat.ſermo claudēdus eſt.non ꝙ omnia que de martino fuerāt
dicenda defecerint.ſed qꝛ nos vt inertes poete extremo in opere negligen
tes.victi materie mole ſuccūbimus. Nam ⁊ ſi facta illius explicari ꝟbis
vtcunqꝫ potuerint. interioꝛē tn̄ vitā illius ⁊ cotidianā conuerſationem et
animū celo ſemꝑ intentū nulla vnq̄ꝫ vere ꝓfiteor nulla explicat oꝛatio Il
lam ſcꝫ ꝑſeuerantiā ⁊ tēperamentū in abſtinentia ⁊ ieiunijs. potentiaꝫ in
vigilijs ⁊ oꝛationibꝫ.nocteſqꝫ ab eo ꝑinde ac dies actos.nullūqꝫ vacuum
ab oꝑe dei tēpus quo vel ocio indulſerit vel negotio.ſed nec cibo nec ſom
no q̄dem niſi inquantū nature neceſſitas cogebat.vere fateboꝛ nō ſi ipſe
vt aiunt ab inferis omerus emergeret poſſet exponere.adeo omnia maio
ra in martino ſunt q̄ꝫ vt verbis cōcipi queant. Nunq̄ꝫ hoꝛa vlla momen/
tumqꝫ ꝑterijt.quo nō aut oꝛationi incūberet aut inſiſteret lectioni. Quā/
q̄ꝫ etiā inter legendū aut ſi quid foꝛte aliud agebat.nunq̄ꝫ animū ab oꝛa/
tione laxabat Nimirū vt fabꝛis ferrarijs moꝛis eſt.qui inter operandum
pꝛo quodā laboꝛis leuamine incudē ſuam feriunt: ita martinus etiaꝫ dū
aliud agere videret.ſemꝑ oꝛabat. O vere beatus.in quo dolus non fuit.
Neminē iudicans.neminē damnans.nulli malū pꝛo malo reddidēs Tā
tam quippe aduerſum omnes iniurias patientiā aſſumpſerat. vt cū eſſet
ſummus ſacerdos impune etiam ab infimis clericis lederetur. nec pꝛop
ter id eos aut loco vnqꝫ amouerit.aut a ſua quantū in ipſo fuit charitate
reppulerit. Nemo vnq̄ꝫ vidit illum iratum.nemo merentem.nemo riden
tem. Unus idēqꝫ ſemper celeſtem quodammodo leticiam vultu ꝑferens
extra naturam hominis videbatur. Nunq̄ꝫ in illius oꝛe niſi chꝛiſtus. nū/
q̄ꝫ in illius coꝛde niſi pietas.niſi pax niſi miſericoꝛdia inerat. Plerūqꝫ etiā
pꝛo eoꝛum qui obtrectatoꝛes illius videbantur ſolebat flere peccatis. qui
remotum ⁊ quietum venenatis linguis ⁊ vipereo oꝛe carpebant. Et ve/
re nonnullos experti ſumus inuidos virtutibus viteqꝫ eius. qui in illo
oderant ꝙ in ſe non videbant. ⁊ quod imitari non valebāt Atqꝫ o nefas
dolendum ⁊ ingemiſcendum. non alij fuere inſectatoꝛes eius licet pau/
ci admodum non alij tamen q̄ꝫ epiſcopi ferebantur. Nec vero quenq̄ꝫ no
minare neceſſe eſt.licet noſmetipſos plerīqꝫ circumlatrent. ſufficit enim
vt ſi quis ex his hec legerit et agnouerit erubeſcat. Nam ſi iraſcitur de ſe
dictum ipſe fatetur.cum foꝛtaſſe nos que ſuperius diximus de alijs ſenſe/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

rimus Nō refugimus aūt. vt ſi qui eiuſmodi ſunt. nos quoqꝫ cū tali viro
oderint Illud facile confido. oībus ſanctis iſtud opuſculū gratū fore De
cetero ſi quis hec infideliter legerit. ipſe peccabit. Ego mihi cōſcius ſum
me rerū fide ⁊ amore chriſti impulſum vt ſcriberē. manifeſta: expoſuiſſe,
vera dixiſſe Paratūqꝫ vt ſpero habebit a deo premiū. non quicunqꝫ lege/
rit ſed quicunqꝫ crediderit.

Explicit vita ſancti Martini epī turonoꝝ.

Incipit epl'a apologetica Sulpitij Seueri ad Euſebiū tunc preſbyterū. poſtea epm. de periculo viri ſancti. quo pene aduſtus fuerat

Eſterna die cum ad me pleriqꝫ monachi veniſſent inter fabu/
las iuges longūqꝫ ſermonē. mentio incidit libelli mei quē de vi
ta btī viri martini edidi. ſtudioſeqꝫ eū a multis legi libētiſſime
audiebā. Interea indicatur mihi dixiſſe quendā malo ſpū ſuſ/
citatum. cur martinus qui mortuos ſuſcitaſſet. flāmas domibꝰ depuliſſꝫ
ipſe nuꝑ aduſtus incendio ꝑiculoſe fuiſſet obnoxius paſſioni O iſtuꝫ ꝗs
quis eſt miſerum. Iudeoꝝ in ꝟbis eius ꝑfidiam et dicta cognoſcimus. ꝗ
in cruce poſitum dn̄m his ꝟbis increpabant. Alios ſaluos fecit. ſeipſum
ſaluū facere non poteſt. Uere plane iſte quicūqꝫ eſt ſi illis tēporibus natꝰ
eſſet ⁊ in dn̄m hac voce dicere potuiſſꝫ. qui ſimili ſanctū dn̄i blaſphemat
exēplo Quid ergo ꝗſquis es. Martinus ideo nō potens ideo non ſcūs.
qꝛ eſt ꝑiclitatus incendio O beatū ⁊ ꝑ omnia ſimilem apl'is. etiam in his
cōuitijs virum Nempe hoc ⁊ de paulo gētiles cum eū vipa momordiſſꝫ
ſenſiſſe referunt. Hic homo debet homicida eſſe. quē ſaluū factū de mari
fata viuere non ſiuerunt. At ille excuſſa vipera in ignem. nihil mali patie
batur. Illi aūt ſubito caſurū. ⁊ repente eum moriturū putabant Sed cuꝫ
viderent nihil mali cōtingere ei. cōuertentes ſe dicebāt eū deū eſſe. Alio/
quin vel horum exemplo omniū mortaliū infeliciſſime ꝑfidiam tuam co/
arguere ipſe debueras. vt ſi tibi ſcandalū mouerat. ꝙ martinus flamma
ignis videbat attactus. hunc rurſum attactū ad merita illius ⁊ virtuteꝫ
referres. ꝙ circūceptus ignibus nō periſſet Agnoſce enim miſer agnoſce
qđ neſcis. omēs fere ſanctos magis inſignes periculoꝝ ſuoꝝ fuiſſe virtu
tibus Uideo quidem petrum apl'm fide potentē rerum obſtante natura
mare pedibus ſupergreſſum. ⁊ ſtabiles aquas corporeo ꝑſſiſſe veſtigio.
Sed nō minor videtur mihi ideo gētiū ꝑdicator quē fluctus abſorbuit.
et poſt triduū totidēqꝫ noctes emergenteꝫ ꝓfundo vnda reſtituit. Atqꝫ
vix ſcio an pene plus fuerit vixiſſe iu ꝓfundo. an ſupra maris profunda
tranſiſſe. Sed hec tu vt arbitror ſtulte non legeras. aut lecta non audie/
ras Neqꝫ enim abſqꝫ diuino conſilio iſtiuſmodi exēplo beatus euangeli
ſta ſacris litteris ꝓtuliſſet. niſi vt ex his humana mens erudiret. naufra/
goꝝ atqꝫ ſerpentiū caſus. Et ſicut apl'us refert. qui nuditate fame latro/
nūqꝫ periculis gloriat omnia hec ſanctis hominibꝰ atqꝫ omnibꝰ ad ꝑpe/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

tiendū quidē eſſe cōmunia. ſed his tolerandis atqꝫ vincēdis ꝑcipuā ſemper iuſtorum fuiſſe virtutē. dū ꝑ omnia tēptamenta patiētes ſemꝑ inuicti tanto fortius vincerent. quāto grauius ꝑtuliſſent. Vn̄ hoc ꝙ ad martini infirmitatē vocat. plenū dignitatis eſt ⁊ glorie. ſiquidē ꝑiculoſiſſimo caſu tēptatus euicerit. Ceterū omiſſum a me in libello illo quē de vita ipſius ſcripſimus nemo miret. cum ibidē ſim ꝓfeſſus me nō omnia illius facta complexū. quia ſi ꝑſequi vniuerſa voluiſſem. immēſum volumē legentibꝫ edidiſſem. Neqꝫ ſunt tam ꝑua que geſſit. vt omnia potuerint cōprehendi Sed tamē hoc de quo queſtio incidit latere non patiar. ⁊ rem oēm vt geſta eſt referam. ne forte inconſultū hoc qđ ad vituperationē beati viri poterat opponi ꝑtermiſiſſe videamur

Vm ad dioceſim quandā pro ſolēni cōſuetudine, ſicut epis viſitare eccl'as ſuas moris eſt: media fere hyeme martinus veniſſet. manſionē ei in ſecretario eccl'e clerici parauerūt. multūqꝫ ignē ſcabro iam ꝑtenui pauimento ſubdiderūt. ⁊ lectū ei plurimo ſtramine extruxerūt. Deinde cū martinus cubitū ſe collocaſſet. inſuetā molliciē ſtrati male blandientꝫ horreſcit. quippe q̄ nuda humo vna tantū cilitio ſubiecto cubare cōſueuerat. Itaqꝫ quaſi accepta ꝑmotus iniuria. ſtramentū omne proiecit. caſu ſuꝑ fornaculā. partē palee illius quā remouerat aggeſſit. Ipſe vt erat moris nuda humo laſſitudine itineris vrgēte requieuit. Ad mediā fere noctē per interruptū vt ſupra diximus pauimentū ignis eſtuans areſcentes paleas apphendit Martinus ſomno excitatus. re inopinata ancipiti ꝑiculo ⁊ maxime quidem vt referebat diabolo inſidiante atqꝫ vrgente ꝑuentus. tardius q̄ꝫ debuit ad oratōis confugit auxiliū Nā erūpere foras cupiens. cū peſſulo quē oſtio obdiderat diu multūqꝫ luctatus grauiſſimū circa ſe ſenſit incendiū. adeo vt veſtem qua indutus erat ignis aſſumpſerit Tandē in ſe reuerſus. nō in fuga. ſed in dn̄o eſſe preſidiū ſcutū fidei et orationis arripiēs. medijs flāmis totus ad dn̄m cōuerſus incubuit. Tū vero diuinitus igne ſubmoto. innoxio ſibi orbe flammarū orabat. Monachi aūt qui ꝓ foribus erant crepitante ⁊ colluctāte incēdij ſono obſeratas effringunt fores. demotoqꝫ igne medijs flāmis martinū auferūt. cū iam penitus eſſe cōſumptus tam diuturno incēdio putaret. Ceterū verbis meis dn̄s eſt teſtis. mihi ipſe referebat ⁊ non ſine gemitu fatebat in h̄ ſe diaboli arte deceptū. vt excuſſus e ſomno conſiliū nō haberet quo ꝑ fidem ⁊ orationē periculo repugnaret. Deniqꝫ tādiu circa ſe ſeuiſſe ignem q̄ꝫdiu erūpere hoſtium turbatus mente tētauerit. Vbi vero auxiliū crucis ⁊ orationis arma repetiſſet medias ceſſiſſe flāmas. ſeqꝫ tūc ſenſiſſe rorantes quas male eſſet expertus vrētes Vnde intelligat quiſquis hec legerit. ~~nō~~ tentatū quidē illo martinū periculo ſed probatum.

Incipit ep'la Sulpicij Seueri ad Aureliū tūc quidē dyaconū. poſtea vero epm ſcm̄. de obitu glorioſi martini epiſcopi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Postea q̄ꝫ a me mane digreſſus es eram reſidēs ſolus in cellula.
ſubieratqꝫ me illa (que ſepius occupat) cogitatio. ſpes futuroꝝ pre
ſentiū faſtidiū. iudicij metus. formido penaꝝ. Et quod cōſequēs
erat atqꝫ vnde cogitatio tota deſcēderat. peccatoꝝ meoꝝ recordatio triſtē
me confectūqꝫ reddiderat. Deinde cum fatigata angore animi in lectulo
mēbra poſuiſſem. vt plerūqꝫ ex meſtitudine ſolet. ſomnus obrepſit. Qui
vt ſemꝑ matutinis horꝭ leuior incertuſqꝫ. ita ſuſpenſus ⁊ dubius per mē
bra diffunditur. vt ꝙ in alio ſopore non euenit. pene vigilans dormire te
ſentias Tum repēte ſanctū martinū epiſcopū videre mihi videor pretex/
tum toga candida. vultu igneo. ſtellantibus oculis. crine purpureo. atqꝫ
mihi ita in ea habitudine corporis formaqꝫ qua noueram videbat̾. vt ꝙ
eloqui nobis pene difficile eſt nō poſſet aſpici cum poſſet agnoſci. arridēſ/
qꝫ mihi paululū libellum quē de vita eius ſcripſeram dextera preferebat
Ego āt ſcā genua eius cōplexus benedictionē pro conſuetudine flagita/
bam. ſuppoſitāqꝫ capiti meo manum tactu blandiſſimo ſentiebā. Cum
inter benedictionis verba ſolemnia familiare illud ori ſuo crucis nomen
iteraret. mox in eum luminibus intētis. cum exſaciari vultu illius conſpe
ctuqꝫ nō poſſē ſubito mihi in ſublime ſublatus eripit̾. donec immēſa ae/
ris iſtius vaſtitate cum tamē rapida nube ſubuectū acie ſequeremur ocu/
lorum. patēti celo receptus videri vltra non potuit Nec multum poſt. ſan
ctum preſbyterū clarum diſcipulū illius qui nuꝑ exceſſerat. video eandē
quā magiſtrū viam ſcandere Impudens ego ſequi cupiens dum altos
greſſus molior ⁊ connitor euigilo. ſomnoqꝫ excitus cōgratulari ceperā
viſioni. tum ad me puer familiaris ingredit̾. ſolito triſtior vultu loquētis
pariter ⁊ dolentis. Quid tu tam triſtis loqui geſtis. Duo inquit mona/
chi a turonis affuerunt. dominū martinū obijſſe nunciant. Concidi fate
or. obortiſqꝫ lacrimis fleui vberrime Quinetiā dum hec ad te frater ſcri/
bimus fluunt lacrime. nec vllum iupatientiſſimi doloris admitto ſolaciū
Te vero vbi hoc nunciatū eſt participē eſſe volui luctus mei. qui eras ſo/
cius amoris Ueni ergo ad me ſtatim vt pariter lugeamus quē pariter a/
mabamus. quāqꝫ ſciam virum illum non eſſe lugēdum. cui poſt euictū
triumphatūqꝫ ſeculū nunc demū reddita eſt corona iuſticie. Sed tamen
ego non poſſum mihi imꝑare quin doleā Premiſi quidē patronū. ſed ſo/
lacium vite p̄ſentis amiſi. Et ſi rationē vllam dolor admitteret. gaudere
deberē Eſt enim ille vt eſt cōſertus ap̄lis ac prophetis. ⁊ ꝙ pace ſanctoꝝ
omniū dixerim. in illo iuſtoꝝ grege nulli ſecūdus. vt ſpero, credo, confido,
illis potiſſimū qui ſtolas ſuas in ſanguine lauerunt aggregatus. agnum
ducē ab omni integer labe comitatur. Nam licet ei ratio temporis non
potuerit preſtare martiriū. gloria tamē martiris nō carebit. quia voto at/
qꝫ virtute ⁊ potuit eſſe martir ⁊ voluit. Quod ſi ei neronianis decianiſqꝫ
tēporibus in illa que tunc extitit dimicare congreſſione licuiſſꝫ. teſtor deū
celi atqꝫ terre ſponte eculeū aſcēdiſſet. vltro ſe ignibus intuliſſet. hebreiſqꝫ
pueris equandus inter flāmaꝝ globos media licet hymnū in fornace do
mino cātaſſet Quod ſi yſayanū illud ſuppliciū pſecutori forte placuiſſet.
nunqꝫ ꝑfecto impar ꝓphete ſarris ⁊ laminis deſecari mēbra timuiſſꝫ. Ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

ſi p̄ciſis rupibus abruptiſq3 mōtib9.agere p̄cipitē furoꝛ impius maluiſſet
perhibeo cōſiſus teſtimoniū veritatis ſponte cecidiſſet. Si vero gentium
doctoꝛis exēplo gladio deputatus inter alias vt ſepe ꝓuenit victimas du
ceretur.pꝛimus omniū carnifice compulſo palmā ſanguinis occupaſſet.
Jam vero aduerſus omnes penas atq3 ſupplicia quibus plerumq3 hu/
mana ceſſit infirmitas.ita a cōfeſſione domini nō recedēs immobilis ob/
ſtitiſſet.vt letus vlceribus cōgaudenſq3 cruciatibus quelibet inter tormē
ta riſiſſet Sed quā̄q3 iſta non tulerit.impleuit tamen etiā ſine cruoꝛe mar
tiriū Nam quas ille pꝛo ſpe eternitatis humanoꝝ doloꝝ non ꝑtulit paſſi
ones.fame. vigilijs. nuditate.ieiunijs.obpꝛobꝛijs inuidoꝝ. inſectationi/
bus impꝛoboꝝ.cura pꝛo infirmantib9.ſollicitudine ꝓ periclitantib9 Quo
enim ille dolente non doluit? Quo ſcandalizāte non vſtus eſt? Quo pere
unte non gemuit? Pꝛeter illa cotidiana illius aduerſum humane ſpirita/
liſq3 nequitie diuerſa certamina.dum in eo varijs tentationib9 appetito
ſemꝑ exſuꝑat foꝛtitudo vincēdi.patientia expectandi. equanimitas ſuſti/
nendi. O vere ineffabilē viruz pietate,miſericoꝛdia,charitate.que cotidie
etiam in ſanctis viris ſeculo frigēte frigeſcit.in illo tamen vſq3 ad finem
aucta indies ꝑſeuerauit Quo ego illius bono vel ſpecialiter fruitus ſum
cum me indignū ⁊ non merentē vnice diligebat. En rurſus lacrime flu/
unt.vdoq3 de pectoꝛe gemitus erumpit. Jn quo mihi poſt hec homine ſi/
milis requies? Jn cuius erit charitate ſolaciū? Me miſerū me infelicem.
Potero ne vnꝗ̄ ſi diutius vixero nō dolere.ꝙ martino ſuꝑſtes ſum? Erit
poſt hec ~~hec~~ vita iocunda? Erit dies aut hoꝛa ſine lacrimis? Aut tecum
frater dulciſſime potero illius mentionem habere ſine fletu? Aut vnꝗ̄ lo/
quētes apud te aliud ꝗ̄ de illo loq̇ potero? Sz q̇d te in lachꝛymas.flet9 q3
cōmoueo? Ecce nūc ꝯſolatū eē te cupio.q̇ me ſolari ipē nō poſſuz Nō dee
rit nob illе.mihi crede nō deerit Jntererit de ſe ꝑmocionātib9 aſtabit oꝛā/
tib9.qd̄q3 iā hodie p̄ſtare dignatus ē videndū ſe in gl'a ſua ſepe p̄bebit. ⁊ aſ/
ſidua ſicut añ paululū fecit bñdictōe nos ꝓteget. Jñ ſm̄ oꝛdinē viſiōis ꝙ
celū ſequētib9 ſe patere mōſtrauit q̊ ſequēd9 eēt edocuit.q̊ ſpes nrā tēden/
da q̊ aīm9 dirigēd9 īſtruxit Quid tñ fiet fr̄? Qd̄ mihi ipē ſū ꝯſci9 ꝯſcēdere
arduū illd̄ ac penetrare nō potero.ita ſarcina moleſta me p̄grauat. ⁊ pcti
mole dep̄ſſum negato in aſtra conſcēſu.ſeua miſerabilē ducit in tartara.
Spes tñ ſuꝑeſt illa ſola.illa poſtrema.vt qd̄ ꝑ nos obtīere nō poſſumus.
ſaltē ꝓ nob oꝛāte martīo mereamur. Sz q̇d te frat' diuti9 occupo epl'a taz
loq̈ci.demoꝛoꝛq3 vētuꝝ? Sil' iā pagina īpleta plus non recipit. Mihi tñ
hec fuit rō ſermonē iſtū lōgius ꝓferēdi.vt q2 doloꝛis nūciū epl'a deferebat
eadē tibi ex quadā noſtri cōfabulatione p̄ſtaret carta ſolacium

Jncipit epl'a Sulpicij Seueri ad baſulā ſocrū ſuā de obitu ſancti martini

Ulpici9 ſeuer9 baſule parēti venerabili ſalutē Si ꝑentes vocari ī ius
liceret.te plane expilatōis furtiq3 reā.ad p̄toꝝ tribunal iuſto loꝛo tra/
herem? Quid ei? Nō ꝯq̄rar quā a te patioꝛ iniuriā. Nullam mihi domi
cartulā nullū libellū.nullā epl'am reliquiſti.ita furaris omīa.ita vniuerſa
diuulgas Si q̇d ad amicū familiarit' ſcripſi.ſi q̇d foꝛte dū ludim9 qd̄ velim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

tñ occultũ eſſe dictaui. omnia pene ad te ꝑus ꝙ̃ fuerint ſcripta aut dicta
ꝑueniunt Nimirum obarratos habes notarios meos. ꝑ quos tibi no
ſtre ineptie publicant̃. Nec tamē aduerſuz eos poſſuz moueri ſi tibi parēt
qui in ius noſtrũ ex tua potiſſimũ liberalitate venerũt. ſeqꝫ adhuc tuos ꝙ̃
meos eſſe meminerunt Tu ſola es rea tu ſola culpabilis. que ⁊ mihi inſi
diaris ⁊ illos fraude circũuenis. vt ſine delicto vllo familiarit̃ ſcripta aut
negligēter emiſſa. illucubrata tibi penitus atqꝫ impolita tradant̃ Naz vt
de reliquiis taceā. rogo quēadmodũ tam cito ad te ep̃l'a illa potuit ꝑueni/
re. quā nuꝑ ad aureliũ diaconũ ſcripſeramus. Ego enim toloſe poſitus
tu treueris conſtituta ⁊ tam longe a patria filio inquietante diuulſa. qua
tandē familiarē illā ep̃l'am occaſiōe furata es. Nāqꝫ accepi lr̃ās tuas qb;
ſcribis in eadē ep̃l'a qua de obitu dñi martini fecerim mentionē vt ipſum
beati viri tranſitũ exponere debuiſſem. quaſi vero ego illam ep̃l'am aut le
gēdam alij ꝑterꝙ̃ ipſi ad quem miſſa videt̃ ediderim. aut ego tanto operi
ſim deſtinatus. vt omnia que de martino cognoſci oportet. me potiſſimũ
ſcribēte noteſcant. Itaqꝫ ſi qua de obitu ſancti ep̃i audire deſideras. ab il
lis poti⁹ q̇ interfuere cognoſce Ego tibi ſtatui nihil ſcribere. ne vbiqꝫ me
publices· Tamē ſi das fidē nulli te eſſe lecturā. paucis tue ſatiſfaciā volũ
tati. itaqꝫ p̃ſtabo te his que mihi ſunt cōperta ꝑticipem

Incipit narratio

Martinus igit̃ obitũ ſuum longe ante p̃ſciuit dixitqꝫ fratrib; diſſolu/
tionē ſui corporis imminere. Interea cauſa extitit. qua cōdaceſem dio
ceſim viſitaret Nā clericis inter ſe eccl'e illius diſcordantib;. pacē cupiens
reformare licet finē dierũ ſuoꝝ non ignoraret. ꝓficiſci tamē ob iſtiuſmodi
cauſam non recuſauit. bonam hanc virtutũ ſuarum ꝯſummationē exiſti
mans. ſi pacē eccl'e redditā reliquiſſet. Itaqꝫ ꝓfectus cum ſuo illo vt ſem
per frequētiſſimo diſcipuloꝝ ſanctiſſimoqꝫ comitatu. mergos in flumine
conſpicat̃ piſciũ p̃dam ſequi. ⁊ rapacē ingluuiē aſſiduis vrgere capturis
Forma inquit hec demon ũ eſt Inſidiant̃ incautis: rapiunt neſciētes. ca
ptos deuorant. exſaturariqꝫ nequeũt deuoratis. Imꝑat deinde potenti
virtute ꝟborum. vt eum cui innatabant gurgitē relinquētes aridas pete
rent deſertaſqꝫ regiones. eo nimirum circa aues illas vſus imꝑio quo de
mones fugare cōſueuerat. Ita grege facto omnes in vnũ ille volucres cō
gregate relicto flumine montes ſiluaſqꝫ petierunt non ſine ammiratione
multoꝝ. qui tantā in martino virtutē viderēt. vt etiam auib; imꝑaret Ali
ꝙ̃diu ergo in vico illo vel in eccl'a ad quā ierat cōmoratus pace inter cle/
ricos reſtituta. cum iam regredi ad monaſteriũ cogitaret virib; corporis
cepit repēte deſtitui. cōuocatiſqꝫ diſcipulis indicat ſe iam reſolui Tuz ꝓ
meror ⁊ luctus omniũ vox vna plangentiũ cur nos pater deſeris. aut cui
nos deſolatos relinquis. Inuadēt gregē tuũ lupi rapaces. Et quis eos
a morſibus noſtris ꝑcuſſo paſtore prohibebit Scimus quidē deſiderare
te chriſtũ. ſed ſalua ſunt tibi tua p̃mia nec dilata minuētur noſtri potius
miſerere quos deſeris. Tunc ille motus his fletibus vt totus ſꝑ in dño
miſericordie viſcerib⁹ affluebat lacrimaſſe ꝓhibetur. cōuerſuſqꝫ ad dñm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

hac tantũ flentibus voce rñdit. Dñe ſi adhuc populo tuo ſuꝫ neceſſarius
non recuſo laborẽ. fiat volũtas tua. Nimirũ inter ſpem amoremqꝫ poſitus
dubitauit pene quid mallet. qꝛ nec hos deſerere nec a criſto volebat diu/
tius ſepari Nihil tñ in voto ſuo ponẽs aut volũtati relinquẽs. totũ ſe do/
mini arbitrio poteſtatiqꝫ cõmittẽs. Nonne tibi his pauciſſimis ꝟbis di/
cere videt. grauis quidẽ eſt dñe corporee pugna milicie. ⁊ iam ſatis eſt ꝙ
hucuſqꝫ certaui. ſed ſi adhuc in eodẽ labore ꝓ caſtrꝫ tuoꝝ ſtare me ꝑcipis
non recuſo nec fatiſcentẽ cauſabor etatẽ. munia tua deuotꝰ implebo. ſub
ſignis tuis quoad ipſe tu iuſſeris militabo. ⁊ q̃uis optata ſit ſeni miſſio
poſt laborẽ eſt tamẽ animus victor annoꝝ ⁊ cedere neſcius ſenectuti. at ſi
iam pacis etati bona eſt mihi dñe voluntas tua. hos vero quibus timeo
ipſe cuſtodias O virum ineffabilẽ. nec labore victũ nec morte vincendũ
qui in nullã ſe partẽ ꝓnior inclinauerat. nec mori timuit. nec viuere recuſa
uit. Itaqꝫ cum iam ꝑ aliquot dies vi febriũ teneret. non tamẽ a dei opere
ceſſabat. Pernox in orationibꝫ ⁊ vigilijs fatiſcẽtes artus ſpũi ſeruire co/
gebat. nobili illo ſtratu ſuo in cinere ⁊ cilicio recubans. Et cum a diſcipu
lis rogaretur. vt ſaltẽ vilia ſibi ſineret ſtramenta ſupponi. non decet inq̃t
filij chriſtianũ niſi in cinere mori. Ego ſi aliud exemplũ vobis reliquo. ip
ſe peccaui. Oculis ac manibus in celũ ſemꝑ intentus. inuictũ ab oratiõe
ſpũm non relaxabat. Et cum a pſbyteris qui tunc ad eũ cõfluxerant ro/
garet. vt corpuſculũ lateris mutatione releuaretur. ſinite inquit ſinite me
fratres celum potius reſpicere q̃ȝ terrã. vt ſuo iam itinere iturus ad dñm
ſpũs dirigat. Hec locutus. diabolum vidit ꝓpe aſſiſtere. Quid hic inquit
aſtas cruenta beſtia Nihil in me funeſte repies. abrahe me ſinus recipiet
Cum hac ergo voce flagitatũ diuinis operibꝫ ſpũm celo reddidit. Teſta
tiqꝫ nobis ſunt qui affuerãt. iam exanimi corꝑe: glorificati hominis ſe vi/
diſſe glãm. Vultus luce clarior renitebat. dum mẽbra cetera nec tenuis
quidẽ macula fuſcaret. In alijs etiã ⁊ in illis tantũ artubus non puden/
dis. ſeptẽnis quodãmodo pueri gratia videbat Quis iſtũ vnqꝫ cilicio te/
ctum. quis cineribꝫ crederet inuolutũ Ita vitro purior. lacte candidior. iã
in quadã future reſurrectionis glã. ⁊ natura demutate carnis oſtẽſus eſt
Iam vero in obſequiũ funeris credi non poteſt quanta hominũ multitu
do cõuenerit. Tota obuiã corpori ciuitas ruit. cuncti ex agris atqꝫ vicis
multiqꝫ ex vicinis vrbibus affuerunt O quãtus luctus omniũ. quãta ꝑ
cipue merentiũ lamenta monachoꝝ. qui eo die fere ad duo millia conue/
niſſe dicunt Specialis martini glã. eius exẽplo in domini ſuitutẽ ſtirps
tanta fructificauerat Agebat nimirũ ante ſe paſtor extinctus greges ſu/
os. ſancte illiꝰ multitudinis pallidas turbas agmina palliata. ⁊ aut eme
ritoꝝ laboꝝ ſenes. aut iuratos chriſti in ſacramenta tyrones Tam virgi
ginũ chorus fletu abſtinens ꝓ pudore. cũ letandũ potius illi eſſe ſentiret
quẽ iam ſuo dñs gremio confoueret. q̃ȝ ſancto diſſimulabat gaudio ꝙ do
lebat. Siquidẽ fides flere ꝓhibebat. gemitũ extorq̃ret affectus. Etenim
tam ſancta erat de illius glã exultatio. q̃ȝ pia de morte ꝯfuſio Ignoſceres
flentibus congratulareris gaudentibꝫ. qꝛ ⁊ pium eſt gaudere martino. et
pium eſt flere martinũ. dum vnuſquiſqꝫ ⁊ ſibi pſtat ut voleat. ⁊ illi debet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

vt gaudeat. Hoc igitur beati viri corpus vſqꝫ ad locum ſepulcri. hymnis canora celeſtis turba ꝓfertur. Competur ſi placet ſecularis illa pompa non dicam funeris ſed triũphi. quid ſimile martini exequijs conferetur Ducant illi pre curribꝫ ſuis vinctos poſt terga captiuos. martini corpus hij qui mundũ ductu illius vicerant ꝓſequuntur Jllos confuſis plauſibꝫ populoꝝ honoret inſania. martino diuinis plauditur pſalmis. martinꝰ hymnis celeſtibus honorat. Jlli poſt triumphos ſuos in tartara ſeua tru duntur. martinus abrahe ſinu letus excipitur. Martinus hic pauper et modicus. celus diues ingreditur. Jllic nos vt ſpero cuſtodiens. me hec ſcribentem reſpicit te legentem

al's ꝓſequitur

¶ Explicit epl'a de obitu ſancti martini.

¶ Relatio de tranſlatione ſanctiſſimi corporis martini.

Perepreciũ eſt etiã illud inſerere lectioni qualiter ſanctum eius corpuſculũ in loco vbi nũc adorat fuerit dño annuente tranſlatũ. Anno ſexageſimoquarto poſt tranſitũ glorioſi dñi martini. beatus ꝑpetuus turonice ſedis cathedrã ſortitus eſt dignitatis. adeptuſqꝫ hũc apicẽ cum magno votoꝝ cõſenſu. fundamenta templi ampliora ꝙ̃ fuerant ſuꝑ beata mẽbra locare diſpoſuit. Quod ſagaci inſiſtens ſtudio. mirifico mãcipauit effectui. De qua fabrica multũ qđ loqueremur erat. ſꝫ quia preſens eſt conticere exinde melius putauimus Adueniente ergo optato tempore ſacerdoti vt templũ dedicaretur. ⁊ ſanctum corpuſculũ a loco vbi ſepultum fuerat transferret. cõuocauit beatus ꝑpetuus ad diem feſtuꝫ vicinos epiſcopos. ſed et abbatũ ac diuerſorum clericorum non minimã multitudinem. Et quia hoc in kalendis iulij agere volebat. vigilata vna nocte. facto mane. accepto ſarculo terram que ſuꝑ ſanctũ tumulũ erat ceperunt effodere. Quo detecto. manus vt eum cõmouerent inijciunt. Jbiqꝫ multitudo tota laborans. nihil prorſus ꝑ totam diem ꝓfecit. Vigilata deniqꝫ alia nocte. mane tẽtantes. iterum nihil omnino agere potuerũt. Tũc conturbati atqꝫ exterriti. quid facerent neſciebant Dicit eis vnus ex clericis Scitis quia poſt hoc triduũ natalis ep̃atus eius eſſe cõſueuerat. ⁊ forſitan in hac die ſe transferre nos ammonet. Tunc ieiunijs ⁊ orationibꝫ ac iugi pſallẽtio die noctuqꝫ inſiſtentes. triduum illud in continuatõe duxerunt. Quarta aũt die accedentes ponenteſqꝫ manus. non valebant penitus mouere ſepulchrũ Pauore aũt omnes exterriti. iam in hoc ſtantes vt terra vaſculũ qđ detexerãt operirent. apparuit eis venerãda canicie ſenex inſtar niuis candorem efferens. dicens ſe eſſe abbatem. Et ait eis Vſqꝫ quo conturbamini ⁊ tardatis? Non videtis dominũ martinũ ſtantẽ vos iuuare paratum. ſi manus apponitis? Tunc iactans palliũ quo vtebatur poſuit manũ ad ſarcofaguꝫ cum reliquis ſacerdotibus crucibus paratis et cereis. impoſitaqꝫ antiphona dederunt cuncti voces pſallentiuꝫ in excelſo Tandẽ ad ſenis conatũ ꝓtinus ſarcofagum in ſumma leuitate cõmotum. in loco vbi nũc adorat dño annuente ꝑducit. Quod ad volunta

psalmodie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

tem ſacerdotis compoſitũ. dictis etiã miſſis. vt ventũ eſt ad conuiuiũ re-quirentes ſollicite ſenẽ nequaq̃ reperunt. Sed nec homo q̇dem extitit. q̃ eum de baſilica exire vidiſſet. Credo aliquã fuiſſe virtutẽ angelicã. qui et beatuꝫ virũ ſe vidiſſe pnunciauit. ⁊ deinceps nulli cõparuit. In quo loco ex illa die multe virtutes facte ſunt. que ꝑ negligentiam non ſunt ſcripte Nos vero quantuꝫ noſtro tẽpore aut fieri vidimus. aut factum certe cog-nouimus. ſilere nequiuimus. adiuuante dño noſtra ieſu chriſto. qui cũ pa tre ⁊ ſpũ ſancto viuit ⁊ regnat. ꝑ omnia ſecula ſeculoꝝ Amen.

Explicit vita ſancti martini epiſcopi.

Incipit tabula capituloꝝ primi libri dialogoꝝ Seueri ⁊ Galli ⁊ Poſtumiani

primũ Bi poſtumianus ediſſerit proſperitatem nauigationis et omnẽ ſue peregrinationis hiſtoriam. qualiter in orien te fides chriſti floreat. que ſit ſanctorum quies. que inſti tuta monachorum. quãtiſq; ſignis ac virtutibus in ſeruis ſuis chriſtus operetur.

ij Ubi explorandoꝝ locoꝝ gratia a littore longius proceſſit ⁊ in uenit ſenẽ preſbyterum in veſte pellicia molam manu vertentẽ et conuiuiũ illius exponit ⁊ hominũ mores regionis illius pre claros. quibus alimonijs viuãt. ⁊ q̃ celeriter in locis illis ſata proueniant.

iij Ubi dicit q̄ tunc in alexãdria inter ep̄os ⁊ monachos inutilia certamina gerebantur. ne quis origenis libros legeret

iiij Ubi bethleem opidum petijt cuius loci eccleſiam ſanctus hie ronimus regebat. ⁊ vbi monachorum vel clericorum animos vel conuerſationes exponit. ⁊ quod die noctuq; aut legebat ali quid ſemꝑ. aut ſcribebat

v Ubi dicit in egipto multa eſſe monaſteria. vbi prima virtus obedientia eſt. ⁊ vbi infantulus aſpidẽ mire magnitudinis in monaſterium detulit. ⁊ alia multa que per ſeruos ſuos dei vir tus operatur

vi Ubi vidit duos ſenes quorum vnus ſol nunq̃ vidiſſet epulã tem. ⁊ alterum nunq̃ vidiſſet iratum.

vij De heremita qui habebat ortum vberrimũ ⁊ bouẽ qui aquaꝫ de puteo ꝓferebat. vbi vidit ollã cum oleribus ſine igne feruere

viij De heremita cui lupa aſtabat cernanti

ix De anachoreta. qui leene catulos illuminauit. et de ipſa fera munus accipere non contempſit.

x De anachoreta. qui a fera ibice edoctus eſt. quas radices ſu-me quas reſpuere deberet

xi De anachorita que ſetis corporis ſui tectus nuditatem ſuam diuino munere veſtiebat.

xij De probatione monachi incipientis. quē ignis non contigit

xiij De probatione aduene. qui aridam virgam potenti fide ⁊ aſſidua irrigatione aque florere fecit

xiiij De quodam ſancto viro cui ex virtutibus honor ⁊ ex honore vanitas cepit obrepere. ⁊ qualiter ab hoc vicio liberatus ſit. ⁊ quod ſi in hac regione ordinatus fuerit clericus. quomō continuo elatus fit ſuperbia aut vanitate. ⁊ ꝙ ornamenta non morum ſed veſtium requirat eiuſmodi

xv De heremita qui cellulā ſuam poſt quadrienniū deſerere voluit qualiter correctus eſt ⁊ ad ꝓpoſitum priſtinū reuocatus.

xvi Ubi dicit ꝙ nullus fere in orbe terrarum locus ſit vbi non vita domini martini teneatur

xvij Ubi ſeuerus ait quod dn̄s martinus in media turba ⁊ conuerſatione populoꝝ tanta opatus eſt quāta nec heremite nec anachorite qui ab omni impedimento liberi ſunt. ⁊ ꝙ inexpugnabili virtute aduerſum omnia ſteterit

xviij Ubi poſtumianus ait ego quo aduiuam. ſemper ⁊ ſapiam. egipti monachos p̄dicabo. laudabo anachoretas. mirabor heremitas. martinū ſemper excipiam. non ego illi audeo monachoꝝ. certe nō epiſcorum quēpiam compare

xix Ubi poſtumianus ſeuero ait. tu potius vt deſidero reſidua martini opera cōtexe. que te p̄teriſſe profeſſus es. At ille rn̄dit. arbitror rectius iſtud a gallo eſſe poſcendū ⁊ cetera que ſequuntur.

xx Gallus reſpōdit. Licet impar ſim tanto oneri. tuiꝫ relatis a poſtumiano obediētie cogor exemplis. vt munus iſtud quod imponitis non recuſem.

Explicit tabula capitulorum

¶ Vbi poſtumianus ediſſerit proſperitatē nauigationis ⁊ omnē ſue peregrinatōis hyſtoriā qualiter in oriēte fides chriſti floreat. que ſit ſanctorum quies. que inſtituta monachoꝝ. q̄ntiſꝙ ſignis ac virtutibus in ſeruis ſuis chriſtus operetur Capl'm primū

¶ Incipit primus liber dialogoꝝ Seueri Galli ⁊ poſtumiani. ⁊ primo poſtumiani de virtutibus ſanctorum patrū Seuerus

Cum in vnū locum ego ⁊ gallus noſter ꝯueniſſemus. vir
mihi ⁊ ꝓpter martini memoriam (ex illius enim diſcipulis
erat) ⁊ propter ſua merita chariſſimus. interuenit nobis
poſtumianus meus. noſtri cauſa ab oriente quo ſe añ tri-
enniū patriam relinquēs cōtulerat regreſſus. Cōplexi ſu-
mus hominē amantiſſimuꝫ. exoſculatiq; genua ⁊ pedes
eius Cum vno atq; altero ſpacio obſtupefacti inuicē flentes gaudio de-
ambulaſſemus. iactis in terrā ciliciis cōſedimus. Tum prior poſtumia-
nus me intuēs ait. Cū eſſem in remotis egipti partibꝫ libuit vt ad mare
vſq; ꝓcederem. nauim illic onerariā offendi. que cū mercibꝫ narbonā pe-
tens. ſoluere parabat. Eadeꝫ nocte noctē in ſomnis aſtare viſus es. et in-
iecta manu me trahere vt nauim illam cōſcenderē. Mox tenebras rum-
pente diluculo. cū eo loco in quo quieuerā ſurrexiſſem. ſomniū meuꝫ ipſe
mecū reputans. tanto tui deſiderio ſubito correptus ſum. vt nihil cuncta-
tus. nauim conſcenderē. Triceſimo die maſſiliā appulſus. inde huc deci-
mo die ꝑuenī. adeo proſpera nauigatio pie affuit volūtati. Tu modo ꝓ-
ter queꝫ tot maria nauigauimus. tantū terre trāſcurrimus. cōplectendū
ꝑfruendūq; te remotis omnibꝫ trade. Ego vero inquā etiā cū tu in egip-
to morareris. totus tecū ſemꝑ animo ⁊ cogitatione verſabar. meq; de te
die ac nocte cogitantē totū tua charitas poſſidebat. nedū modo me tibi
eſtimes pūcto tēporis defuturū. quo minus amore tuo pendēs te intuear,
te audiā. tecū loquar. nullo penitus in ſecretū noſtrū quod nobis hec re-
motior cellula preſtat admiſſo Nam huius noſtri vt arbitror galli preſen-
tiam nō moleſte feres. qꝛ hic aduentu tuo vides ꝑinde atq; ego triūphat
gaudio. Recte inquit plane poſtumianus in ſociate noſtra gallus iſte ret-
tinebit. qꝛ etſi mihi parum cognitus eſt pro eo tamē ꝙ tibi eſt chariſſimꝰ.
non poteſt mihi nō eſſe carus. maxime cū ex martini ſit diſciplina. Neq;
grauabor quālibet iam certe vobiſcū vt poſcitis velit fabulari. quippe cū
ꝓpter hoc venerim vt me huius ſulpitij mei. me aūt vtraq; manu ꝯplecte-
batur. deſiderio etiā verboſus impenderē. Eniuero inquā ſatis probaſti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

quantũ pius amor poſſit. qui noſtri cauſa tot maria tantũq; terraꝝ emẽ/
ſus. a ſummo vt ita dicam ſolis egreſſu. vſq; ad eius occidua veniſti Age
ergo quia et ſecreti inter nos nec occupati ſumus ⁊ ſermoni tuo vacare de
bemus. edifferas nobis velim omnẽ tue peregrinationis hiſtoriã. qualiꝭ
ter in oriente fides chriſti floreat. que ſit ſanctoꝝ quies. que inſtituta mo
nachoꝝ. quantiſq; ſignis ac virtutibus in ſeruis ſuis chriſtus operetur.
Nam certe quia in his regionibꝰ inter iſta que viuimus vita ipſa nobis
faſtidio eſt. libenter ex te audiemus ſi vel in heremo chriſtianis viuere li/
cet. Ad hec poſtumianus. Faciam inquit vt deſiderare te video. ſed que/
ſo prius ex te audiam an iſti omnes quos hic reliquerã ſacerdotes. tales
ſint quales eos anteq̄ proficiſcerer noueramus. Tum ego. Abſit inquã
te iſta querere. que aut vna mecum vt puto noſti. aut ſi ignoras non audi
re ſit melius Illud ergo reticere non poſſum non ſolũ illos de quibus in
terrogas nihil meliores q̄ noueras factos. ſed vnũ illum noſtri quondã
amantẽ in quo reſpirare ab iſtoꝝ inſectationibus ſolebamus aſperiorem
nobis fuiſſe q̄ debuit. Nec vero quicq̄ in illum inclemẽtius dicam. q2 ⁊
amicũ colui: ⁊ tunc etiam amaui cũ putabatur inimicus. De aũt hec ta
citis cogitationibus reuoluentẽ. admoduꝫ dolor iſte cõpungit. pene nos
ſapientis ⁊ religioſi viri amicicijs deſtitutos. illum quondã tam amicuꝫ
nobis. tam amarum in nos eſſe potuiſſe. Verum hec que meroris plena
ſunt relinquamus. te potius vt dudum ſpoponderas audiamus. Ita in
quit fiat poſtumianus. Quod cum dixiſſet. paululũ omnes conticuimꝰ
Deinde cilicium cui inſederat ad me ꝓpius admouit. atq; ita exorſus eſt.

¶ Ubi explorandorũ locorum gracia a litore lõ gius proceſſit. ⁊ inuenit ſenem presbyterum in veſte pellicia molam manu vertentem. et con uiuium illius exponit. ⁊ hominum mores regi onis illius preclaros. quibus alimonijs viuãt. et q̄ celeriter in locis illis ſata proueniant

Capl'm ſcd'm

Nte hoc trienniũ quo tẽpore tibi ſulpiti hinc abiẽs valedixi. vbi nar
bone nauim ſoluimus. quinto die portum affrice intrauimus. adeo
proſpera dei nutu nauigatio fuit. Libuit animo adire carthaginẽ. loca vi
ſitare ſanctoꝝ. ⁊ precipue ad ſepulchrũ cypriam martiris adorare. Quin
todecimo die ad portum regreſſi. ꝓuectiq; in altũ alexandriã petentes. re/
luctante auſtro pene in ſyrtes illati ſumus. Quod ꝓuidi naute cauentes
anchoris nauim iactis ſiſtunt. Sub oculis autem terra cõtinens erat. in
quã ſcaphis egreſſi. cuꝫ vacua ab humano cultu omnia cerneremus. ego
ſtudioſius explorandoꝝ locorum gracia longius proceſſi tribus fere a lito
re miliaribus. paruũ tuguriũ inter arenas conſpicio. cuius tectum ſicut

ſtudioſius

Saluſtius ait quaſi carina nauis erat contiguũ terre. ſatis firmis tabu/
latis conſtratũ.non ꝙ ibi vis ymbriũ vlla timeatur.fuiſſe aũt illic pluuiaꝫ
nequãdo quidẽ auditũ eſt.ſed ꝙ ventoꝝ ea vis ſit.vt ſi quãdo vel clemen/
tiore celo aliquãtulus ſpirare flatus cepit. maius in illis terris q̄ȝ in vllo
mari naufragiũ ſit Nulla ibi germina.ſata nulla ꝓueniunt.quippe in ſta
bili loco arentibus arenis ad omnẽ motum ventoꝝ cedentibus Uerum
vbi auerſa quedã a mari ꝓmunctoria ventis reſiſtunt.terra aliquantu/
lum ſolidioꝛ herbam raram.atqꝫ hiſpidam gignit.ea ouibus eſt pabulũ
ſatis vtile Incole lacte viuunt.qui ſolertiores ſunt vel vt ita dixerim ditio
res.ordeaceo pane vtuntur.Ea ibi ſola meſſis eſt.que celeritate prouen/
tus ꝑ naturam ſolis ſiue aeris ventoꝝ caſus euadere ſolet. Quippe fert̃
a die iacti ſeminis triceſimo die matureſcere Conſiſtere autẽ ibi homĩes
non alia ratio facit.q̄ȝ qđ omnes tributo liberi ſunt Extrema quidẽ cyre
noꝛum oꝛa eſt.deſerto illi contigua.quod inter egiptum ⁊ africam interia
cet.ꝑ quod olim catho ceſarem fugiens duxit exercitũ. Ergo ad tuguriũ
illud quod eminus conſpexeram pertendi.Inuenio ſenem in veſte pellicia
molã manu vertentem Cõſalutatus accepit nos benigne. Eiectos nos
in illud littus exponimus et ne ſtatim repetere curſum poſſimus.maris
malicia attineri. Egreſſos ad terram vt eſt mos humani ingenij naturã
locoꝛum cultũqꝫ habitantiũ voluiſſe agnoſcere.chriſtianos nos eſſe. id p̄
cipue querere an eſſent aliqui inter illas ſolitudines chriſtiani. Tum ve/
ro ille flens pre gaudio ad genua noſtra prouoluitur. iterũ nos ac ſepius
exoſculatos ad orationem inuitat.Deinde poſitis in terram veruecũ pel
libus.facit nos diſcumbere.apponit prandium ſane locupletiſſimũ.dimi
dium panem ordeaceum Eramus itaqꝫ nos quattuoꝛ.ipſe erat quitus.
Faſciculũ etiam herbe intulit cuius nomen excidit.que mẽte ſimilis exu/
berans folijs ſapoꝛem mellis preſtabat. Huius predulci admodũ ſuaui
tate delectati atqꝫ ſaciati ſumus. Ad hec ſubridens ego ad gallum meuꝫ
quid inq̄ȝ galle. Placet ne tibi prandium.faſciculus herbarum.et panis
dimidius viris quinqꝫ. Tum ille ſicut eſt verecundiſſimus. aliquantulũ
erubeſcens.dum fatigationem meam accepit.facis inquit ſulpiti tuo mo
re.qui nullam occaſionem ſi qua tibi poꝛrecta fuerit omittis. quin nos
edacitatis fatiges.ſed facis inhumane.qui nos gallos homines cogis ex
emplo angeloꝝ viuere. quãqꝫ ego ſtudio mãducandi. credã etiã angelos
manducare Nam iſtũ dimidiũ ordeaceũ panẽ timeo vel ſolus attingere.
Sed ꝯtentus ſit hoc cyrenenſis ille cui vel neceſſitas vel natura eſt eſuri/
re.vel poſtremo iſti quibꝫ credo marina iactatio inediaꝫ cibi fecerat. Nos
procul a mari abſumus. ⁊ quod ſepe tibi teſtatus ſum. galli ſumꝰ. Sed
ꝑgat hic potius explicare ſui cyrenẽſis hyſtoriã Eniuero poſtumianus.
Cauebo poſt hec cuiuſqꝫ abſtinentiã p̄dicare.ne gallos noſtros arduuꝫ
penitus offendat exemplũ.Statuerã etiã cenã cyrenẽſis illius vel conſe/
quẽtia. ſeptem enim diebus apud ipſum manſimus.referre conuiuia.ſꝫ
ſupſedendum eſt.ne gallus ſe eſtimet fatigari. Ceterum poſtero die cum
aliqui ex incolis ad nos viſendos cõfluere cepiſſent:cognoſcimus illũ hoſ
pitem noſtrũ preſbyterum eſſe.quod ſumma nos diſſimulatõe celauerat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Deinde ad eccl'am cum ipſo ꝑceſſimus. que fere duob⁹ miliarijs aberat. a cōſpectu noſtro interiectu montis excluſa. Erat aūt vilib⁹ tecta virgul tis. non multo ambitioſioꝛ quā noſtri hoſpitis tabernaculum. in quo ni/ ſi incuruus quis non poterat conſiſtere

¶ Ubi dicit ꝙ tūc in alexandria inter ep̄os ꝛ mo nachos inutilia certamina gerebant᷑. ne q̇s ori/ genis libꝛos legeret Caplm iij.

Um hominū moꝛes q̄reremus. illud preclarum animaduertimus nihil eos neq₃ emere neq₃ vēdere. quid ſit fraus aut furtū neſciunt. aurū atq₃ argentū que pꝛima moꝛtales putant. neq₃ habent neq₃ habere cupiūt. Nā cū ego pꝛeſbytero illi decē nūmos aureos optuliſſem. refugit altioꝛe cōſilio ꝓteſtatus. eccl'am auro nō ſtrui ſed potius deſtrui Aliquā/ tulum ei veſtimentoꝝ indulſimus. Qḋ cū ille benigne accepiſſet. reuocā/ tibus nos ad mare nautis diſceſſimus. ꝓſperoq₃ curſu ſeptimo die alexā dꝛiam ꝑuenimus. vbi feda inter ep̄os ac monachos certamina gereban tur. ex ea occaſione vel cauſa. q2 congregati in vnū ſepius ſacerdotes. fre quētibus decreuiſſe ſinodis videbantur. ne quis oꝛigenis libꝛos legeret aut haberet. qui tractatoꝛ ſcripturaꝝ ſacrarū peritiſſimus habebat᷑. Sꝫ ep̄i quedam in libꝛis ipſius inſanius inſcripta memoꝛabāt. que aſſerto/ res eius defendere non auſi. ab hereticis potius fraudolēter inſerta dice/ bant. ꝛ ideo non ꝓpter illa que in rep̄henſione merito notarent᷑. eſſe etiā reliqua damnāda. cum legentiū fides facile poſſit habere diſcrimē ne fal/ ſata ſequeret᷑. ꝛ tamē catholice diſputata retineret. Non eſſe autē mirum ſi in libꝛis neutericis ꝛ recens ſcriptis fraus heretica fuiſſet opata. que in quibuſdā locis nō timuiſſet incidere euangelicā veritatē. Aduerſum hec ep̄i obſtinatius renitentes ꝑ poteſtate cogebant. recta etiam vniuerſa cū prauis ꝛ cū ipſo autoꝛe damnare. q2 ſatis ſupq₃ ſufficerēt libri q̊s eccleſia recepiſſet. reſpuendā eſſe penitus lectionē que plus nocitura eſſet inſipiē/ tibus q̄₃ pꝛofutura ſapientibus Mihi aūt ex libꝛis illis quedā curioſius indaganti admodū multa placuerūt. ſed nōnulla rep̄hendi in quib⁹ illuꝫ praua ſenſiſſe non dubiū eſt. que defenſoꝛes eius falſata contendūt Ego miroꝛ vnū eundēq₃ hoīem tam diuerſum a ſe eſſe potuiſſe. vt in ea parte qua pꝛobat᷑ neminē poſt ap̄l'os habeat equalem. in ea vero qua iure repꝛe henditur. nemo defoꝛmius doceatur erraſſe. Naꝫ cum ep̄is excerpta in li bꝛis illius multa legerent᷑: que cōtra fidem catholicam ſcripta cōſtarent. locus ille vel maximā parabat inuidiā. in quo editū legebat᷑. q2 dn̄s ieſus ſicut ꝑ redēptione hoīs in carne veniſſet. crucēq₃ ꝓ homīs ſalute ꝑpeſſus moꝛtē pꝛo hoīs eternitate guſtaſſet. ita eſſet eodem oꝛdine paſſionis etiaꝫ diabolū redēpturus. q2 hoc bonitati pietatiq₃ illius ꝯgrueret. vt̄ qui per ditū hoīem refoꝛmaſſet. ꝓlapſum quoq₃ angelū liberaret. Cum hec atq₃ alia iſtiuſmodi ab ep̄is ꝓderent᷑. ex ſtudijs partiū oꝛta ſeditio eſt. que cum repꝛimi ſacerdotū autoꝛitate nō poſſet. ſeuo exemplo ad regendā eccleſie diſciplinā p̄fectus aſſumitur. Cuius terroꝛe diſꝑſi fratres. ac ꝑ diuerſas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

oꝛas monachi ſunt fugati. ita vt ꝓpoſitis edictis in nulla cōſiſtere ſedem ſinerent. Illud me admodū permouebat qd̄ hieronimus vir maxime catholicus ⁊ ſacre legis peritiſſimus oꝛigenē ſecutus ꝑmo tꝑe putabatur. quē nunc idem ꝑcipue vel oīa illius ſcripta dānaret Nec vero auſus ſuz de quoq; temere iudicare. ꝑſtantiſſimi tū viri ⁊ doctiſſimi ferebant in hoc certamine diſſidere. Sed tamē ſiue erroꝛ illud eſt vt ego ſentio. ſiue hereſis vt putatur. non ſolū reprimi nō potuit multis aīaduerſionib; ſacerdotum. ſed nequaq; ſe tā late potuiſſet effundere. niſi cōtentōe creuiſſet Iſtiuſmodi ergo turbatione cū veni alexandriā fluctuabat. Me quidē eps ciuitatis illius benigne admodū ⁊ melius q̄ȝ opinabar excepit. ⁊ ſecū retinere tēdabat. Sed nō fuit ibi animꝰ conſiſtere. vbi recens fraterne cladis feruebat inuidia. Nam et ſi foꝛtaſſe videant parere epis debuiſſe. non ob hanc tamen cauſam multitudinē tantā ſub chꝛiſti confeſſione viuentem preſertim ab epis opoꝛtuiſſet affligi

¶ Vbi bethleem opidū petȳt cuius loci eccl'am ſanctus hieronimꝰ regebat. vbi et monachoꝛū vel clericoꝝ animos vel cōuerſationes exponit et q̄ die noctuq; aut legebat aliquid ſemꝑ aut ſcribebat Caplm quartū

Gitur inde digreſſus bethleē opidū petȳ. quod ab hieroſolimis ſex miliarȳs diſꝑatur. ab alexādꝛia aūt ſedecim manſionib; abeſt. Eccleſiā loci illius hieronimus ꝑſbyter regit. nā parochia eſt epi qui hieroſolimā tenet. Mihi iam pridē hieronimus ſuꝑioꝛe illa peregrinatiōe mea comꝑtus. facile obtinuerat. vt nullū mihi expetendū rectius arbitrarer. Vir eni ꝑter fidei meritū dotēq; virtutū. nō ſolū latinis atq; grecis. ſ; et hebꝛaicis etiā ita lrīs inſtitutus eſt. vt ſe illi in omni ſciētia nemo audeat compare Miroꝛ aūt ſi nō ⁊ vobis ꝑ multa que ſcripſit oꝑa comꝑtus ē cū ꝑ totū oꝛbem legat. Nobis vero inquit gallus nimiū comꝑtus eſt Nā ante hoc quinquēniū quendā illius libellū legi. in quo tota noſtroꝝ natio monachoꝝ ab eo vehemētiſſime vexat ⁊ carpitur. Vn̄ interdū belgicus noſter valde iraſci ſolet q̄ dixerit nos vſq; ad vomitū ſaciari Ego inquit gallus illi viro ignoſco. atq; ita ſentio de oꝛientalib; illum potius monachis q̄ȝ de occidentalib; diſputaſſe. Nā edacitas in grecis gula eſt. in gallis vero natura. Tum ego Scolaſtice inq̄ȝ galle defendis gentē tuā. ſed queſo te liber iſte nunq̄d hoc ſolū viciū dānat in monachis ymmo ꝓ do inquit nihil penitus omiſit. qd̄ nō carperet. laceraret. exponeret. ꝑcipue auariciā. nec minus vanitatē inſectatus eſt. Multa de ſuꝑbia. nō pauca de ſuꝑſtitione diſſeruit Vere fateboꝛ. pinxiſſe videt mihi vicia multoꝝ Ceterū de familiaritatib; virginū ⁊ monachoꝝ atq; etiā clericoꝝ. tā vera q̄ȝ foꝛtia diſputauit Vnde a quibuſdā quos nomiare nolo. dicit nō amari. Nā ſicut belgicus noſter iraſcit edacitatis nimie nos notatos. ita illi fremere dicunt cū in illo opuſculo ſcriptū legunt Celibem ſpernit virgo ger

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

manū.fratrem querit extraneū Ad hec ego.nimiū inquā galle ꝑgredens caue ne ⁊ te aliquis qui foꝛtaſſe agnoſcit exaudiat.teqꝫ vna cū hieronimo incipiat non amare Nam quia ſcholaſticus es.non immerito te verſu illius comici ammonebo Obſequiū amicos.veritas odiū parit. Tua nobis potius vt ceperas poſtumiane repetat̄ oꝛientalis oꝛatio. Ego inquit vt dicere inſtituerā.apud hieronimū ſex menſibus fui.cui iugis aduerſus malos pugna.ꝑpetuūqꝫ certamen cōſciuit odia ꝑditoꝝ. Oderunt eum heretici.quia eos impugnare non deſinit Oderunt clerici.quia vitā eoꝝ inſectat̄ ⁊ crimina. ſed plane eum boni homines ammirant̄ ⁊ diligunt. Nam qui eū hereticū arbitrant̄ inſaniunt. Vere dixerim.catholica hoīs ſciā ſana doctrina eſt Totus ſemꝑ in lectione.totus in libꝛis eſt. Non die non nocte requieſcit.aut legit ſemꝑ aliquid aut ſcribit Quod niſi mihi fuiſſet animo fixum.⁊ ꝑmiſſum deo teſte ꝓpoſitum heremū adire. vel exigui tēpoꝛis puncto a tanto viro diſcere noluiſſem. Huic ergo traditis atqꝫ cōmiſſis omnib⁹ meis omniqꝫ familia.que me contra voluntatē animi mei ſecuta tenebat implicitū.exoneratus quodāmodo graui faſce penitus ac liber regreſſus alexandriā.viſitatis ibi fratribus.ad ſuperioꝛē inde thebaidā id eſt ad egipti extrema contendi. Ibi enim vaſte patentes heremi ſolitudines plurimū ferebantur habere monachoꝝ Longū eſt ſi omnia cupiā referre que vidi.tamē pauca ꝑſtringā ex pluribus

¶ Vbi dicit in egipto multa eē monaſteria vbi pꝛima virtus obedientia eſt. ⁊ vbi infantulus aſpidem mire magnitudinis in monaſterium detulit. ⁊ alia multa que ꝑ ſeruos ſuos dei virtus operatur Caplm quintū.

Aud longe ab heremo contigua nilo.multa ſunt monaſteria.habitant vno in loco pleriqꝫ centeni.quibus ſummū ius eſt ſub abbatis imperio viuere.nihil arbitrio ſuo agere.omnia ad nutū illius poteſtatēqꝫ pendere Ex his ſi qui maioꝛē virtutē mente conceperint.vt acturi ſolitariā vitam ſe ad heremū conferāt.non niſi ꝑmittēte abbate diſcedūt. Hec illoꝝ pꝛima virtus eſt.parere alieno imperio. Tranſgreſſis ad heremuꝫ abbatis illius oꝛdinatione panis vel quilibet cibus alius miniſtrat̄. Caſu ꝑ illos dies quibus illo aduenerā.cuidam qui nuꝑ ad heremū ſeceſſit. neqꝫ amplius ab hoc monaſterio q̄ꝫ ſex miliarijs tabernaculū ſibi ꝯſtruxerat.panē abbas ꝑ duos pueros miſerat.quoꝝ maioꝛ habebat etatꝫ annos quindecim.minoꝛ duodecēnis erat His ergo inde redeuntib⁹.aſpis mire magnitudinis fit obuiā.cuius occurſu nihil ꝑterriti.vbi ante pedes eoꝝ venit quaſi incantata carminib⁹ cerulea colla depoſuit. iunioꝛis pueri manu ap̄phenſa.ac pallio ſuo inuoluta.ferri cepit Deinde monaſteriū quaſi victoꝛ ingreſſus.in occurſum fratrū expectantib⁹ cūctis captiuā beſtiam reſoluto pallio nō ſine iactātie tumoꝛe depoſuit. Sed cū infantium fidē atqꝫ virtutē ceteri ꝑdicarēt.abbas ille altioꝛe cōſilio ne infirma etas

inſoleſceret virgis vtrūqꝫ cōpeſcuit. multuz obiurgatos. cur ipſi qđ ꝑ eos
dn̄s opatus fuerat ꝓdidiſſent. opus illđ nō ſue fidei ſed diuine fuiſſe virtu
tis. diſcerēt potius deo in humilitate ſeruire. ⁊ nō in ſignis et virtutibus
gloriari. q2 melior eſſet infirmitatis conſcia. vanitate virtutū. Hoc vbi il-
le monachus audiuit ⁊ periclitatos infantulos ſerpētis occurſu. ⁊ ipſos
inſuꝑ multa verbera victo ſerpente meruiſſe. abbatē obſecrat ne ſibi poſt
hec panis vllus aut cibus aliquis mitteret. Iamqꝫ octauus dies fuerat
emēſus. quo ſe homo chriſti intra periculū famis ipſe cōcluſerat Arebāt
mēbra ieiunio. ſed deficere mens celo intēta nō poterat. Corpus inedia
fatiſcebat. fides firma durabat Cū interim āmonitus abbas ille ꝑ ſpiri
tum vt diſcipulum viſitaret. pia ſollicitudine cognoſcere cupiēs. qua vite
ſubſtantia vir fidelis aleret. qui miniſtrari ſibi panē ab hoīe noluiſſet. ad
requirendū eum ipſe ꝓficiſcit. Ille vbi eminus ſenē venire cōſpexit. occur
rit. agit gracias. ducit ad cellulā Tum ingreſſi pariter ambo cōſpiciunt
palmiciā ſportam foribꝫ affixam de poſte pendere. ac primū calidi panis
odor ſentit. tactu vero ac ſi ante paululū focis eſſet ereptus oſtendit. egip-
tij tū panis forma non cernit. Obſtupefacti ambo. munus celeſte cogno
ſcunt Cū ille hoc abbatis aduētui preſtitum fateret. abbas vero illius fi
dei ac virtuti id potius aſſcriberet. ita ambo celeſtē panem cū multa exul
tatione fregerūt. Quod cum ſenex ad monaſteriū poſt regreſſus fratribꝫ
retuliſſet. tantus ardor omnium incenderat animos. vt certatim ad here
mū ⁊ ſacras ſolitudines ire ꝓperarent. miſeros ſe fatentes qui diutius in
cōgregatione multoꝝ vbi humana eſſet patienda cōuerſatio reſediſſent

¶ Vbi vidit duos ſenes quoꝝ vnum ſol nunq̄ꝫ vidiſſet epulantem. ⁊ alteruz nunq̄ꝫ vidiſſet iratum Capl'm vi

A hoc ego monaſterio duos ſenes vidi qui iam ꝑ quadraginta an-
nos ibi degere. ita vt nunq̄ꝫ inde diſceſſerint ferebant. q̊ꝝ p̄tereūda
mihi ꝯmemoratio nō videt Siqdē id de eoꝝ ꝟtutibꝫ ⁊ abbatꝭ ipſiꝰ teſti-
monio ⁊ oīm fratrū audieri ſmone celebrari. qđ vnū eoꝝ ſol nūq̄ꝫ vidiſſꝫ
epulātem. alteꝝ nūq̄ꝫ vidiſſꝫ iratū. Ad hec gallꝰ me ītuēs ait. O ſi vꝛ ille
nolo nomē edicere nūc adeſſet. velim iſtđ admodū audiret exēplū. quē in
multoꝝ ſepe ꝑſonas nimiū exꝑti ſumꝰ vehemēter iraſci. Sꝫ tū q2 inimi-
cis ſuis q̄ꝫtuz audio nuꝑ ignouit. ſi iſtud audiret magis magiſqꝫ ꝓpoſito
cōfirmaret exēplo. p̄clarā eſſe virtutē. iracūdia nō moueri. Nec vero infi-
ciabor ob iuſtas illū cauſas iratū fuiſſe. ſꝫ vbi durior pugna. ibi glorioſior
eſt corona Vn̄ quēdā ſi agnoſcis cenſeo iure laudandū. qđ cū eū libertus
deſeruiret ingr̄tus. miſeratꝰ eſt potiꝰ q̄ꝫ inſectatꝰ abeuntē. ſed neqꝫ illi iraſ
cit a quo videt abductus. Ego aūt niſi iſtud vincēde iracūdie poſtumia-
nus ꝓdidiſſet exemplū. grauiter iraſcerer diſceſſione fugitiui. Sed quia
iraſci non licet. tota iſtorum cōmemoratio que nos compungit abolēda
eſt. Te inquā poſtumiane. te potius audiamus. Faciam inquit galle
quod precipis. quatinus tam ſtudioſos eſſe audiendi vos video.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Sed mementote q̄ nō ſine fenore iſtū apud vos depono ſermonem Li-
bens qđ poſcitis preſto. dūmodo paulo poſt quod popoſcero nō negetis
Nos vero inq̄ꝫ nihil habemus in quo tibi mutuū vel cuꝫ fenore reſtitue-
re poſſimus Sed tamen quicq̄d putaueris imperato. dūmodo vt cepe-
ras deſiderijs noſtris ſatiſfacias. valde enī nos delectat tua oratio Nihil
inquit poſtumian⁹ veſtra ſtudia fraudabo. Et q̄ heremite vnius incipiē-
tes agnouiſtis virtutē. referā vobis adhuc pauca de plurimis

De heremita qui habebat ortū vberrimū et bouē qui aquā de puteo ꝓferebat. vbi vidit ollā cum oleribus ſine igne feruere. Cap. viij

Rgo vbi ꝑma heremi ingreſſus ſum duodecim fere a nilo miliarijs
habebā aūt vnū ex fratrib⁹ ducē locoꝝ peritum. ꝑuenimus ad quen-
dā ſenē monachū ſub radice montis habitantē Ibi qđ in illis locis rariſ-
mū eſt puteus erat. bouē vnū habebat. cuius hic erat labor totus impul-
ſa rotali machina aquā ꝓducere. Nā fere mille aut amplius pedū ꝓfun-
dum putei ferebat̄. Ortus illic erat multis olerib⁹ copioſus. id quidē cō-
tra naturā heremi vbi omnia arentia. exuſta ſolis ardorib⁹. nullius vnq̄ꝫ
ſeminis vel exiguā radicē ferunt peperiſſe. Verū hoc ſancto illi labor cuꝫ
pecude cōis. ⁊ ꝓpria preſtabat induſtria Freq̄ens enim irrigatio aquarū
tantā pinguedinē arenis dabat vt mirū in modū virere atq̄ꝫ fructificare
orti illius olera videremus Ex his igit̄ vna cū dn̄o bos ille viuebat. No-
bis quoq̄ꝫ ex ea copia cenā ſanctus dedit. Ibi vidi qđ vos galli forte non
creditis. ollam cū olerib⁹ que nobis in cenā ꝑparabatur. ſine igne feruere
Tanta vis ſolis eſt. vt q̄buſlibet coquēdis etiā ad galloꝝ pulmēta ſuffi-
ciat Poſt cenā aūt inclināte veſꝑa inuitat nos ad arborē palmā. cuius in-
terdū pomis vti ſolebat. que fere duob⁹ miliarijs aberat. Nā hee tantum
in heremo arbores licet raro habent̄, tn̄ q̄ vtrū ſollers antiquitas ꝓcura-
uerit an ſolis natura gignat ignoro. niſi ſi deus ꝓſcius habitandā qn̄q̄ꝫ
a ſanctis heremū hec ſeruis ſuis parauerit. Ex maiore enim ꝑte qui intra
illa ſecreta conſiſtūt. cū alia ibi germina nulla ſuccedunt. iſtaꝝ arboꝝ po-
mis alunt̄. Ergo vbi ad illam ad quam nos humanitas noſtri hoſpitis
ducebat arborē ꝑuenimus. leonē ibi offendim⁹. Quo viſo ego ⁊ ille dux
meus intremuimus. ſanctus vero ille incūctanter acceſſit. nos licet trepi-
di ſecuti ſumus. Fera paululū cerneres imperata. ab eo modeſte diſceſſit
et cōſtitit. dū ille cōtigua ramis humiliorib⁹ poma decerperet. Cūq̄ꝫ ple-
nam palmulis manū obtuliſſet occurrit beſtia. accepitq̄ꝫ taꝫ libere q̄ꝫ nul-
lum aīal domeſticū. ⁊ cū comediſſet abceſſit. Nos hec intuentes ⁊ adhuc
trementes. facile potuimus ꝑpendere quanta in illo fidei virtus. ⁊ quan-
ta in nobis eſſet infirmitas

De heremita cui lupa aſtabat cenanti. Caplm viij

Lium eque ſingularē virū vidimus.ꝑuo tugurio quod nō niſi vnū recipere poſſet habitantem. De hoc illud ferebatur ꝙ ei lupa ſolita erat aſtare cenanti.nec facile vnq̄ beſtia falleret᷑. quin illi ad legittimam horam refectionis occurreret.⁊ tam diu pre foribus expectaret. donec illi panem qui cenule ſuꝑfuiſſet offerret. Illa manū eius lambere ſolita erat atq̄ ita quaſi impleto officio ⁊ preſtita cōſolatione diſcedere. Sed forte accidit vt ſanctus ille dum frēm qui ad eum venerat deduxit abeuntem diutius abeſſet.⁊ non niſi ſub nocte remearet. Interim beſtia ad conſue/tudinariū illud cene tempus occurrit Uacua cellula cum familiarem pa tronū abeſſe ſentiret.ingreſſa.curioſius explorans vbi nam eſſet habita/tor.caſu contigua cum panibus quinq̄ palmitia ſportella pendebat Ex his vnū preſumit ⁊ deuorat.deinde ꝑpetrato ſcelere diſcedit. Regreſſus heremita videt ſportulā diſſolutam.non cōſtante panū numero. Dam/num rei familiaris intelligit.ac prope limen panis aſſumpti fragmenta cognoſcit.ſed non erat incerta ſuſpicio que furtum ꝑſona feciſſet. Ergo cum ſequētibus diebus ſm̄ conſuetudinē beſtia non veniſſet. nimirū au/dacis facti conſcia ad eum venire diſſimulans.cui feciſſet iniuriam. egre patiebat᷑ heremita ſe alumne ſolatio deſtitutū. Poſtremo illius oratione reuocata.ſeptimū poſt diem affuit vt ſolebat ante cenanti. Sed vt facile cerneres verecundiaʒ penitentis.non auſa propius accedere.deiectis in terram profundo pudore luminibus.quod palam licebat intelligi quan dam veniam p̄cabatur. Quā illius confuſionē miſeratus heremita. iu/bet eam propius accedere.ac manu blanda caput triſte ꝑmulcet. deinde pane duplicato ream ſuam reficit. Ita indulgentiā conſecuta. officij con ſuetudinē depoſito merore reꝑauit. Intuemini queſo chriſti etiam in hac parte virtutē.cui ſapit omne quod brutum eſt.cui mite omne eſt quod ſe/uit Lupa preſtat officium.lupa furti crimē agnoſcit.lupa conſcio pudo/re confunditur.vocata adeſt.caput prebet.⁊ habet ſenſum indulte ſibi ve nie ſicut pudorem geſſit errati. Tua hec virtus chriſte.tua hec ſunt chri/ſte miracula.etenim que in tuo noīe operant᷑ ſerui tui.tua ſunt. Et in hoc ingemiſcimus.ꝙ maieſtatē tuam fere ſentiūt.hoīes non veren᷑

De anachoreta qui leene catulos illuminauit et de ipſa fera munus accipere non contempſit Caplm ix

n E cui autem hoc incredibile forte videatur.maiora memorabo. Fi des chriſti adeſt me nihil fingere neq̄ incertis autoribꝰ vulgata nar rare.ſed que mihi ꝑ fideles viros compꝑta ſunt explicabo. Habitant pleri q̄ in heremo ſine vllis tabernaculis quos anachoretas vocant Uiuunt herbaꝝ radicibꝰ.nullo vnq̄ certo loco conſiſtūt.ne ab hominibꝰ frequen/ten᷑.qua nox coegerit ſedes habēt Ad quendā igi᷑ hoc ritu atq̄ hac lege viuentē.duo ex nitria monachi licet lōga ⁊ diuerſa regione. tn̄ olim ipſis in monaſterij cōuerſatione carus ⁊ familiaris fuiſſet.auditis eius virtu/tibꝰ tetenderūt. Quē diu multūq̄ queſitū tandē menſe ſeptimo reppere

nent in extremo illo deſerto quod eſt nēphis contiguū demorantē. quas ille ſolitudines iam ꝑ annos duodecim dicebat᷑ habitare. Qui licet omniū hominū vitaret occurſus. tamē agnitos non refugit. ſeq; cariſſimus per triduū non negauit Quarto die aliquātulū ꝓgreſſus. cū ꝓſequeret᷑ abeuntes. leenā mire magnitudinis ad ſe venire conſpiciūt. Beſtia licet tribus receptis. non incerta quā peteret. anachorete pedibus aduoluitur. ⁊ cum fletu quodā ac lamentatione procūbens. indicabat gemētis pariter et rogantis affectū. Mouit omnes ⁊ ꝑcipue illum qui ſe intellexerat expetitū. precedentē ſequitur Nam pꝛciens ⁊ ſubinde reſtans. ⁊ ſubinde reſpectans. facile poterat intellligi id eā velle. vt quo illa ducebat. anachoreta ſequeret᷑. Quid multis. Ad ſpeluncam beſtie ꝑuenitur. vbi illa adultos iam quinq; catulos maleſeta nutriebat. qui ⁊ clauſis luminib; ex aluo matris exierant cecitate ꝑpetua tenebant᷑. quos ſingulos de rupe prolatos ante anachorete pedes mater expoſuit. Tum demū ſanctus aiaduertit quid beſtia poſtularet. inuocatoq; dei noīe cōtrectauit manu lumina clauſa catuloꝝ. ac ſtatim cecitate depulſa aptis oculis beſtiarū diu negata lux patuit Ita fratres illi anachoreta quē deſiderabant viſitato. cū cōmodū fructuoſa laboris ſui mercede redierūt. qui in teſtimoniū tante virtutis admiſſi fidem ſancti gl'am chriſti que ꝑ ipſos eſſet teſtificanda vidiſſent Mira dicturus ſum. leenā poſt dies quinq; ad autorē tanti beneficij reuertiſſe. eidēq; inuſitate fere pellem ꝓ munere detuliſſe. Qua plerūq; ſanctus ille quaſi amiculo circūtectus non dedignatus ē munus ꝑ beſtiam ſumere. cuius alium potius interpretabat᷑ autorem

De anachoreta qui a fera ibice edoctus eſt. q̄s radices ſumere. quas reſpuere deberet

Capl'm x.

Rat etiā alterius anachorete in illis regionibus nomē illuſtre. q̄ in ea parte deſerti que ſyrenis iungit᷑ habitabat Hic cū primū ſe ad heremū contuliſſet herbis herbarūq; radicibus quas ꝑdulces interdū ⁊ ſaporis eximij fert arena victurus. ignarus germinis eligendi. noxia plerūq; carpebat Nec erat facile vim radicū ſapore diſcernere. q2 omnia eque dulcia. ſed pleraq; occultiore natura virus letale cohibebant. Cū ergo edentē vis interna torqueret. ⁊ immēſis doloribus vitalia vniuerſa quaterent᷑. ac frequens vomitus cruciatib; nō ferēdis ipſam aīme ſedem. ſtomacho iā fatiſcente diſſolueret. oīa penitus que eſſent edēda formidans ſeptimū in ieiunijs diem ſpū deficiente ducebat Tum ad eū fera cui ibicis eſt nomē acceſſit. huic ꝓpius aſtanti faſciculū herbaꝝ quē collectū pridie attingere non audebat obiecit Sed fera que virulēta erant ore diſcutiens. que innoxia nouerat eligebat. Ita vir ſanctus exemplo quid edere quid reſpuere deberet edoctus. ⁊ periculū famis euaſit. ⁊ herbaꝝ venena vitauit Sed longū eſt de omnib; qui heremū incolunt. comꝑta nobis vel audita memorare. Annū integrū ⁊ ſeptem fere menſes intra ſolitudines conſtitutus exegi. magis virtutis ammirator aliene. q̄ꝫ ꝙ ipſe tam ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

duum atqꝫ difficile potuerim tentare ꝓpoſitum. Sepius tamē cum ſene illo qui puteum ⁊ bouem habebat habitaui

De anachoreta qui ſetis corporis ſui tectus. nuditatem ſuam diuino munere veſtiebat Capl'm xi.

Uo beati anthonij monaſteria adij. que hodie ab eius diſcipulis incolūtur. Ad eum etiam locū in quo beatiſſimus paulus primus heremita eſt diuerſatus acceſſi. Rubꝛū mare vidi. iugū ſyna montis cu⸗ius ſummū cacumen celo pene contiguū nequaꝗ̄ adiri poteſt. Inter hu⸗ius receſſus anachoreta eſſe aliquis ferebat. quē diu multumqꝫ queſitū videre non potui Qui fere iam ante quinquaginta annos a cōuerſatiōe humana remotus. nullo veſtis vſu. ſetis corporis ſui tectus. nuditatem ſuam diuino munere veſtiebat. Hic quotiēs eum religioſi viri adire vo⸗luerunt. curſu auia petens congreſſus vitabat humanos. Uni tantūmo⸗do ferebatur ſe ante quinquēniū pꝛebuiſſe. qui credo potenti fide id obti⸗nere ꝓmeruit. Cui inter multa colloquia ꝑcunctanti cur homīes tātope⸗re vitaret. reſpondiſſe ꝓhibetur. eum qui ab hominibꝫ frequētaretur. non poſſe ab angelis frequētari. Unde non immerito recepta opinione mul⸗torum fama vulgauerat ſanctū illum ab angelis viſitari. Ego autem a ſyna monte digreſſus ad nilū flumē regreſſus ſum. cuius ripas frequē⸗tibus monaſterijs conſertas. vtraqꝫ ex parte luſtraui. Plerūqꝫ vidi ⁊ du⸗dum dixeram vno in loco habitare centenos. ſed ⁊ bina ⁊ trina millia in hijſdem viculis agere cōſtabat. Nec ſane ibi minorē putetis diuerſantiū in multitudine monachoꝝ eſſe virtutē. ꝗ̄ eorum eſſe cognoſcit̄ qui ſe ab humanis cetibus remouerūt. Precipua vt iam dixerā vbi virtus ⁊ ꝓ̇ma eſt obediētia. Neqꝫ aliter aduenīēs ad monaſteriū abbatis ſuſcipit̄. ꝗ̄ qui tētatus prius fuerit ⁊ ꝓbatus. nullū vnꝗ̄ recuſaturus ꝗ̄libet arduū ac difficile indignūꝗ̄ tolerandū abbatis imperium

De pꝛobatione monachi incipiētis quē ignis non contigit Capl'm xij

Uo vobis referā incredibilis obediētie admodū magna miracula licet ſuppetant plura recolēti. ſed ad excitandā virtutū emulationē cui pauca nō ſufficiunt multa nō ꝓderunt. Ergo cū quidā ſeculi actibus abdicatis monaſteriū magne diſpoſitionis ingreſſus cepiſſet rogare. ab⸗bas ei cepit multa ꝓponere. graues eſſe iſtius diſcipline laboꝛes. ſua vero dura imperia que nullius facile valeret implere patiētia. aliud potius mo⸗naſteriū vbi facilioꝛibꝫ legibꝫ viueret expeteret. nō tētaret aggredi qđ im⸗plere nō poſſet. Ille vero nihil his terroꝛibꝫ ꝑmoueri. ſed magis ita oēm obedientiā polliceri. vt ſi eum abbas in ignē ire p̄ciperet non recuſaret in⸗trare. Quā illi⁹ ꝓfeſſionē vbi magiſter accepit. nō cūctatus ꝓbare ꝓfitentē caſu cliban⁹ ꝓpe ardebat q̄ multo igne ſuccēſus coquēdis panibꝫ parabat. Exundabat abruptis flāma foꝛnacibꝫ. ⁊ intra camini illius ꝯcaua totis

habenis regnabat incendiũ. Hoc igitur adnenã illum iubet magiſter in
trare. Nec diſtulit parere p̄cepto. medias flãmas nihil cũctatus ingredit᷑
Que mox tam audaci fide victe. velut illis quondã hebreis pueris ceſſe-
re venienti Superata natura eſt fugit incendiũ. Et qui putabat᷑ arſurꝰ
velut frigido roꝛe ꝑfuſus. ſe ipſe miratus eſt Sed quid mirũ ſi tuũ chriſte
tironẽ ignis ille non attigit. vt nec abbatẽ pigeret dura mãdaſſe. nec diſci
pulũ peniteret imperio paruiſſe. qui eo quo aduenerat die duꝫ tẽtaretur
infirmus. ꝑfectus inuentus eſt. Merito felix merito glorioſus. ꝓbatus
obedientia. glorificatus eſt paſſione

¶ De ꝓbatione aduene. qui aridam virgã potenti fide ⁊ aſſidua irrigatione aque floꝛere fecit Caplm xiij

N eodem aũt monaſterio factũ id quod dicturus ſum recẽti memo
ria ferebat᷑ Quidã itidem ad eundem abbatem recipiẽdus aduene
rat. Cũ prima ei lex obediẽtie poneret᷑. ac ꝑpetem polliceret᷑ ad omnia ⁊ vel
extrema patientiã. caſu abbas ſtoꝛacinã virgaꝫ iam pridẽ aridam. manu
gerebat. Hanc ſolo fixit. atqꝫ illi aduene id opis imponit. vt tam diu vir-
gule aquã irriguã miſtraret. donec quod cõtra omnẽ naturã erat lignum
aridũ in ſolo arente vireſceret Subiectus aduena dure legis imperio. a-
quã pꝛopꝛijs humeris cotidie cõuehebat. que a nilo flumine ꝑ duo ferme
miliaria petebat᷑. Iamqꝫ emẽſo anni ſpacio laboꝛ non ceſſabat oꝑantis,
et de fructu operis ſpes eſſe non poterat. tamẽ obediẽtie virtus in laboꝛe
durabat Sequẽs quoqꝫ annus vanum laboꝛẽ iam affecti fratris eludit
Tercio demũ ſuccedẽtium tempoꝝ labẽte curriculo. cũ neqꝫ nocte neqꝫ
interdiu aquarius ille ceſſaret operatoꝛ. virga floꝛuit. Ego ipſam ex il-
la virgula arbuſtulã que hodie quoqꝫ intra atriũ monaſterij eſt ramis vi-
rẽtibus vidi. quaſi in teſtimoniũ manẽs quantũ obediẽtia meruit ⁊ quã-
tum poſſit fides oſtẽdit Sed me dies ante deficiet. ꝙ diuerſa miracula q̄
mihi de ſanctoꝝ virtutibus ſunt comꝑta conſummẽ

¶ De quodã ſancto viro cui ex virtutibꝰ honoꝛ et ex honoꝛe vanitas cepit obꝛepere. ⁊ qualiter ab hoc vitio liberatꝰ ſit. ⁊ ꝙ ſi q̄s in hac regione oꝛdinatus fuerit clericus q̃o cõtinuo elatus ſit ſuꝑbia aut vanitate. ⁊ ꝙ oꝛnamenta non moꝛũ ſed veſtium requirat Caplm xiiij

Vo vobis adhuc p̄clara memoꝛabo. quoꝝ vnũ egregiũ erit aduer-
ſus inflationẽ miſere vanitatis exẽplũ. alterũ aduerſus falſam iuſti
ciã nõ mediocre documẽtũ Quidã ergo ſcũs fugandoꝝ de coꝛpibꝰ ob
ceſſis demonũ icredibili p̄ditꝰ ꝑtãte. inaudita ꝑ ſingulos dies ſigna facie
bat. Non ſolũ enim p̃ns neqꝫ v̄bo tantũ. ſed abſens quoqꝫ interdũ cilicij

ſui fimbrijs aut ep̄lis miſſis corpa obſeſſa curabat Hic ergo mirū in mo
dū frequentabatur a pp̄lis ex toto ad eū orbe venientibꝫ. taceo de minori
bus. p̄fecti comiteſqꝫ ac diuerſa ꝝ iudices poteſtatū ꝑ foribꝫ illius ſepe ia/
cuerūt. Ep̄i quoqꝫ ſciſſimi ſacerdotali autoritate depoſita. contingi ſe ab
eo atqꝫ bn̄dici humiliter poſtulantes. ſcificatos ſe ac diuino munere illu/
ſtratos quotiēs manū illius veſtēqꝫ cōtigerant nō immerito crediderunt
Hic ferebatur omni potu in ꝑpetuum penitus abſtinere. ac pro cibo. tibi
ſulpiti in aurē loquar ne gallus hoc audiat. ſeptē tantū caricis ſuſtentari
Interea ſancto viro vt ex virtute honor. ita ex honore vanitas cepit obre/
pere. Quod malū ille vbi primū potuit in ſe ſentire graſſari. diu multūqꝫ
diſcutere conatus eſt. ſed repelli penitus vel tacita cōſcientia vanitas pſe/
uerante virtute non potuit Ubiqꝫ nomē eius demones fatebant̄. exclu/
dere a ſe ꝯfluentiū pp̄los non valebat Uirus interim latens ſerpebat in
pectore. ⁊ cuius nutu ex alioꝝ corporibꝫ demones fugabant̄. ſeipm̄ occul/
tis cogitationibꝫ vanitatis purgare nō potuit. Totus igit̄ precibus con/
uerſus ad deū fertur oraſſe. vt ꝑmiſſa in ſe mēſibus quinqꝫ diaboli pote
ſtate. ſil'is his fieret quos ipſe curauerat Quid multis morer. Ille q̄ pre/
potens. ille q̄ ſignis atqꝫ virtutibꝫ toto oriente vulgatus. ille ad cuiꝰ limi/
na populi ante ꝯfluxerāt. ad cuius fores ſumme iſtius ſeculi ſe proſtraue/
rāt poteſtates. correptus eſt a demone tētus in vinculis. oīa illa q̄ energu
mini ſolent ferre ꝑpeſſus. quinto demuꝫ menſe purgatus eſt. nō tantum
demone ſed qđ illi erat vtilius atqꝫ optatius vanitate Sed mihi iſta re
plicanti noſtra infelicitas. noſtra occurrit infirmitas. Quis enim noſtrū Nota
eſt quē ſi vnus homūculus humilis ſalutauerit. aut fatuis atqꝫ adulanti
bus verbis femina vna laudauerit. nō cōtinuo elatus ſit ſupbia. non ſta
tim inflatus ſit vanitate. vt etiam ſi non habeat cōſcientiā ſanctitatis· tn̄
quia vel ſtultoꝝ adulatione aut fortaſſis errore ſanctus eſſe dicat̄. ſanctiſ/
ſimū ſe putabit. Iam vero ſi ei munera crebra mittant̄. dei ſe magnificen
tia aſſerit honorari. cui dormienti atqꝫ reſoluto neceſſaria conferant̄. Qđ
ſi vel de modico ei aliqua virtutis ſigna ſuccederent angelū ſe putaret. ce
terum cum neqꝫ ope neqꝫ virtute conſpicuus ſit Si quis clericus fuerit
effectus. dilatat cōtinuo fimbrias ſuas. gaudet ſalutationibꝫ. inflatur oc/
curſionibus. ipſe etiā vbiqꝫ diſcurrit. ⁊ qui ante pedibus aut aſello ire cō/
ſueuerat. ſpumeo equo ſupbus inuehitur. Parua prius ac vili cellula cō/
tentus habitare. erigit celſa laquearia. conſtruit multa conclauia. ſculpit
oſtia. pingit armaria. veſteꝫ reſpuit groſſiorē. indumentū molle deſiderat
atqꝫ hec caris viduis atqꝫ familiaribus mandat tributa virginibus. illa
vt birrū rigentē. hec vt fluentē texat lacernā. Ueruꝫ hec beato viro hiero/
nimo deſcribenda mordacius reliquamus. ad propoſitū reuertamur. Tu
vero inquit gallus meus neſcio quid hieronimo reliqueris diſputanduꝫ.
ita breuiter vniuerſa noſtroꝝ inſtituta cōplexus es. vt pauca hec tua ver/
ba ſi equanimiter acceperint. ⁊ patiēter expenderint. multū eis arbitrer ꝓ
futura. vt non indigeant poſt hec libris hieronimi coerceri. Sed tu potiꝰ
illa euolue q̄ ceperas. ⁊ illud quod aduerſus falſam iuſticiā dicturum te
eſſe ꝓmiſeras. ꝓde documentū. Nā vt vere tibi fatear. nullo pernicioſius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

malo intra gallias laboramus. Ita faciam poſtumianus inquit. nec te di
utius tenebo ſuſpenſum

¶ De heremita qui cellulã ſuam poſt quadrien niũ deſerere voluit. q̃liter correctus eſt ⁊ ad pro poſitum priſtinũ reuocatus Capłm xv

Doleſcens quidã ex aſia ꝑdiues opibus. genere clarus. habẽs vxo/
rem ⁊ filiũ paruulũ. cum in egipto tribunus eſſet ⁊ frequentibus ad
uerſum blembos expeditionibꝫ quedã heremi loca ꝯtigiſſet. ſanctoꝝ etiã
tabernacula cõplura vidiſſet. a beato viro ioanne verbum ſalutis accepit
Nec moratus. inutilẽ miliciã cũ vano cõtemnere illo honore. heremũ cõ/
ſtanter ingreſſus breui tp̃e in omni genere virtutum ꝑfectus emicuit. Po
tens ieiunijs. humilitate cõſpicuus. fide firmus. facile ſe antiquis mona
chis ſtudio virtutis equauerat Tũ interim ſubijt euꝫ cogitatio iniecta ꝑ
diabolũ ꝙ rectius eſſet vt rediret ad patriã. filiũq; vnicũ ac domũ totam
cũ vxore ſaluaret. qđ vtiq; eſſet acceptius deo. q̃ ſi ſolũ ſe ſeculo eripere cõ
tentus. ſalutẽ ſuoꝝ nõ ſine impietate negligeret. Iſtiuſmodi ergo falſe iu
ſticie colore ſupatus. poſt quadrienniũ fere cellulã ſuã atq; ꝓpoſitum here
mita deſeruit Sed vbi ad proximũ monaſteriũ quod a multis fratribus
habitabatᷣ acceſſit. cauſam diſceſſionis atq; conſiliuꝫ querentibꝫ confiteť.
Renitentibꝰ cũctis ⁊ ꝑcipue loci illius abbate. male animo fixa ſentẽtia
nõ potuit auelli Igitᷣ infelici ſe obſtinatione ꝓripiens. cum dolore oĩm di/
greſſus a fratribꝫ. vix e cõſpectu abceſſerat. impletus a demone. cruẽtaſq;
ſpumas ore ꝓuoluens. ſuis dentibꝫ ſeipſum lacerabat. Deinde ad idem
monaſteriũ fratrũ humeris reportatus. cũ coerceri in eo immũdus ſpũs
non valeret neceſſitate cogẽte ferreis nexibꝫ alligaťᷣ. pedes cũ manibꝫ vin/
ciunť. Non immerita pena fugitiuo. vt quẽ nõ cohibuerat fides. cathene
cohiberẽt. Poſt bienniũ demũ oratione ſanctoꝝ ab immundo ſpũ libera
tus. ad heremũ vnde diſceſſerat mox regreſſus eſt. ⁊ ipſe correctus ⁊ alijs
poſt futurus exemplo. ne quẽ aut falſe iuſticie vmbra decipiat. aut incerta
mobilitas inutili leuitate cõpellat ſemel cepta deſerere

¶ Vbi đt ꝙ nullus fere in orbe terrarũ locus ſit vbi nõ vita dñi martini teneať Capłm xvi

Ec vos de virtutibꝫ dñi quas in ſeruis ſuis vel imitanda operatus eſt
vel timenda. ſcire ſufficiat. Sed qꝛ ſatiſfeci veſtris auribꝫ. imo etiam
verboſior fui fortaſſe q̃ debui. tu mõ ad me añt loq̄baťᷣ debitũ fenus ex ol
ue. vt te de martino tuo vt es ſolitus. plura referentẽ iam pridẽ in hoc deſi
derijs meis eſtuãtibꝫ audiamus Quid inq̃. Tibi de martino meo liber
ille non ſufficit. quẽ ipſe tu noſti me de illius vita atq; virtutibus edidiſſe.
Agnoſco id quideꝫ poſtumianus inq̄t. neqꝫ vnq̃ a dextera mea liber ille
diſcedit. Nã ſi agnoſcis. aperit librũ qui ſub veſte latebat. en ipſum. Hic
mihi inquit terra ac mari comes. hic in peregrinatione tota ſocius ⁊ cõſo
lator fuit. Sed referã tibi plane quo liber iſte penetrauerit. ⁊ ꝙ nullus fe/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

rem in orbe terraꝝ locus ſit. vbi nō materia tam felicis hiſtorie puulgata te/
neaꝛ. Primus cū romane vrbi vir ſtudioſiſſim⁹ tui paulinus inuexit. de/
inde cū tota certatim vrbe raperetꝛ. exultantes librarios vidi. quod nihil
ab his queſtuoſius haberetꝛ. ſiquidē nihil illo promptius. nihil carius ven
deretur. Hic nauigationis mee curſum longe ante ꝑgreſſus. cū ad africā
veniſſem. iam ꝑ totā carthaginē legebaꝛ. Solus eū cyrenenſis ille preſby
ter non habebat. ſed me largiente deſcripſit. Nā quid ego de alexādria lo
quar. vbi pene omnibꝫ magis ꝙ̄ tibi notus eſt Hic egiptū nitriā thebai/
dā. ac tota mēphitica regna tranſiuit. Hunc ego in heremo a quodā ſene
legi vidi. cui cū me familiarē tuū eſſe dixiſſem. ab illo ⁊ multis fratribꝫ hec
mihi iniuncta legatio eſt. vt ſi vnꝙ̄ terras iſtas te incolumi cōtigiſſem. ea
te ſupplere cōpellerē. que in illo tuo libro de virtutibꝫ beati viri profeſſus
es ꝑ̄teriſſe. Age ergo qꝛ nō illa a te audire deſidero que ſcripta ſufficiunt
illa que tū vel ꝓpter legētium vt credo faſtidiū ꝑ̄teriiſti. multis id vna me
cū a te poſcētibus explicētur Equidē poſtumiane inꝙ̄ cū te iam duduꝫ
de ſanctoꝝ virtutibꝫ intētus audirē. tacitis ad martinū meū cogitationi/
bus recurrebā. merito ꝑſpiciens omnia illa q̄ ſinguli diuerſa feciſſent. ꝑ
vnū iſtū facile cōpleta Nam cuꝫ excelſa retuleris. quod mihi dixiſſe liceat
pace ſanctoꝝ. nihil a te penitus audiui. in quo martinus eſſet inferior.

¶ Ubi ſeuerus ait qͥ domin⁹ martinus in media turba ⁊ cōuerſatione populoꝝ tanta operatus eſt quāta nec heremite nec anachorete q̄ ab omni impedimēto liberi ſunt. ⁊ qd̄ inexpugnabili ṽtute aduerſus oīa mala ſteterit Ca. xviii

Ed ſicut nullius vnꝙ̄ cum illius viri meritis profiteor conferēdam
eſſe virtutem. ita ⁊ illud animaduerti decet. in qua illum cuꝫ heremi
tis vel etiam anachoretis oporteat conditione conferri. Illi enim ab om/
ni impedimēto liberi celo tantū atꝙ̄ angelis teſtibꝫ. plane mirabilia do/
cētur oꝑari. Iſte in medio cetu ⁊ cōuerſatione populoꝝ. inter clericos diſ
ſidētes. inter ep̄os ſeuiētes. cū fere cotidianis ſcandalis hinc atꝙ̄ inde ꝑ̄/
mereꝛ. inexpugnabili tamē aduerſus oīa virtute fundatus ſtetit. ⁊ tanta
oꝑatus eſt quanta ne illi quidez quos ante audiuimus eſſe in heremo vel
fuiſſe fecerunt. ac ſi illi paria feciſſent. quis iudex tam eſſet iniuſtus vt non
iſtum eſſe potiorem merito iudicaret. Puta enim iſtum fuiſſe militez qui
pugnauerit in iniquo loco. ⁊ tamen victor euaſerit. illos autem eque cō/
pone militibus. ſed qui ex equo loco aut etiam de ſuperiore certauerint.
Quid ergo. Et ſi omnium vna victoria eſt. non poteſt eſſe par gloria Ta
men cum ꝑ̄clara retuleris. a nemine retuliſti mortuū ſuſcitatū. Quo vno
vtiꝙ̄ te neceſſe eſt confiteri martino neminē conferēdum. Nam ſi ammi/
randum eſt ꝙ illum egiptium flāma non attigit. hic quoꝙ̄ ſepius impe/
rauit incendiis. Si reuoluas ꝙ anachoretis feritas beſtiarum victa ſuc/
cubuit. hic familiariter ⁊ rabiē beſtiaꝝ ⁊ ſerpentium venena compeſcuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Quod ſi illū offeras qui immundis ſpiritibus obſeſſos. verbi imꝑio aut etiā fimbriaꝝ virtute curabat. nec in hac quidē parte inferiorē fuiſſe mar/tinū multa documēta ſunt. Si etiā ad illū recurras. qui ſetis ſuis ꝓ veſte contectus putatur ab angelis viſitari. cū iſto cotidie angeli loquebantur Jam vero aduerſus vanitatem atqꝫ iactantiā ita inuictuꝫ ſpūm geſſit. vt illa vicia fortius nemo cōtempſerit. Cum quidē immūdis ſpiritibꝰ affla/tos abſens plerūqꝫ curauerit. nec ſoluꝫ comitibus aut prefectis. ſed ipſis etiam regibꝰ imperauit Minimū id quidē in illis virtutibus. ſꝫ credas velim non ſolū vanitati. ſed cauſis etiam atqꝫ occaſionibus vanitatis ne minē fortius repugnaſſe Parua q̇dem ſed non pretereunda dicturus ſum. quia ⁊ ille laudādus eſt. qui ſumma p̄ditus poteſtate tam religioſaꝫ ad reuerentiā beati viri oſtēderit voluntatē Memini vincentiū prefectuꝫ virū egregiū ⁊ quo nullus ſit intra gallias omni virtutū genere preſtan/tior. dum turonos p̄teriret a martino ſepius popoſciſſe. vt ei conuiuiū in ſuo monaſterio daret In quo q̇dem exemplū beati ambroſij epi̅ prefere/bat. qui eo tēpore conſules ⁊ p̄fectos ſubinde paſcere ferebatur. ſed viruꝫ altioris ingenij ne qua ex hoc vanitas atqꝫ inflatio obreperet noluiſſe Er go fatearis neceſſe eſt in martino omniū illoꝝ quos enumeraſti fuiſſe vir tutes. martini aūt in illis omnibꝰ nō fuiſſe Quid tu inquit poſtumianus ita mecū. quaſi non eadē tecū ſentiā. ſempqꝫ ſenſerim.

Ubi poſtumianus ait ego quo aduiuā ſemꝑ et ſapiam. egipti monochos p̄dicabo. laudabo anachoretas. mirabor heremitas. martinū ſꝑ ex excipiā. nō ego illi audeo monachoꝝ certe nō ep̄orum quēpiam cōparare Caplm xviij

Ego vero quoad viuā ſemꝑ ⁊ ſapiam egipti monachos p̄dicabo. lau dabo anachoretas. mirabor heremitas. martinū ſemꝑ excipiā Nō illi ego quēqꝫ audebo monachoꝝ. certe nō epoꝝ quēpiam ꝯparare Hoc egiptus fatet̃. hoc ſyria. hoc ethiops cōperit. hoc indus audiuit. hoc par/thus ⁊ ꝑſa nouerunt. Nec ignorat armenia. boſſorus excluſa cognouit. ⁊ poſtremo ſi quis aut fortunatas inſulas aut glacialē frequentat occeanū Quo miſerior eſt regio noſtra. iſta que tantū virum cum in proximo ha/buerit. noſſe non meruit. nec tamē huic crimini miſcebo populares. ſoli il/lum clerici. ſoli neſciunt ſacerdotes Nec immerito noſſe illum inuidi no/luerunt. quia ſi virtutes illius noſſent. ſua vicia cognouiſſent. Horreo di/cere ꝙ nuꝑ audiui infelicē dixiſſe neſcio quē. te in illo libro tuo plura mē/titum Non eſt hominis vox iſta ſed diaboli. nec martino in hac parte de/trahitur. ſed fidei euangelij derogatur Nam cum dominus ipſe teſtatus ſit. iſtiuſmodi opera que martinus impleuit ab omnibꝰ fidelibꝰ eſſe facien da. qui martinū non credat iſta feciſſe. non credat chriſtū ita dixiſſe. Sed infelices degeneres ſomnolēti. que ipſi facere nō poſſunt. facta ab illo eru beſcunt. ⁊ malunt illius negare virtutes. q̄ꝫ ſuam inertiam confiteri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

¶ Ubi poſtumianus ait ſeuero. tu potius vt de ſidero reſidua martini oꝑa cōtexe. que te p̄teriſ ſe ꝓfeſſus es. At ille reſpondit. arbitror rectius iſtud a gallo eſſe poſcendū ⁊ cetera que ſequunt̄

Caplm xix.

Erum nobis ad alia ꝓperantibus. omnis iſtoꝝ memoria relinqua tur Tu potius vt iam dudum deſidero. reſidua martini opera con texe. At ego inq̃ arbitror iſtud rectius a gallo eſſe poſcendum. quippe q̄ plura nouerit. Neq̃ enim ignorare potuit magiſtri facta diſcipulus. Et qui non immerito iſtam vicem nō ſolum martino. ſed etiam nobis debe at. vt quia ego iam librum editum ac tu hactenus orientaliū geſta memo raſti. iſtam demū neceſſarij ſermonis hiſtoriam gallus euoluat Quia vt dixi et nobis debet loquendi vicem. ⁊ martino ſuo credo preſtabit vt non grauate illius facta cōmemoret

¶ Gallus reſpōdit. Licet impar ſim tanto oneri tamē relatis a poſtumiano obedientie cogor ex emplis. vt munus iſtud quod imponitis nō re cuſem

Caplm xx.

Go plane inquit gallus licet impar ſim tanto oneri. tamē relatis ſu perius a poſtumiano obediētie cogor exemplis. vt munus iſtud qđ imponitis non recuſem. Sed dum me cogito hominē gallum inter aqui tanos verba facturū. vereor ne offendat vr̄as nimiū vrbanas aures ſer mo ruſticior. Audietis me tamē vt gordanicum hominē nihil cum fuco aut coturno loquentē. Nam ſi mihi tribuitis martini me eſſe diſcipulum illud etiam concedite. vt mihi liceat exemplo illius inanes ſermonū fale ras ⁊ verboꝝ ornamenta cōtemnere. Tu vero inquit poſtumianus vel celtice. aut ſi mauis gallice loquere. dūmodo iam martinū loquarꝫ Ego aūt profiteor quia etiam ſi mutus eſſes non defutura tibi verba quibus martinū facundo ore loquereris. ſicut zacharie in ioānis nomine lingua reſoluta eſt. Ceterum cum ſis ſcolaſticus. hoc ipſum quaſi ſcolaſticis ar tificioſe facis. vt excuſes impericiā. qui exuberas eloquētia. Sed neq̃ mo nachum decet eſſe tam aſtutum. neq̃ gallum decet eſſe tam callidū. verū aggredere potius et quod te manet explica Nimiuꝫ enim dudū alias res agentes ꝯſumimus tempus. etiam ſolis occidui vmbra prolixior monet non multum de vicina nocte ſuꝑeſſe. Deinde cum paululū omnes conti cuiſſemus. gallus ita cepit. Cauendū mihi in primis eſſe arbitror. ne ea de martini virtutibus repetam. quem libro ſuo ſulpitius iſte memorauit Unde prima illius interim militando geſta p̄tereo. neq̃ ea attingaꝫ que laicus egit aut monach⁹. nec vero audita ab alijs potius q̄ꝫ que. vidi ipſe dicturus ſum Explicit primus liber dialogorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

ℭIncipit tabula capittuloꝝ libꝛi ſecundi

pꝛimū ℣Bi intra amphibalū ſibi tunicā latēter eduxit.et pauperē
veſtiuit.
ij ℣Ubi cum altare benediceret.globus ignis de capite illius viſus
eſt emicare
iij ℣Ubi euantiū grauiſſima egritudine vel moꝛtis ꝑiculo liberauit
et puerū illius a ſerpētis moꝛſu iam exanimē tactu ſuo ſanauit
iiij ℣Ubi eū militares viri cum reda venientes ceciderunt. quibꝫ ſup
plicantibus veniam clementer indulſit
v ℣Ubi dicit nō illam in epātu virtutū gratiā ſe habuiſſe.quaꝫ ꝑ̄us
habuerat. et quod antea duos moꝛtuos vite reſtituerit. in epātu
vero vnum.ꝛ qualiter ſuſcitatus ſit exponit.
vi ℣Ubi ei valētinianus impatoꝛ aſſurgere non eſt dignatus. ipſam
ſellam regiaꝫ ignis operuit.cui poſtea munera multa optulit.ſed
ille cuncta reiecit
vij ℣Ubi maximus imperatoꝛ ꝛ cōiunx ſua remotis omnibus mini-
ſtris ei ꝑ̄buerūt cōuiuiū.ꝛ rōem dat quapꝛopter ad id acq̄uierit.
ne hoc ſe tueant̄ exemplo qui libēter feminis interſerunt̄.ꝛ ſeue-
rus dicit ſe ꝑ ammonitione odia incurriſſe multoꝝ
viij ℣Ubi de ſtramine in quo iacuerat virtutes facte ſunt
ix ℣Ubi eleuata obuiā manu pecudē furibundā cōſiſtere iuſſit
x ℣Ubi ſermonis impio canibꝫ alligatis lepoꝛem liberauit
xi ℣Ubi de oue recenti tp̄e tonſa compatione̅ facit. ꝛ homīe in pelli-
cia veſte repto.ꝛ de pꝛato a bubꝫ depaſto. vel a poꝛcis effoſſo
xij ℣Ubi miles quidā cingulū in eccl'a monachū ꝓfeſſus abiecit.ꝛ ce-
tera que ſequuntur.
xiij ℣Ubi virginē pꝛedicat ꝑ̄ foꝛtiſſimi vincula ꝓpoſiti. nec martini con
templatione laxauit.
xiiij ℣Ubi eū ſancti.hoc eſt petrus ꝛ paulus.agnes tecla ꝛ maria ſepe
viſitauerunt.
xv ℣Ubi angelus quid geſtū nemauſo fuiſſet in ſynodo nunciauit

ℭIncipit liber ſcd̄s dialogoꝝ Seueri Galli et Poſtumiani. de miraculis beati martini

ℭUbi intra amphibalū ſibi tunicā latēter eduxit.ꝛ pauperē veſtiuit Capl'm pꝛimū Gallus

℣Uo ꝑ̄mo igit̄ tp̄e relictis ſcolis btō me viro iunxi.paucos poſt
dies euntē ad eccl'am ſeq̄bamur Interi ei ſeminud⁹ hybernis
menſibꝫ paup̄ occurrit.oꝛās ſibi veſtimentū dari. Tunc ille ac
cerſito archidyacono iuſſit.algentē ſine dilatōne veſtiri. Dein
de ſecretariū ingreſſus.cū ſolus vt erat illi cōſuetudo reſideret.hāc enī ſi-
bi etiā in eccl'a ſolitudinē.ꝑmiſſa clericꝫ libertate ꝑ̄ſtabat. cū quidē in alio
ſecretario ꝑ̄ſbyteri ſederēt vel ſalutationibꝫ vacātes. vel audiendis nego-

tijs occupati. martinū ſꝯo vſqꝫ in eā horā qua ſolēnia pplo agi cōſuetudo
depoſceret ſua ſolitudo cohibebat Illud nō p̄teribo qđ in ſecretario ſe-
dēs nūqꝫ cathedra vſus ē. Nā in eccl'a nemo vnqꝫ illū cathedra ſedere cō-
ſpexit. ſicut q̄ndā nup teſtor deū nō ſine meo pudore vidi ſublimi ſolio q̄-
ſi regio tribunali celſa ſede reſidentē. Sedebat aūt martinꝰ in ſellula ru-
ſticana. vt ē in vſibꝫ ſeruulorꝫ. quas nos ruſtici galli tripecias. vos ſcolaſti-
ci aut certe tu q̇ de grecia venis tripodas nūcupatis Ergo h̄ ſecretuꝫ bti
viri paup ille captatū. cū ei archidiaconꝰ dare tunicā diſtuliſſꝫ irrupit. diſ-
ſimulatū ſe a clerico q̄rens algere deplorās. Nec mora. ſcūs paupe nō vi-
dēte intra amphibalū ſibi tunicā latēter eduxit. pauperēqꝫ contectū diſce-
dere iubet Deīn paulopoſt archidiaconꝰ ingreſſus. admonet ꝑ ꝯſuetudi-
ne expectare in eccl'a pplm. illū ad agēda ſolēnia debere ꝓcedere. Cui ille
rn̄dens ait. pauperē ꝑus (de ſe āt dicebat) oportere veſtiri. ſe ad ecclām nō
poſſe ꝓcedere. niſi veſtē paup acciperet Dyaconꝰ ſꝯo nihil intelligēs q̄ ex-
trinſecus indutū amphibalo veſte nudū interius non videbat. poſtremo
pauperē nō ꝯparere cauſat̄. Mihi inq̄t veſtꝫ q̄ p̄parata eſt deferat̄. paup
nō deerit veſtiēdus Artatꝰ demū clericus neceſſitate cōpulſus. iāqꝫ felle
cōmoto e ꝓximis tabernis bigerricā veſtē breuē atqꝫ hiſpidā quīqꝫ ꝯpa-
ratā argēteis rapit. atqꝫ an̄ martini pedes iratus exponit En inq̄t veſtē.
ſed paup hic nō eſt. Ille nihil motꝰ. iubet eū paululū ſtare ꝓ foribꝫ. ſecre-
to vtiqꝫ ꝑcurās. dū ſibi veſtē nudus imponeret. totis viribꝫ elaborans vt
poſſet occultū eſſe qđ fecerat. Sed qm̄ in ſanctis viris latent iſta. querenti
bus velint nolint cuncta ꝓduntur

**¶ Ubi cū altare bn̄diceret. globꝰ ignis de capi-
te eius viſus eſt emicare Cap̄. ij**

Um hac igit̄ oblaturꝰ ſacrificiū deo veſte ꝓcedit. q̄ q̇dē die mira di-
cturꝰ ſuꝫ. cū iā altariū ſicut ē ſolēne bn̄diceret. globū igneū de capite
illiꝰ vidimꝰ emicare. ita vt in ſublime ꝯtendēs. lōgius collū crinēqꝫ flāma
ꝓduceret. Hoc licet celeberrimo factū die in mag̃ ppl'i multitudine vide-
rimus. vna tantū de virginibus ⁊ vnus de preſbyteris. tres tantū videre
de monachis Ceteri cur nō viderint. nō poteſt noſtri eſſe iudicij.

**¶ Ubi euātiū ĝuiſſima egritudie vl' mortꝭ peri-
culo liberauit. ⁊ puerū illius a ſerpētis morſu
iā exanimē tactu ſuo ſanauit Caplm iij.**

Er idē fere tp̄s cū euātius auūculus meus. vir licet ſeculi negotijs
occupatꝰ. tn̄ admodū chriſtianꝰ. ĝuiſſima egritudine extremo mor-
tis ꝑiculo cepiſſet vrgeri. martinum euocauit. Nec cūctatus ille ꝓperauit
Prius tn̄ q̄ꝫ mediū vie ſpaciū vir btūs euolueret. virtutē aduenientis ſen-
ſit egrotus. receptaqꝫ cōtinuo ſanitate venientibꝫ nobis obuiā ipſe ꝓceſſit
Altera die redire cupientē. magna p̄ce detinuit Tū interim vnū e fami-
lia puerū letali ictu ſerpēs ꝑculit. quē iā exanimē vi veneni ipſe euātiꝰ ſuis
humeris allatū. an̄ pedes viri ſancti nihil illi impoſſibile cōfiſus expoſuit

Jamq̄ ſe malū ſerpentis ꝑ omnia mēbra diffuderat. Cerneres omnib⁹
venis inflatam cutem. et ad vtris inſtar tenſa vitalia. Martinus porre/
cta manu. vniuerſa pueri mēbra ꝑtractans. digitum prope ipſum vulnuſ
culum quo beſtia virus infuderat fixit. Tum vero mira dicturus ſuz. vi/
dimus venenū ex omni parte reuocatū. ad martini digitū cucurisſe. De/
inde ꝑ illud vlceris foramen exiguū. ita virus ſtipaſſe cum ſanguine. vt ſo
let ex vberibus caprarum aut ouiū paſtoꝝ manu preſſis lōga linea copio
ſi lactis effluere Puer ſurrexit incolumis. Nos vero obſtupefacti tāte rei
miraculo. id quod ipſa cogebat veritas. fatebamur non eſſe ſub celo qui
martinū poſſet imitari

¶ Vbi eum militares viri cum reda venientes ceciderūt. quibus ſupplicantibus veniā clemē/ ter indulſit Capl'm iiij.

Onſequenti itidem tempore. iter cum eodem dū dyoceſes viſitaret
agebamus. nobis neſcio qua neceſſitate remorantib⁹. aliquātulum
ille ꝓceſſerat Interim ꝑ aggerē publicū plena militantib⁹ viris fiſcalis re
da veniebat Sed vbi martinū in veſte hiſpida nigro ⁊ pendulo pallio cir
cūtectum contigua de latere iumenta viderunt. paululū in partē alteram
pauefacta heſerunt. Deinde funibus implicatis ꝓtentos illos quibus vt
ſepe vidiſtis miſera illa animalia conglobant̄. ordines miſcuerūt. dumq̄
egre expediunt̄ morā fecere ꝓperantibus Qua ꝑmoti iniuria militantes
ꝑcipitatis in terram ſaltib⁹ ſe dederunt. Deinde martinū flagris ac fuſti
bus vrgere ceperunt. cum quidē ille mutus ⁊ incredibili patientia ꝑbēs
terga cedentib⁹. maiorem infelicibus cōmoueret iram. magis ex hoc fu/
rentib⁹ ꝙ ille quaſi non ſentiens. verbera illata cōtemneret. Nos ilico cō
ſecuti cede cruentuz atq̄ vniuerſa corporis parte laniatū. cū exanimis in
terra ꝓcubuiſſet inuenimus. ſtatimq̄ eū aſello ſuo impoſuimus. ac locuz
cedis illius execrantes raptim abire ꝓperauimus. Interea illi regreſſi ad
redam ſuam furore ſaciato. agi quo ire ceperant iumenta ꝑcipiunt. Que
cum omnia ſolo fixa. ac ſi enea riguiſſent. tollentib⁹ altius vocē magiſtrꝭ
flagris hinc atq̄ inde reſonantib⁹ nihil penitus mouebant̄. Conſurgūt
deinde omnes pariter in verbera. conſumit gallicas mulaꝝ pena maſti/
gias. Tota rapitur ſilua de ꝓximo. trabib⁹ iumenta tundunt̄ Sed nihil
penitus ſeue manus agebant. vno atq̄ eodē in loco ſtabant fixa ſimula/
chra. Quid agerent infelices homines neſciebāt. nec iam vltra diſſimu/
lare poterant. quin quālibet brutis pecorib⁹ agnoſcerent diuino numine
ſe teneri. Tandē ergo in ſe regreſſi. ceperūt querere quis ille eſſet quē in
eodē loco ante paululū cecidiſſent. Tum ꝑcunctātes cognoſcūt ex vian
tibus. martinū a ſe tam crudeliter verberatū. Tum vero apparere omni
bus cauſa manifeſta. nec ignorare iam poterant. quin ob illius viri iniu/
riam tenerent̄. Igit̄ omnes rapidis nos paſſib⁹ conſequunt̄ conſcio facti
ac meriti pudore cōfuſi. flentes ⁊ puluere quo ſe ipſi fedauerāt caput atq̄
ora cōſperſi. ante martini genua ſe ꝓuoluunt. veniam ꝑcantes. et vt eos

abire ſineret poſtulātes. ſatis ſe vel ſola conſcia dediſſe penā. ſatis intel/
lexiſſe qꝫ eoſdē ipſos viuos abſorbere terra potuiſſet. vel ipſi potius amiſ
ſis ſenſibꝫ in immobilē ſaxoꝝ naturā rigeſcere debuiſſent. ſicut affixa locꝫ
quibꝫ ſteterāt iumēta vidiſſent. orare ſe atqꝫ obſecrare vt indulgeret ſcele
ri veniā. ⁊ copiā pſtaret abeūdi Senſerat etiā priuſqꝫ accurrerēt vir btūs
illos teneri. nobiſqꝫ iam id ante dixerat Veniam tamē clemēter indulſit
eoſdemqꝫ abire pmiſit animalibꝫ reſtitutis.

¶ Vbi dicit non illam in epiſcopatu virtutum gratiam ſe habuiſſe. quā prius habuerat. et quod antea duos mortuos vite reſtituerit. in epiſcopatu vero vnum. ⁊ qualiter ſuſcitatus ſit exponit Capl'm v.

Illud aūt aīaduerti ſepe ſulpiti martinū tibi dicere ſolitū. nequaqꝫ
ſibi in epatu eā virtutū grām ſuppetiſſe. quā pus ſe habuiſſe memi
niſſet. Qđ ſi verū eſt. imo qꝛ verū eſt. cōijcere poſſumus qꝫta fuerūt illa q̄
monachꝰ opatus eſt. ⁊ q̄ teſte nullo ſolus exercuit. cū tāta eū in epatu ſig
feciſſe ſub oculis oim viderimus Multa quidē illius geſta pus innotue
re mūdo. neqꝫ potuere celari. ſed innumerabilia eē dicunt. q̄ dum iactan
tiā vitat occultauit. neqꝫ in hoim noticiā paſſus eſt puenire. Quippe qui
humanā ſubſtantiā ſupgreſſus. virtutis ſue conſcia mūdi glām calcans
celo teſte frueret. Quod verū eſſe vel ex his q̄ compta nobis ſunt. nec late
re potuerunt poſſumus eſtimare Siquidē ante epatū duos mortuos vi
te reſtituit. quod liber tuus plenius eſt locutus In epatu vero qđ pmiſiſ/
ſe te miror. vnū tantūmodo ſuſcitauit Cuius rei ego teſtis ſum. ſi tamen
nihil de minus idoneo teſte dubitatis. idipm aūt vobis qualiter geſtum
ſit explicabo ¶ Fuerat cauſa neſcio qua carnotū opidū petebamus In/
terea dū vicū quēdā habitantiū multitudine frequētiſſimū pterimus. ob
uiā nobis imanis pceſſit turba. que erat tota gētilium. nā nemo in illo vi
co nouerat chriſtū. Verū ad famā tanti viri campos oēs late patētes. cō/
fluētium multitudo cōtexerat Senſit hic martinus operandū. ⁊ annun/
ciante ſibi ſpū. totus infremuit. Nec mortale ſonans verbū dei gentibꝫ
pdicabat. ſepius ingemiſcēs cur tanta dnm ſaluatorē turba neſciret In
terea ſicut nos incredibilis circūdederat multitudo. mulier q̄dam cuius
filius pauloante defecerat. corpus exanime btō viro protenſis manibꝫ ce
pit offerre dicens Scimus qꝛ amicus dei es. reſtitue mihi filiū meū. quia
vnicus mihi eſt. Iunxit ſe cetera multitudo. ⁊ matrꝫ pcibus acclamabat
Tū martinus videns p expectantiū ſalute vt poſtmodū nobis ipſe dice/
bat. cōſequi ſe poſſe virtutē. defuncti corpus pprijs manibus accepit Et
cū expectantibꝫ cunctis genua flexiſſet. vbi cōſummata oratōe ſurrexit vi
uificatū paruulū matri reſtituit Tum vero multitudo oīs in celū clamo
re ſublato chriſtū deum fatet. Poſtremū cūcti cateruatim ad genua beati
viri ruere ceperunt. fideliter poſtulantes vt eos faceret chriſtianos. Nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

cunctatus in medio campo vt erat cunctos impoſita vniuerſis manu ca
thecuminos fecit. cū q̄dem ad nos ꝯuerſus diceret nō irrationabiliter in
campo cathecuminos fieri. vbi ſolēt martires cōſecrari. Uiciſti inquit
poſtumianus galle viciſti. nō vtiq; me q̄ martini ſum potius aſſertor. ⁊ q̄
hec omnia de illo viro ⁊ ſciui ſemꝑ ⁊ credidi. ſed heremitas oēs. anacho/
retaſq; viciſti Nemo enī illoꝝ ſicut martinus hic veſter. imo noſter. morti
bus imperauit Meritoq; hūc iſte ſulpitius aplis compat ⁊ ꝓphetis. quē
ꝑ omnia illis eſſe cōſimilē fidei virtus ac virtutū opa teſtant. Sed perge
queſo q̄ſq; nihil magnificētius audire poſſimus. ꝑge tamē galle qđ etiā
nūc de martino ſupereſt ſermonis euoluere. Nam etiā minima illi⁹ et co/
tidiana. animus feſtinat agnoſcere. q2 minima illius alioꝝ maximis ma/
iora eſſe nulli dubiū eſt. Ita faciā gallus inquit Uerū id qđ dicturus ſuā
ipſe nō vidi. prius enim geſta res eſt. q̄ȝ me illi viro iungerē. ſed factū cele/
bre eſt fideliū fratrū qui interfuerant ſermone vulgatū

¶ Ubi ei valentinus imperator aſſurgere non eſt dignatus. ipſam ſellā regiam ignis operuit cui poſtea munera multa optulerit. ſed ille cuncta reiecit.

Capitulum vi.

Odem fere tēpore quo primū epus datus eſt. fuit ei neceſſitas adire
comitatū. valentinianus tum maior rerū potiebatur Is cum mar/
tinū ea petere cognouiſſet. que ꝑſtare nolebat. iuſſit eū palacij foribus ar/
ceri Etenim ad animū illius immitē ac ſuperbū vxor acceſſerat arriana.
que totū illum a ſancto viro ne ei debitā reuerentiam preſtaret auerterat
frustra Itaq; martinus vbi ſemel atq; iterū ſuperbū principē adire tentauit. re/
currit ad nota preſidia. cilicio obuoluitur. cinere conſpergitur. cibo potu/
q; abſtinet. orationib⁹ dies nocteſq; ꝑpetuat. Septimo vero die aſtitit ei
angelus. iubet eum ad palaciū ire ſecurum. regias fores q̄ſlibet clauſas
ſponte reſerandas. impatoris ſpūm ſuperbū molliendū Igitur iſtiuſmo
di ꝑſentis angeli cōfirmatus alloquio. ⁊ fretus auxilio palaciū petijt. pa/
tent limina nullus obſiſtit. Poſtremo vſq; ad regē nemine prohibente ꝑ/
uenit Qui cum venientē eminus videret. infrendēs cur fuiſſet admiſſus.
nequaq̄ȝ aſſurgere eſt dignatus aſtanti. donec regiam ſellam ignis operi/
ret. ipſumq; regem ea parte corporis qua ſedebat afflaret incendiuz Ita
ſolio ſuo ſuperbus excutitur. ⁊ martino inuitus aſſurgit. multumq; com
plexus quem ſpernere ante decreuerat. ſe virtutē ſenſiſſe diuinam. emen/
dacior fatebatur. nec expectatis martini precibus. prius omnia preſtitit
q̄ȝ rogaretur. Colloquio illum atq; conuiuio frequenter aſciuit. Poſtre/
mo abeunti munera obtulit. que vir beatus vt ſemꝑ paupertatis ſue cu/
ſtos cuncta reiecit. Et quia palacium ſemel ingreſſi ſumus. licet diuerſis
in palacio temporibus geſta cōnectam Nequaq̄ȝ enim ꝑtermittendum

videtur circa martini ammirationem regine fidelis exemplum

**¶ Ubi maximus imperator ⁊ cōiunx ſua remo
tis omnibus miniſtris ei prebuerunt cōuiuiuꝫ
et rationem dat q̃propter ad id acquieuerit. ne
hoc ſe tueantur exemplo qui libēter feminis in
terſerūtur. ⁊ ſeuerus dicit ſe pro ammonitione
odiū incurriſſe multoꝝ Caplm viij**

Maximus imperator rem publicam gubernabat. vir omni vite meri-
to predicandus. ſi ei vel diadema non legitime tumultuante milite
impoſitū repudiare. vel armis ciuilibus abſtinere licuiſſet Sed magnuꝫ
imperiū nec ſine periculo rēnui nec ſine armis potuit teneri. Hic marti-
tinum ſepius euocatum. receptumqꝫ intra palaciū venerabiliter honora-
bat Totus illi cum eo ſermo de preſentibus. de futuris. de fidelium glo-
ria. de eternitate ſanctorum cum interim diebus ac noctibus de ore mar
tini regina pendebat. euangelico illo non inferior exemplo pedes ſancti
fletu rigabat. crine tergebat. Martinus quē nulla vnq̄ꝫ femina contigiſ
ſet. iſtius aſſiduitatem imo potius ſeruitutem non poterat euadere. Nō
illa opes regni non imperij dignitatem. non diadema. non purpuraꝫ co-
gitabat. diuelli a martini pedibus ſolo ſtrata non poterat. Poſtremo a
viro ſuo popoſcit. deinde martinum vterqꝫ compellunt. vt ei remot' om-
nibus miniſtris. preberet ſola conuiuium. Nec potuit vir beatus obſtina
tius reluctari. Componitur caſtus regine manibus apparatus. ſellulaꝫ
ipſa conſternit. menſam admouet. aquam manibus subminiſtrat. cibuꝫ
qꝫ quem ipſa coxerat apponit. Ipſa illo ſedente eminus. ſecundū famu-
lantium diſciplinam. ſolo fixa conſiſtit immobilis. per omnia miniſtran-
tis modeſtiam ⁊ humilitatem exhibens ſeruientis. Miſcuit ipſa bibitu
ro. ⁊ ipſa porrexit. Finita cenula fragmenta panis aſſumpti micaſqꝫ col-
legit. ſatis fideliter illas reliquias imperialibus epulis anteponēs Bea-
ta mulier tante pietatis affectu. illi merito comparanda que venit a fini-
bus terre audire ſalomonem. Siquidem ſimplicem ſequamur hiſtoriam
ſi fides reginarum eſt conferenda. quod mihi liceat ſeparata miſterij ma-
ieſtate dixiſſe. illa expetijt audire ſapientē. iſta non ſolum audiſſe contēta.
ſed ⁊ meruit ſeruire ſapienti. Ad hec poſtumianus. Iam dudum in-
quit galle audiens te loquentem vehementer ammiror regine fidem
Sed illud vbi eſt ꝙ nulla vnq̄ꝫ femina ferebatur propius aſtitiſſe mar-
tino. Ecce iſta regina non ſolum aſtitit. ſed ⁊ miniſtrauit. Et vereor ne
iſto aliquantulum ſe tueantur exemplo. qui libenter feminis inſeruntur
Tum gallus. quid tu inquit Non vides quod ſolent docere grammati-
ci locum tempus perſonam Propono enim tibi ante oculos captū in pa
lacio. impatoris ꝑcibus ambiri. regine fide cogi. tpis neceſſitate cōſtrin-

gi. vt clauſos carcere liberaret. exilijs datos reſtitueret Hec quãti putas conſtare epo debuiſſe. vt ꝓ his oĩbus nõ aliquantulũ de rigore ꝓpoſiti re laxaret Verũtamẽ quia occaſione huius exẽpli male vſuros eſſe aliquos arbitraris. illi vero felices erunt ſi a diſciplina exempli iſtius viri nõ rece/ dant Videant enim qꝛ martino ſemel tantũ in vita iam facto ſeptuage/ nario. nõ vidua libera. non virgo laſciuiẽs. ſed ſub viro viuens. ipſo viro pariter ſupplicãte. regina ſeruiuit ⁊ miniſtrauit. Hec edẽti aſtitit nõ cum epulãte diſcubuit. nec auſa eſt ꝑticipare conuiuio. ſed ferebat obſequium. Diſce igiꝉ diſciplinã. ſeruiat tibi matrona nõ imperet. ⁊ ſeruiat nõ recum bat. ſicut martha illa miniſtrauit dño. nec tamẽ eſt aſcita cõuiuio. imo ꝑ/ lata eſt miniſtrãti. que verbũ potius audiebat Sꝫ in martino iſta regina vtrũqꝫ cõpleuit. ⁊ miniſtrauit vt martha. ⁊ audiuit vt maria Qđ ſi quis hoc vti voluerit exẽplo. ꝑ omnia teneat exemplum Talis cauſa ſit taliſqꝫ pſona. tale obſequiũ. tale conuiuiũ. ⁊ in omni vita ſemel tantũ. Preclare inquit poſtumianus noſtros iſtos vt martini nõ egrediantꝉ exẽplũ. tua cõ ſtringit oratio Sed ꝓfiteor tibi. quia hec ſurdis auribus audietur Nam ſi martini ſeqremur vias. nunqꝫ cauſas de oſculo diceremus. ⁊ vniuerſa ſeue opinionis moleſtia ⁊ obprobrij careremꝰ Verũ ſicut tu ſoles dicere cũ edacitatis argueris. galli ſumus. ita nos in hac ꝑte nunqꝫ vel martini exẽplo. vel tuis diſputationibꝫ corrigẽdos fatemur Verũtamẽ hec no/ bis iam dudũ agẽtibus. quid tu tam obſtinate ſulpiti taces. Ego ne inqꝫ nõ ſolũ nunc taceo. ſꝫ olĩ de iſtis tacere diſpoſui. Nam qꝛ quandã viduaꝫ vagã. nitidulã, ſumptuoſam obiurgauerim laſciuius victitantẽ. itidemqꝫ virginẽ adoleſcẽti cuidã, mihi caro. indecentius adherentẽ. cũ quidẽ ipſaꝫ frequẽter audiſſem alios etiaꝫ qui talia egerũt increpantẽ. tãta mihi oĩm feminaꝝ. cunctorũqꝫ monachoꝝ odia cõcitaui. vt aduerſum me vtreqꝫ le giones iurata bella ſuſciperent Unde queſo taceatis. ne etiã hoc qđ vos loqmini. ad meã referatꝉ inuidiã. Tota vobis iſtoꝝ mentio relinquatꝉ. ad martinũ potiꝰ reuertamur. Tu galle vt aggreſſus es ceptũ opus explica Tum ille. Jam quidẽ vobis inquit tanta narraui. vt ſatiſfacere ſtudijs veſtris meus ſermo debuerit. ſed qꝛ volũtati veſtre nõ obſecundare mihi non licet. qꝫtũ dies adhuc ſupeſt loquar. Nam certe dũ ſtramen illud qđ in lectos noſtros paratꝉ aſpicio. ſubuenit in memoriã etiaꝫ de ſtramine in quo martinus iacuerat factã eſſe virtutẽ. Res ita geſta eſt

¶ Ubi de ſtramine in quo iacuerat virtutes fa cte ſunt Caplm viij.

Laudiomachus vicus eſt in cõfinio biturigũ atqꝫ turonoꝝ Eccl'a ibi eſt celebris religione ſanctoꝝ. nec minus glorioſa ſacraꝝ virginũ multitudo. Preteriẽs ergo martinus. in ſecretario eccl'e habuit manſionẽ Poſt diſceſſum illius cũcte in ſecretariũ illud virgines irruerũt. adlãbunt ſingula loca. vbi aut ſederat vir btũs aut ſteterat. ſtramentuꝫ etiã in quo quieuerat ꝑtiuntꝉ Una eaꝝ poſt dies paucos ꝑtem ſtraminis quã ſibi ꝓ benedictione collegerat. energumino quẽ ſpũs erroris agitabat. de ceruі ce ſuſpẽdit. nec mora. dicto citius eiecto demone. pſona purgata eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

¶ Vbi eleuata obuiã manu pecudem furibun
dam cõſiſtere iuſſit Caplm ix.

Erit idẽ fere tẽpus martino a treueris reuertẽti. fit obuiã vacca quaꝫ
demon agitabat. que relicto grege ſuo in hoĩes ferebat. vt iam mul/
tos noxie petulca cõfoderet Verũ vbi nobis cepit eſſe cõtigua. hij q̃ emi/
nus eã ſeq̃bantur. predicere magna voce ceperũt. vt caueremus Sꝫ poſt
q̃ꝫ ad nos toruis furibũda luminibꝫ ꝓpius acceſſit. martinus eleuata ob/
uiã manu. pecudẽ cõſiſtere iubet. Que mox ad verbũ illius ſtare cepit im
mobilis Cũ interea martinus videt dorſo illius demonẽ ſupſedentem.
Quẽ increpãs. Diſcede inquit funeſte de pecude. ⁊ innoxiuꝫ aĩal agitare
deſiſte Paruit neq̃ꝫ ſpũs. ⁊ receſſit Nec defuit ſenſus in bucula quin ſe in
telligeret liberatã. ante pedes ſancti recepta quiete, ꝓſternitur. Deinde iu
bente martino gregẽ ſuũ petit. ſeq̃ꝫ agmini ceteraꝝ oue placidior immiſ/
cuit Hoc illud fuit tẽpus. quo inter medias flãmas poſitus. non ſenſit
incendiũ. quod nõ arbitror eſſe referẽdum. qꝛ hoc plenius iſte ſulpitius li
cet in libro ſuo ꝓteritũ. in epl'a tamẽ poſtea quã ad euſebiũ tunc preſbyte/
rum. mõ epm fecit expoſuit. quã tu poſtumiane vt credo legiſti. aut ſi co/
gnita tibi non eſt. cũ libuerit in promptu ex illo armario habes. Nos ab
illo omiſſa referemus

¶ Vbi ſermonis imperio canibus alligatis. le
porem liberauit Caplm x.

Quodã aũt tpe cum dyoceſes circuiret venantiũ agmen incurrimus
canes leporẽ ſeq̃bantur. Iãq̃ꝫ multo ſpatio victa beſtiola. cũ vndiq̃ꝫ
campis late patẽtibus nullũ eſſet effugiũ. mortẽ imminentẽ iam iãq̃ꝫ ca/
pienda crebris flexibꝫ differebat Cuius periculũ vir btũs pia mente mi
ſeratus. imperat canibꝫ vt deſiſterẽt ſequi. ⁊ ſinerent abire fugientẽ. Qui
cõtinuo ad primũ ſermonis imperiũ conſtiterũt Crederes vinctos imo
potius adfixos. in ſuis herere veſtigijs Ita lepuſculus perſecutoribꝫ alli
gatis. incolumis euaſit. Opereprecíuꝫ aũt eſt etiã familiaria, illius verba
ſpiritaliter ſale condita memorare

¶ Vbi de oue recẽti tpe tonſa cõparationẽ facit.
et hoĩe in pellicia veſte repto. ⁊ de prato a bubꝫ
depaſto. vel a porcis effoſſo Caplm xi.

Ouem recens tonſam forte ꝯſpexerat. euangelicũ inquit iſta manda
tum cõpleuit. Duas habuit tunicas. vnã eaꝝ largita eſt nõ habẽti.
Ita ergo ⁊ vos facere debetis Item cũ ſubulcũ algentẽ ac pene nuduꝫ
in pellicia veſte vidiſſet. en inquit adam eiectus de paradiſo. in veſte pelli
cia ſues paſcit. Sed nos illo vetere depoſito. qui adhuc in iſto manet. no/
uũ adã potius induamus Boues ex pte prata depauerant. porci etiã nõ
nulla ſuffoderãt. ps cetera q̃ manebat illeſa. diuerſis floribus quaſi picta
vernabat. Speciẽ inquit gerit pars illa cõiugij que a pecore depaſta. ⁊ ſi

non penitus amiſit grãm herbaꝝ. nullã tamẽ florum retinet dignitatez Illa vero quã porci pecora immunda foderũt. fornicationis imaginem fedam p̄tendit. Ceterũ illa portio que nullã ſenſit iniuriam. glãm virgi/nitatis oſtendit. herbis fecũda luxuriat. feni in ea fructus exuberat. ꝛ vl/tra omnẽ ſpẽm diſtincta floribus. quaſi gemmis micantibus ornata ra/diat. Beata ſpẽs ꝛ deo digna. nihil enim eſt virginitati cõparandũ. Ita et illi qui coniugia fornicationi cõparant vehemẽter errãt. ꝛ illi qui coniu/gia virginitati equãda eſtimant. miſeri penitus ꝛ ſtulti ſunt. Verũ hec a ſapientibꝫ tenẽda diſtinctio eſt. vt cõiugiũ ꝑtineat ad veniã. virginitas ſpe/ctet ad glãm. fornicatio deputeꝛ ad penã. niſi ſatiſfactione purgetur

Ubi miles quidã cingulũ in eccl'a monachuz ꝓfeſſus abiecit. ꝛ cetera q̄ ſequunt᷑ Cap̄. xij

Miles q̄dam cingulũ in eccl'a monachũ ꝓfeſſus abiecerat. cellulã ſibi eminus in remoto quaſi heremita victurus erexerat Interea aſtutꝰ inimicus varijs cogitationibꝫ brutũ pectus agitabat. vt coniugẽ ſuã quã martinus in monaſterio puellaꝝ eſſe p̄ceperat. volũtate mutata ſecũ po/tius vellet habitare Adijt ergo martinum fortis heremita. quid haberet animi confiteꝛ Ille vero vehemẽter abnuere. feminã vero rurſus iam mo/nacho nõ marito. incõgrua rõne miſceri. Poſtremo cũ miles inſtaret. af/firmans nihil hoc ꝓpoſito nociturũ. ſe ſolo cõiugis vti velle ſolatio. porro ne rurſus ſe in ſua reuoluerẽt nõ eſſe metuendũ. ſe eſſe militẽ chriſti. illaz quoqꝫ in eadẽ eiuſdẽqꝫ milicie ſacramẽta iuraſſe. pateretꝛ ep̄us ſanctus et ſexũ ſue fidei merito neſciẽtes pariter militare Tũ martinꝰ verba vobis ipſe dicturus ſum. dic mihi inquit. ſi vnq̄ꝫ in bello fuiſti. ſi in acie cõſtitiſti At ille rñdens frequẽter inquit in acie ſteti. ꝛ bello frequẽter interfui Ad hec martinus Dic mihi ergo. nunq̄t in illa acie q̄ armata in preliũ para/batur. aut cũ iam aduerſus hoſtilem exercitũ collocato cominus pede di/ſtricto enſe pugnabas. vllam feminã ſtare aut pugnare vidiſti. Tum de/mũ miles confuſus erubuit. grãs agens. errori ſuo ſe non fuiſſe ꝑmiſſum nec aſpera increpatione verboꝝ. ſed vera ꝛ rõnabili ſecundũ perſonã mi/litis compatione correctũ. Martinus aũt cõuerſus ad nos ſicut eum fre/quens fratrũ turba vallauerat. mulier inquit viroꝝ caſtra nõ adeat. acies militũ ſeꝑata conſiſtat. ꝓcul femina in ſuo degens tabernaculo ſit remo/ta Contentibilẽ enim reddit exercitũ. ſi viroꝝ cohortibus turba feminea miſceaꝛ Miles in acie. miles pugnet in campo. mulier ſe intra murorũ muniĩmẽta contineat Habet ꝛ illa glãm ſuam. ſi pudiciciaz viro abſente ſeruauerit. cuius hec prima virtus ꝛ conſummata victoria eſt. non videri

Ubi virginem predicat que fortiſſimi vincu la propoſiti. nec ipſius contemplatione laxauit Capꝫm xiij

Illud vero ſulpiti. meminiſſe te credo. q̄ affectu nobisꝰ cũ et tu corã adeſſes. illam virginẽ p̄dicaret. que ita ſe penitus ab oĩm viroꝝ ocu

lis remouiſſet.vt nec ipſum q̄dem ad ſe martinū cū eā ille officij cauſa vi/
ſitare vellet admiſerit Nam cū ꝓpe agellū illius pͥteriret. in quo ſe iaꝫ añ
cōplures annos pudica cohibebat.audita fidei illius atqꝫ virtute.diuer/
tit vt tā illuſtris meriti puellā religioſo officio ep̄us honoraret Nos con
ſequētes gauiſurā illam virginē putabamus.ſiquidē hoc in teſtimoniuꝫ
virtutis ſue eſſe habiturā.ad quā tanti noīs ſacerdos depoſito ꝓpoſiti ri/
gore veniſſet. Uerū illa fortiſſimi vincula ꝓpoſiti.ne martini quidē contē
platione laxauit Ita vir btūs accepta ꝑ aliā feminā excuſatione laudabi
li.ab illius forib; que videndā ſe ſalutandāqꝫ non dederat letus abceſſit.
O virginē glorioſam.q̄ nec a martino quidē paſſa eſt ſe videri O mar/
tinū beatū.qui illam repulſam nō ad contumeliā ſuam duxit. ſed magni
ficans illius cū exultatione virtutē.inuſitatū in his regionib; gaudebat
exemplū Ergo cum haut longe ab illa villula nos manere nox iminens
coegiſſet.xeniū btō viro eadē illa virgo tranſmiſit.fecitqꝫ martinus quod
antea nō fecerat.nullius eni ille vnqꝫ xeniū.nullius munus accepit.nihil
ex his que virgo venerabilis miſerat refutauit.dicēs benedictionē illius
a ſacerdote minime reſpuendā.que eſſet multis ſacerdotibus p̄ferenda.
Audiant queſo virgines iſtud exemplū vt fores ſuas ſi eas mali obſide/
re voluerint.etiam bonis claudant.⁊ ne ad ſe improbis ſit liber acceſſus
non vereant̃ etiā excludere ſacerdotes. Totus hoc mūdus exaudiat.vi/
deri ſe a martino virgo non paſſa eſt Non vtiqꝫ illa quēcunqꝫ a ſe reppu/
lit ſacerdotē.ſed in eius viri cōſpectū puella nō venit.quē videre ſalus vi/
dentiū fuit Quis aūt hoc alius p̄ter martinū ſacerdos nō ad ſuā iniuriā
retuliſſet Quos aduerſus virginē ſanctā motus quātaſqꝫ iras mēte con/
cepiſſet. Hereticā iudicaſſet.⁊ anathematizandā eſſe decreuiſſet Quam
vero illi beate anime illas virgines p̄tuliſſet.qui crebris occurſibus ſe pre
bent obuias ſacerdoti.que cōuiuio ſumptuoſa diſponūt.q̄ vna pariter ac
cūbunt. Sed quo me ducit oratio. Paululū iſte liberior ſermo reprimen/
dus eſt.ne in aliquoꝝ forſitan incurrat offenſam. Etenim infidelib; ob/
iurgationis verba non ꝓderunt.fidelibus aūt ſatiſfaciet exemplū. Uerū
ego ita virtutem huius virginis p̄dicabo.vt tamē nihil illis que ad mar
tinū videndū ex longinquis regionibus ſepe venerunt.arbitrer derogan
dū Siquidem hoc beatū virum frequēter affectu etiā angeli frequētarūt

Ubi eū ſancti.hoc eſt petrus ⁊ paulus. maria agnes ⁊ tecla ſepe viſitauerūt Capl̄m xiiij.

Uerū id qđ dicturus ſum poſtumiane.hoc te.me aūt intuebat̃. te/
ſte recte ꝓhibeo. Quodā die ego ⁊ iſte ſulpitius ꝓ forib; illi⁹ excubā/
tes.iam ꝑ aliquot horas cū ſilentio ſedebamus.ingenti horrore ⁊ tremo/
re.ac ſi ante angeli tabernaculū mādatas excubias duceremus.cum qui
dem clauſo cellule ſue oſtio nos ibi eſſe neſciret Interim colloquētiū mur
mur audiuim⁹.⁊ mox horrore q̄dā circūfundimur obſtupētes.nec ignrare
potuim⁹ neſcio qđ fuiſſe diuinū Poſt duas fere horas ad nos martinus
egredit̃.ac cū eū iſte ſulpiti⁹ ſicut apđ eū nēo familiari⁹ loq̄bat̃ cepit orare.vt
ꝑquirētib; īdicaret.qđ illđ diui fuiſſꝫ horroꝝ.qđ fatebamur nos ābo ſen/

ſiſſe. vel cũ quib⁹ fuiſſet in cellula collocutus. tenuem enĩ nos licet ⁊ vix in
tellectũ ſermocinantiũ ſonũ ꝑ forib⁹ audiſſe. Tũ ille diu multũq́ʒ cuncta/
tus. ſed nihil erat qđ ei ſulpitius nõ extorqueret vel inuito. incredibiliora
forte dicturus ſum. ſed chriſto teſte nõ mẽtior. niſi quiſq́ʒ eſt tã ſacrilegus
vt martinũ eſtimet fuiſſe mentitũ Dicã inq̃t vobis. ſed vos nulli q̃ſo dica
tis Maria agnes ⁊ tecla mecũ fuerũt. Referebat aũt nobis vultuʒ atq́ʒ
habitũ ſingularũ. Nec vero illo tantũ die. ſed freq̃ẽter ſe ab eis cõfeſſus
eſt viſitari. Petrũ etiã ⁊ paulũ apl'os videri a ſe ſepius nõ ꝑnegauit. Iã ꝓ
demones ꝑut ad eum quiſq́ʒ veniſſet. ſuis nominib⁹ increpabat. Marcu
riũ maxime patiebat̃ infeſtũ. iouẽ brutũ atq́ʒ hebetẽ eſſe dicebat Hec ple/
riſq́ʒ etiã in eodẽ monaſterio cõſtitutis. incredibilia videbant̃. necdũ ego
confidã omnes qui hec audiẽt credituros Nã niſi ineſtimabilẽ vitã virtu
tẽq́ʒ martinus egiſſet. nequaq́ʒ apud nos tãta gloria p̃ditus haberet̃. q̃ʒ/
q̃ʒ minime miruʒ. ſi in operib⁹ martini infirmitas humana dubitauerit.
cum multos hodie videamus nec euangelijs quidẽ credidiſſe

❡ Vbi angelus quid geſtum nemauſo fuiſſʒ in ſinodo nunciauit Capl'm xv.

Martino aũt ſepe angelos viſos familiariter. ⁊ ſenſimus ⁊ expti ſu
mus. Rem minimã dicturus ſum. ſed tamẽ dicã Apud nemauſuʒ
epoꝝ ſynodus habebat̃. ad quã quidẽ ire nolebat. ſed quid geſtũ eſſet ſci/
re cupiebat. Caſu cũ eo iſte ſulpitius nauigabat. ſed ꝑcul vt ſꝑ a ceterʒ in
remota nauis pte reſidebat. Ibi ei angelus quid eſſet in ſynodo geſtũ nũ
ciauit. Nos poſtea tẽpus habiti conſilij ſollicite req̃rentes. ſatis comptũ
habuimus ipſum diẽ fuiſſe conuentus. ⁊ ea ibi ab ep̃is fuiſſe decreta. que
martino angelus nunciarat Hec cũ maxime gallus necdũ explicitis q̃
ſtatuerat referre. loqueret̃. puer familiaris ingreſſus eſt. nuncians refrige
riũ preſbyterũ ſtare ꝑ foribus. Dubitare cepimus. vtrum gallũ adhuc
eſſet melius audire. an ex optatiſſimo nobis viro q̇ officij cauſa ad nos ve
niebat occurrere. Tũ gallus. Etiã ſi nõ ob aduentũ ſanctiſſimi ſacerdo/
tis relinquẽda nobis hec eſſet oratio. nox ipſa cogebat hucuſq́ʒ ꝑtractum
finire ſermonem. Verum quia de martini virtutibus nequaq́ʒ explicari
vniuerſa potuerũt. hec vos hodie audiſſe ſufficiat. cras reliqua dicemus.
Ita pariter acepta galli ſponſione ſurreximus

Explicit liber ſecundus dialogoꝝ

❡ Incipit tabula capituloꝝ libri tercij

primũ Vbi multitudo hoĩm inſperata occurrit audire gallum. de ſancti martini virtutib⁹ locuturum.
ij Vbi puellã duodecennẽ ab vtero mutam curauit
iij Vbi oleũ ſub eius benedictõe creuit. ⁊ ampulla cũ oleo qđ bñdi xerat ſup ꝯſtratũ marmore pauimentũ cecidit. ⁊ integ̃ eſt inuẽta
iiij Vbi ipſius noĩe inuocato cani heſit latratus in gutture
v Vbi orante eo auiclanus lecto ſuo turbatus excutitur. ⁊ vniuer/

ſa vltro concedit

vi Ubi quotiens venturus ad eccl'am pedem extra cellule ſue limē extuliſſet. demonioꝝ gemitus indicabat

vij Ubi orationib9 ſuis pagū a grandine liberauit

viij Ubi aucianū demonio expulſo mitiorē fecit.

ix Ubi ydolum orationibus proſtrauit

x Ubi columnā immenſe molis inexpugnabilē. cui ydolum ſuper/ ſtabat. orationibus ſoluit in puluerem

xi Ubi mulierē ꝓfluuio ſanguinis laborantē ſanauit

xij Ubi ſerpens iuſſu illius in vlteriorē ripam tranſmeauit.

xiij Ubi piſcatorib9 nihil capientib9. iuſſu illius captura ꝓuenit

xiiij Ubi viſa eſt manus illius ſacrificium offerentis veſtita nobiliſſi/ mis gemmis

xv Ubi eū angelus monuit ⁊ cōſolatus eſt ꝑ itachiane ꝑtis cōmu/ nione. cui ſe ad horā neceſſitate non ſpū miſcuerat. ⁊ q9 poſtea ab omnib9 epoꝝ conuentib9 ſe remouit

xvi Ubi euerguminū priuſq3 limē cellule ſue attingeret curauit

xvij Ubi egiptius necdū3 chriſtianus inuocato nomine eius de nau/ fragio maris liberatus eſt

xviij Ubi licontij domū ab omni periculo oratione liberauit. ⁊ mune/ ra illius recipere noluit

xix Ubi fornacule ſue factam ſenſit iniuriam.

xx Ubi brixionē cōtra eū demonū furia agitatū. orationibus ad pe/ nitentiam reuocauit

xxi Ubi ait. de martio aūt expectare nō debes. vt vll9 ſit finis referē di. aut vllo valāte ſermone cōcludi. iſta interim de illo viro porta bis orīēti. ⁊ dum recurris. diuerſaq3 loca portus inſulas vel ciui tatis ꝑteris. martini nomē ⁊ gl'am predica populis

xxij Ubi petit ſollicite inq̄ri ⁊ pie viſitari ſepulchrū pompinij.

Incipit liber tercius ſeueri galli ⁊ poſtumiāi

Ubi multitudo hoīm īſperata occurrit. audi re gallum. de ſancti martini virtutibus locutu rum Capl'm primū

Seuerus

Ueceſſit o galle. ſurgendū eſt. Nā vt vides ⁊ poſtumian9 inſtat et hic p̄ſbyter q̄ heſterno auditorium amiſit expectat. vt q̄ de martino noſtro in hodiernū diē explicanda diſtuleras. debitor ſpōſionis euoluas. Nō ignar9 quidē iſte oīm q̄cunq3 memorā da ſunt. ſed dulcis ⁊ grata cognitio ē etiā nota relegēti Siq̄dē natura ita cōparatū ſit. vt meliore q̄s ꝯſcia ſe noſſe cōgaudeat. q̄ multoꝝ teſtionijs nō eē incerta cognoſcat. Nā ⁊ hic martinū a ꝑma adoleſcētia ſecut9 no/ uit q̄dem oīa. ſed libēter cognita recognoſcit. Fateor enī tibi galle. marti/ ni mihi ſepius auditas eē virtutes. q̄ppe q̄ de eo etiā lr̄is multa mādaue/

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

tim.ſed ꝑ geſtoꝝ ammiratione̅ ſemꝑ mihi noua ſunt.q̄ de illo licet audi/
ta ſepius reuoluunt̄. Proinde additu̅ nobis refrigeriu̅ auditore̅. eo impe̅/
ſius gratulamur.quo prompti⁹ poſtumianus iſte q̄ hec orie̅ti inferre feſti
nat.quaſi ſub teſtib⁹ co̅ſignata̅. abs te accepturus eſt veritate̅ Hec me lo
que̅te gallo ia̅ ad narrandu̅ parato.irruit turba monachoꝝ. eu̅agri⁹ preſ
byter.aper.ſebaſtianus.agricola Et poſt paululu̅ ingredit̄ preſbyter no/
ſter etherius cu̅ calipione diacono.⁊ amatore ſubdiacono Poſtremo au/
relius p̄ſbyter dulciſſimus meus.lo̅giore via veniens anhelus accurrit.
Quid vos inq̄ꝫ ta̅ ſubito.⁊ ta̅ inſperati.tam ex diuerſis regionib⁹ ta̅ ma/
ne co̅currits Nos inquiu̅t heſterno die cognouimus gallu̅ iſtu̅ ꝑ totum
die̅ narraſſe martini virtutes.⁊ reliqua in hodernu̅ die̅. q2 nox opp̄ſſerat
diſtuliſſe,ꝓpterea maturauim⁹ facere freque̅s auditoriu̅ tanta̅ materia̅ lo/
cuturo Interea nunciat̄ multos ſeculariu̅ ſtare ꝓ forib⁹.nec ingredi aude̅
tes.ſed vt admitterent̄ orantes Tu̅ aper Nequaq̄ꝫ inq̄t iſtos nobis ad/
miſceri co̅uenit.q2 ad audiendu̅ curioſitate potius q̄ꝫ religione venerunt.
Co̅fuſus ego illoꝝ vice quos no̅ admitte̅dos eſſe ce̅ſebat. egre t̄n optinui
vt euchariu̅ ex vicarijs ⁊ celſum admitterent co̅ſulare̅.ceteri ſunt repulſi.
Tum gallu̅ media in ſede co̅ponimus. Qui cu̅ diu nobili ſua verecu̅dia
ſilentiu̅ tenuiſſet tande̅ ita exorſus eſt Co̅ueniſtis inquit ad me audie̅/
dum ⁊ ſancti ⁊ diſerti.ſed religioſas potius q̄ꝫ doctas aures vt arbitror
attuliſtis.audituri me fide teſte non oratoris copia locuturu̅. Que aute̅
heſterno die dicta ſunt no̅ reuolua̅.illa qui non audieru̅t ex ſcriptis reco/
gnoſcent Noua poſtumianus expectat nu̅ciaturus orienti.ne ſe in co̅pa/
ratione martini p̄ferat occidenti Ac primu̅ geſtit animus. quod refrige/
rius in aurem ſuggerit explicare

Ubi puellam duodecenne̅ ab utero muta̅ cu rauit Capitulum ij.

r Es incarnotena ciuitate geſta eſt Pater filia̅ duodecenne̅ ab vtero
muta̅ puellam martino cepit offerre.poſcens vt lingua̅ ligata̅ meri/
tis ſuis ſanctus abſolueret Ille cedens ep̄is.qui tu̅c forte latus illi⁹ am/
biebant vale̅tiniano atq̄ꝫ victritio.impare̅ ſe eſſe ta̅te mole. ſed illis quaſi
ſanctiorib⁹ nihil impoſſibile fatebat̄. At illi pias preces vna cu̅ patre ſup
plici voce iunge̅tes.orare martinu̅ vt ſperata p̄ſtaret Nec cu̅ctatus vltra
vtru̅q̄ꝫ p̄claru̅.⁊ oſ̄tendo humilitate̅.nec differe̅do pietate̅.iubet circun/
ſta̅tis populi multitudine̅ ſubmoueri Ep̄is tantu̅ ⁊ puelle patre aſſiſten
tibus in orationem ſuo illo more proſternitur Deinde puſillum olei cum
exorciſmi prefatione benedixit.atq̄ꝫ ita in os puelle ſanctificatu̅ liquorem
cum ⁊ lingua̅ illius digitis teneret infudit. Nec fefellit ſanctu̅ virtutis eue̅
tus.patris nomen interrogat Uox illa reſpondit Proclamat pater cu̅
gaudio pariter ⁊ lachrymis martini genua ꝯplexus.⁊ hanc prima̅ ſe filie
audiſſe voce̅.cunctis ſtupentib⁹ fatebat̄ Ac ne cui q̄ꝫ id incredibile forte vi
deatur.ꝓhibeat vobis p̄ns euagrius teſtimoniu̅ veritatis. na̅ res ipſo p̄/
ſente tum geſta eſt Paru̅ illud eſt qd̄ nuꝑ arpagio preſbytero referente
cognoui.ſed non pretermittendum videtur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

¶ Obi oleū ſub eius bn̄dictōe creuit. ⁊ ampulla cū oleo qđ bn̄dixerat. ſuꝑ cōſtratū marmore pauimentū cecidit. ⁊ itegra eſt inuēta Cap̄. iij

Uiciani comitis vxorē miſiſſe martino oleū. ꝙ ad diuerſas morbo/
rū cauſas neceſſariū. ſicut eſt cōſuetudo bn̄d iceret. ampullā vitream
eiuſmodi fuiſſe. vt rotūda in ventrē creſceret. ore ꝓducto. ſed oris extan
tis cōcauū nō repletū. q2 is moris ſit vaſcula cōplere. vt ꝑs ymbonib9 ob/
ſtruēdis libera relinquat̄ Teſtabat̄ p̄ſbyter ſe vidiſſe oleum ſub martini
bn̄dictione creuiſſe. quoad exundāte copia ſuꝑne deflueret. eandēq3 dum
ad matrēfamilias vaſculū referret̄ ſeruaſſe virtutē Nā inter manus pue
ri portātis ita ſempꝫ exundaſſe oleū. vt omne illi9 veſtimentū copia ſuꝑfu/
ſi liquoris operiret. matronā ita vſq3 ad ſummū labrū plenū vaſculum re
cepiſſe. vt p̄ſbyter hodieq3 fateat̄ obdendi peſſuli quo claudi diligentius
ſeruāda cōſueuerunt. in vitro illo ſpaciū nō fuiſſe. Mirū ⁊ illud quod
huic (me aūt intuebat̄) memini cōtigiſſe Uas vitreū cū oleo qđ martinus
bn̄dixerat. in feneſtra paululū editiore depoſuit. puer familiaris incauti/
or lintheū ſuppoſitū ampullulā ibi eſſe ignatus attraxit. vas ſuꝑ ꝯſtratū
marmore pauimentū decidit Cunctis metu exterritis ne bn̄dictio depe
riſſet. ampulla ꝑinde incolumis eſt reꝑta. ac ſi ſuꝑ plumas molliſſimas
decidiſſet. Que res non potius ad caſum ꝙ3 ad martini referenda eſt vir/
tutem. cuius benedictio perire non potuit

¶ Obi ipſius nomine inuocato cani heſit latratus in gutture Capl̄m iiij

Uid illud qđ factū ē a q̄dā. cui9 nomē q2 pn̄s ē. ⁊ ꝓdi ſe vetuit ſupp̄/
mer̄ Cui q̄dē tp̄i. hic etiā ſaturnin9 interfuit Canis nob̄ iportunior
eblatrabat In noīe inq̄t martini iubeo te obmuteſcere Cani heſit latra/
tus in gutture. linguā vt obſciſam putares obmutuit. Ita parū ē ipſum
martinū feciſſe virtutes. credite mihi q2 etiā alij in noīe ei9 multa fecerūt.

¶ Obi orāte eo auician9 lecto ſuo turbat9 excutitur. ⁊ uniuerſa vltro cōcedit Capl̄m v

Uiciani q̄ndā comitis nouerat3 barbarā nimis ⁊ vltra oēs cruētā3
feritatē Hic rapido ſpū ingreſſus turonoꝝ ciuitatē. ſequētib9 eū mi
ſerabili facie ordinib9 cathenatis. diuerſa ꝑdendis pari iubet genera pe/
naꝝ. diſponēs poſtero die attonita ciuitate ad opus tā triſte ꝓcedere Qđ
vbi martino ꝯptū eſt. ſol9 paulo aū mediā noctē ad p̄torīū beſtie illius tē/
dit Sz cū ꝓfunde noctis ſilētio q̄ſcentib9 cūctis. null9 forib9 obſerat3 pa
teret igreſſus. aū limia cruēta ꝓſternit̄ Interea auician9 graui ſomno ſe/
pultus angelo ingruente percellitur. Seruus inquit dei ad tua limina
iacet. ⁊ tu quieſcis Qua ille voce percepta lecto ſuo turbatus excutitur.
conuocatiſq3 ſeruis trepidus exclamat beatum martinum eſſe pro fori/
bus. irent protinus clauſtra reſerarent. ne dei ſeruus omnipotentis pa/

paterek iniuriā Sed illi vt eſt oim natura ſeruoꝝ. vix prima limīa egreſſi
irridētes dn̄m ſuū ꝙ ſomno fuiſſet illuſus. negāt quēq̄ eſſe ꝑ foribꝫ. ex ſui/
met ingenio ꝯiectātes nemīnē nocte poſſe vigilare. nedū illi crederēt. in il
lo noctis horrore iacere añ aliena limina ſacerdotē. Ideoq̄ auiciano facile
ꝑſuaſum. rurſum ſoluik in ſoporē Sed mox vi maiore ꝯcuſſus. exclamat
martinū ſtare ꝑ foribꝫ. ſibi ideo nullā quietē animi corpiſq̄ ꝑmitti. Tar/
dantibꝫ ipſe ad limina exteriora ꝓgredik. ibi martinū vt ſenſerat dephen/
dit Percuſſus miſer tāte manifeſtatōe virtutꝫ. quid mihi inq̄t hoc dn̄e fe/
ciſti Nihil te loq̄ neceſſe eſt. Scio q̄d deſideres. video q̄d req̄ras Diſcede
q̄ꝫ totius ne me ob iniuriā tuā celeſtis ira ꝯſumat. ſatis ſoluerim hucuſq̄
penaꝝ. crede q̄ꝛ nō leuiter apud me actū eſt vt ipſe ꝓcederē Poſt diſceſſuꝫ
aūt ſancti. aduocat officiales ſuos. iubet omēs cuſtodias relaxari. ⁊ mox
ipſe ꝓficiſcik Ita fugato auiciano. letata eſt ciuitas ⁊ liberata. Hec cum
multis auiciano referēte ꝯpta ſint. tn̄ nuꝑ refrigerius p̄ſbyter. quē coram
videtis ab agarido fideli viro ex tribunis ſub inuocatōe diuine maieſta/
tis audiuit. qui ſibi hoc ab ipſo auiciano relatū eſſe iurabat Ceteꝝ no/
lo miremī me hodie facere q̄d heſterno nō feci. vt ad ſingulas quaſq̄ vir/
tutes noīa teſtiū ꝑſonaſq̄ ſubnectā. ad quas ſi q̄s fuerit incredul9. q̄ꝛ ad/
huc in corꝑe ſunt recurrat Exigit id infidelitas plurimoꝝ. q̄ in aliq̄bus
qui heſterno memorata ſunt. nutare dicunk. Accipiāt ergo teſtes adhuc
incolumes atq̄ viuētes. q̄bus q̄ꝛ de fide noſtra dubitant. magis credant
Sed ſi adeo infideles ſtꝫ. ꝓfiteor q̄ꝛ nec illis ſunt credituri Miror āt quen
piā qui vel tenuē ſenſum religionis habeat. tantū piaculi velle cōmittere
vt putet quēq̄ de martino poſſe mētiri. Facſcat a quoq̄ q̄ ſub deo viuit
iſta ſuſpicio Neq̄ enī martin9 hoc indiget. vt mēdacijs aſſerak Sꝫ tn̄ ſer/
monis fidē apud te chriſte deponim9. nos nec alia dixiſſe nec alia dictu/
ros. q̄ꝫ que aut ipſi vidim9 aut q̄ manifeſtis autoribꝫ vel plerūq̄ ipſo refe
rente cognouim9. Ceteꝝ etſi dyalogi ſpēm q̄ ad leuandū faſtidiuꝫ lectio
variarek aſſumpſim9. nos pie p̄ſtruere ꝓfitemur hyſtorie veritatem Hec
me extrīſecus inſerere nōnulloꝝ incredulitas nō ſine meo dolore cōpule/
rit Sed redeat ad noſtrū ſermo ꝯſeſſum in q̄ cū me tā ſtudioſe audiri vi/
deam. fatebor neceſſe eſt aprū feciſſe cōſtanter. qui reppulit infideles. eos
tantū iudicans audire debere qui crederent

Vbi q̄tiēs vētur9 ad eccl'am pedē extra cellule ſue limē extuliſſꝫ. deōnioꝝ gemit9 idicabat. Ca. vi

Fferor ſiquidē creditis ſpū. ⁊ pre dolore totus inſanio. non credent
martini virtutibꝫ chriſtiani. quas demones fatebank. Monaſteriū
btī viri duobꝫ a ciuitate miliaribꝫ diſpatū. ſed ſi q̄tiens vēturus ad eccl'aꝫ
pedē extra cellule ſue limē extulerat. videres ꝑ totā eccl'am euerguminos
rugiētes. ⁊ quaſi adueniēte iudice agmīa dānanda trepidare. vt aduentū
epī clericis q̄ venturū eē neſcirent. demonioꝝ gemit9 indicaret Vidi quē
dā appropiantē martino in aera raptū manibꝫ extēſis in ſublime ſuſpen/
di. vt nequaq̄ ſolū pedibꝫ attingeret. Siqñ aūt exorcizandoꝝ demonuꝫ
martin9 operā recepiſſet. nemīnē manibꝫ attrectabat. nemīnē ſermonibꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

increpabat. ſicut plerū〈que〉 ꝑ clericos rotat turbo verborū. ſed admotis
energuminis ceteros iubet abcedere. ac foribꝫ obſeratis in medio eccl'e ci
licio circūtectus cinere reſperſus. ſolo ꝓſtratus orabat Tū vero cerneres
miſeros diuerſo exitu purgeri. hos ſublatis in ſublime pedibꝫ. quaſi de
nube pendere. nec tñ veſtes defluere ſuꝑ faciē. ne faceret verecundiam nu
data ꝑs corpoꝝ At in ꝑte alia videres ſine interrogatione vexatos ⁊ ſua
crimina confitētes. noīa etiā nullo interrogāte ꝓdebant. Ille ſe' iouem iſte
mercuriū fatebat Poſtremo cūctos diaboli miniſtros cum ipſo cerneres
auctore cruciari. vt iam in martino illud fateamur impletū quod ſcriptū
eſt. quoniā ſancti de angelis iudicabunt

¶ Vbi orationibus pagū a grandine liberauit Capitulum vij

Agū quēdā in ſenonico ānis ſingulis grādo vaſtabat. Cōpulſi ex
tremis malis incole. a martino auxiliū popoſcerūt Miſſa ꝑ auſpi
ciū ꝑfectorū virū ſatis fida legatio. cuiꝰ agros ſpecialiter grauior 〈quam〉 cete
roꝝ aſſueuerat ꝓcella populari. Sed facta ibi orōne martinꝰ ita vniuer
ſam penitus liberauit ab ingruēti peſte regionē. vt ꝑ viginti ānos quibꝫ
poſtea māſit in corꝑe. grandinē in illis locis nemo ꝑtulerit Qđ ne fortui
tū eſſe ⁊ nō potius preſtitū martino putaret. eo anno 〈quo〉 ille defunctus eſt
rurſum incubuit rediuiua tēpeſtas. Adeo ſenſit ⁊ mūdus viri fidelis ex
ceſſum. vt cuius vita iure gaudebat. eiuſdē mortē lugeret. Ceterū ſi ad
hec ꝓbanda 〈que〉 diximus. teſtes etiā infirmior auditor exigeret. nō vnū ego
hoīem ſꝫ multa millia ꝓducā. ⁊ totā in teſtimoniū virtutis exꝑte. ſenonū
aduocabo regionē Et tñ tu refrigeri ꝑſbyt' credo memiſti nuꝑ nob' ſuꝑ
hoc cū romulo auſpicij illius filio. honorato ⁊ religioſo viro fuiſſe ſermo
nē. qui hec nobis tan〈quam〉 incōperta referebat Et cū futuris ꝓuentibꝫ ꝑ aſſi
dua dāna trepidaret. vt ipſe vidiſti magno ſecum merore lugebat. marti
nū non in hec tempora ſeruatum.

¶ Vbi auicianū demonio expulſo mitiorem fecit Capitulum viij.

Ed vt ad auicianū recurrā. qui cū in oībus locis cūctiſ〈que〉 vrbibꝫ' ede
ret crudelitatis ſue infanda monumēta. turonis tantū innocēs erat
Et illa beſtia 〈que〉 humano ſanguine ⁊ infeliciū mortibꝫ alebat. mitē ſe at〈que〉
tranquillā btō viro pñte preſtabat Memini 〈quo〉dā die ad eū veniſſe marti
nū qui cū ſecretariū eius ingreſſus eſt videt poſt tergū ipſius demonem
mire magnitudinis aſſidentē Quē eminus vt ꝟbo (qꝛ ita neceſſe eſt) parū
latino loquamur exſufflauit Auicianꝰ ſe exſufflari exiſtimās. 〈quid〉 me inq̄t
ſancte ſic aſpicis. Tūc martinꝰ. nō te inq̄t. ſed eū 〈qui〉 ceruici tue teter incu
buit Ita receſſit diabolus ⁊ reliquit familiare ſubſelliū Satiſ〈que〉 conſtat
ab illo die auicianū mitiorē fuiſſe. ſeu qđ intellexerit egiſſe ſe ſꝑ aſſidentis
ſibi diaboli voluntatē. ſeu qđ immūdus ſpūs ab illius cōſcenſu ꝑ marti
nū fugatus. priuatus eſt poteſtate graſſandi. cū erubeſceret miniſter au
ctorem. nec miniſtrū auctor vrgeret.

¶ Obi ydolū orationibus ꝓſtrauit Capl'm. ix.

A vico aūt ambatienſi id eſt caſtello veteri quod nunc frequēs habi tatur a fratribus. ydolū noueratis grandi ope conſtructū. politiſſi/ mis ſaxis moles turrita ſurrexerat. in qua collectio ſummitatis thronū ſublime ꝓtendens. ſupſtitionē loci operis dignitate ſeruabat. huius de/ ſtructionē marcello ibidē cōſiſtenti preſbytero vir btūs ſepe mādauerat. Poſt aliquātum tempus regreſſus increpat p̄ſbyterum. cur adhuc ydoli ſtructura cōſiſteret Ille cauſatus vix militari manu ꝛ vi publice multitu dinis tantā mole poſſe ſubuerti. nedū id facile putaret ꝑ imbecilles cleri/ cos aut infirmos monachos quiſſe curari Tunc martinus recurrēs ad nota p̄ſidia. noctē totā in orōne ꝑuigilat Mane orta tēpeſtas. edē ydoli vſqꝫ ad fundamentū ꝓuoluit Verū hec marcello teſte dicta ſunt

¶ Obi columnā immenſe molis inexpugnabi lem. cui ydolum ſupſtabat. orationibus ſoluit in puluerem Capl'm x.

Liam eius non diſſimilē in ſili ope virtutē. refrigerio aſtipulāte phi beo Columnā immēſe molis cui ydolū ſupſtabat parabat euertere ſed nulla erat facultas qua id daret effectui Tum ad orationē ſuo more cōuertitur Viſam certū eſt parilē quodāmodo columnā ruere de celo. q̄ impacta ydolo totā illā inexpugnabilē molē ſoluit in puluerē Parū ſcili/ cet ſi inuiſibiliter celi virtutibꝫ vteretur. niſi ipſe virtutes viſibiliter ſerui/ re martino. humanis etiam oculis cernerētur.

¶ Obi mulierē profluuio ſanguinis laborantē ſanauit Capl'm xi.

Dem refrigerius mihi teſtis eſt. mulierē profluuio ſanguinis labo/ rantē. cum martini veſtē exemplo illius mulieris euangelice cōtigiſ/ ſet ſub momento tēporis fuiſſe ſanatam.

¶ Obi ſerpēs iuſſu illius in vlteriorem ripam tranſmeauit Capl'm xii.

Erpens flumen ſecabat. ꝛ ripe in qua cōſtiteramus adnatabat In noīe inquit dn̄i iubeo te redire Mox ſe mala beſtia ad verbū ſancti retorſit. ꝛ in vlteriorē ripam nobis expectantibꝫ tranſmeauit Quod cū om nes nō ſine miraculo cerneremus. altius ingemiſcens ait Serpētes me audiunt. ꝛ homines non audiunt

¶ Obi piſcatoribus nihil capientibus. iuſſu il lius captura prouenit Capl'm xiii

Iſcē paſche diebꝫ edere ꝯſuetus. pauloāñ horā refectiōis interrogat an haberet in ꝓmptu Tū catho diaconꝰ ad quē monaſterij ammi/ niſtratio ꝑtinebat. doctꝰ ipe piſcari. negat ꝑ totā diē ſibi vllā ceſſiſſe captu

rā.ſed nec vllos piſcatores q̄ vedere ſolebāt quid agere q̄uiſſe Uade in/
quit mitte linū tuū captura ꝓueniet Cōtigua flumi vt ſulpiti⁹ iſte deſcri
bit habebam⁹ habitacula. Proceſſim⁹ cūcti vtpote feriatis dieb⁹ videre
piſcantē.oīm ſpeb⁹ intētis nō incaſſum futura tētamina.qb⁹ piſcis marti
no autore martini vſib⁹ q̄rerek. Ad primū iactū in rethe ꝑmodico imanē
eſocē diacen⁹ extraxit.⁊ ad monaſteriū let⁹ accurrēs. nimirū vt dixit poe/
ta neſcio q̄s(vtimur enī v̄ſu ſcolaſtico.q̄ꝛ inter ſcolaſticos fabulamur) Ca
ptiuūq; ſuē.mirātib⁹ intulit argis. Uere iſte xp̄i diſcipul⁹ geſtaꝝ a ſalua/
tore virtutū quas in exēplū ſcis ſuis edidit emulator.chriſtūq; in ſe mon/
ſtrauit operantē.qui ſanctū ſuū vſq;quaq; glorificans. diuerſaꝝ munera
gratiarum in vnū hominem cōferebat

¶ Ubi viſa eſt manus illius ſacrificiū offerētis veſtita nobiliſſimis gemmis Capſm xiiij.

Eſtabak arbori⁹ ꝑfect⁹ vidiſſe ſe martini manū ſacrificiū offerentis
veſtitā quodāmō nobiliſſimis gēmis. luce micare purpurea.et ad
motū dextere colliſaꝝ inter ſe fragorem audiſſe gemmaꝝ

¶ Ubi eum angelus monuit ⁊ conſolatus eſt ꝑ itachiane partis cōmunione.cui ſe vel ad horā neceſſitate non ſpiritu miſcuerat.⁊ ꝙ poſtea ab oībus ep̄oꝝ conuentib⁹ ſe remouit Ca. xv

Eniā ad illud qđ ꝓpter tēpoꝝ notā ſꝑ occultauit. ſed nos celare nō
potuit.in q̄ illud eſt miraculi.ꝙ facie ad faciē cū eo eſt angelus collo/
cutus Maxim⁹ imperator alias ſane bon⁹ depuatus ꝯſilijs ſacerdo/
tū poſt priſcilliani necē itachiū ep̄m priſcilliani accuſatorē.ceteroſq; illius
ſocios quos noīare nō eſt neceſſe vi regia tuebak.ne q̄s ei crimi daret ope
rā illius cuiuſcūq;modi hoīem fuiſſe dānatū Interea martin⁹ multis ḡ/
uibuſq; laborantiū cauſis ad comitatū ire ꝯpulſus.ꝓcellā ipſam totius
tēpeſtatis incurrit Cōgregati apud treueros ep̄i tenebank.q̄ cotidie cōi/
cantes ithachio cōem ſibi cauſam fecerāt His vbi nūciatū eſt inopinātī/
bus adeſſe martinū.totis aīmis labefacti.muſitare ⁊ trepidare ceperunt
Et iā p̄die impator ex eoꝝ ſnīa decreuerat tribunos ſumma ptāte arma
tos ad hiſpanias mittere.q̄ hereticos inq̄rerent Nec dubiū erat q̄n ſcōꝝ
etiā maximā turbā tēpeſtas iſta depopulatura eēt.ꝑuo diſcrimie int̄ hoīꝫ
genera Eteni cū ſolis oculis iudicabak.cū q̄s pallore poti⁹ aut veſte q̄; ſi
de heretic⁹ eſtimarek Hec nequaq̄; placitura martio ep̄i ſentiebāt.ſꝫ ma
le ꝯſcijs illa vl̄ moleſtiſſima erat cura.ne ſe ab eoꝝ cōīone aduenīēs abſti
neret.nō defuturis.qui tanti viri conſtantiā ꝑmiſſa autoritate ſequerenk
Ineūt cum imperatore conſiliū.vt miſſis obuiam magiſtris officialib⁹
vrbem illam propius vetarek accedere.niſi ſe cum pace ep̄oꝝ ibi conſiſten
tium affore fateretur. Quos ille callide fruſtratus.profitetur ſe cum pace
chriſti eſſe venturum. Poſtremo ingreſſus nocturno tempore adijt eccle/
ſiam. tantum orationis gratia. Poſt tridie vero palacium petit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Preter multas quas euoluere longũ eſt. has p̄ncipales petitiones habe/
bat ꝑ narſete comite. ⁊ leucadio p̄ſide. quoꝝ ambo graciani ꝑtiũ fuerant
ꝑtinacioribꝫ ſtudijs que nõ eſt tp̄is huiꝰ explicare irã victoris emeriti. illa
precipue cura ne tribuni cum iure gladioꝝ ad hiſpanias mitterent̄. Pia
enim erat ſollicitudo martino. vt nõ ſolũ chriſtianos qui ſub illa erãt oc/
caſione vexãdi. ſed ipſos etiã hereticos liberaret. Uerũ p̄mo die atq͂ al/
tero ſuſpẽdit hoiem callidus impator. ſiue vt rei pondus imponeret. ſiue
qꝛ nimis ſibi implicabilis erat. ſeu qꝛ vt pleriq͂ tũc arbitrabant̄ auaricia
repugnabat. ſiquidẽ in bona eoꝝ inhiauerat Fert̄ eni vir ille multis bo/
niſq͂ actibꝫ p̄ditus. aduerſus auariciã parũ cõſuluiſſe. niſi regni neceſſi/
tate. quippe exhauſto a ſuperioribꝫ p̄ncipibꝫ rei publice erario. pene ſꝑ in
expeditõe atq͂ ꝓcincti belloꝝ ciuiliũ cõſtitutus. facile excuſabit̄ quibuſli/
bet occaſiõibꝫ ſubſidia imperio parauiſſe Interea epi ad quoꝝ cõmunio
nẽ martinus nõ ibat. trepidi ad regẽ concurrũt. dãnatos ſe cõquerentes.
actũ eſſe de ſuo oim ſtatu ſi theogniſti ꝑtinaciam qui eos ſolus palã lata
ſentẽtia condẽnauerat martini amaret autoritas. nõ oportuiſſe hominẽ
recipi menibꝫ. illũ iam nõ defenſorẽ hereticoꝝ eſſe ſed vindicez. nihil actũ
morte priſcilliani ſi martinus exerceat illius vltionẽ Poſtremo ꝓſtrati cũ
fletu ⁊ lamẽtatione. ꝑtãtẽ regiã implorant. vt vtat̄ aduerſus vnũ hoiem
vi ſua Nec multũ aberat. q̇n cogeret̄ impator martinũ cũ hereticoꝝ ſorte
miſceri Sed ille licet epis nimio fauore eſſet obnoxius. non erat neſcius
martinũ fide ſcitate ac virtute cunctis p̄ſtare mortalibꝫ Alia lõge via ſan
ctũ vincere parat. ac p̄mo ſecreto accerſitũ blande appellat hereticos iu/
re dãnatos more iudicioꝝ publicoꝝ. potius q̃ inſectationibꝫ ſacerdotuz
nõ eſſe cauſam qua itachij ceteroꝝq͂ ꝑtis eius cõmunionẽ putaret eẽ dã/
nandã. theogniſtũ odio potius q̃ cauſa feciſſe diſcidiũ. eundẽq͂ tñ ſolum
eſſe q̇ ſe a cõmunione interim ſeparet. a reliq̇s nihil nouatũ. q̇n etiam ante
paucos dies habita ſinodꝰ ytachiũ ꝓnunciauerat culpa nõ teneri Qui/
bus cũ martinus parũ moueret̄. rex ira accendit̄ ac ſe de cõſpectu eius ab
ripuit. ⁊ mox ꝑcuſſores hijs ꝑ quibꝫ martinꝰ rogauerat dirigunt̄ Qd vbi
martino cõpertũ eſt. iã noctis tp̄e palaciũ irrupit. ſpondet ſe ſi ꝑceret̄ cõi/
caturũ. dũmõ tribuni iã in excidiũ eccl'aꝝ ad hiſpanias miſſi retraheren
tur. Nec mora interceſſit. maximꝰ indulget oĩa Poſt tridie felicis epi or/
dinatio parabat̄. ſciſſimi ſane viri ⁊ plane digni. qui meliore tp̄e ſacerdos
fieret Huiꝰ diei cõionẽ martinꝰ inijt. ſacius eſtimãs ad horam cedere q̃
his nõ cõſulere. quoꝝ ceruicibꝫ gladiꝰ iminebat. Uerũtñ ſumma vi epis
nitentibꝫ. vt cõionẽ illã ſubſcriptione firmaret. extorq̃ri nõ potuit Poſte/
ro die ſe inde ꝓripiens. cũ reuertẽs in viã meſtus ingemiſceret ſe vl' ad ho
rã noxie cõioni fuiſſe ꝑmixtũ. haud longe a vico cui nomẽ eſt andechãna
qua valte ſolitudines ſiluaꝝ ſecreta patiunt̄. p̄greſſis paululũ comitibꝫ il
le ſubſedit. cauſaz doloris ⁊ facti accuſante ac defendẽte inuicẽ cogitatiõe
ꝑuoluẽs. aſtitit ei repẽte ãgelus. merito inq̇t martine cõpũgeris. ſed aliter
exire neq̇ſti. Repara virtutẽ. reſume cõſtantiã. ne iã nõ periculũ gl'e ſed ſa/
lutis incurreris Itaq͂ ab illo tp̄e ſatis cauit cũ illa itachiane ꝑtis cõione
miſceri Ceterũ cũ quoſdam ex energuminis tardius q̃ ſolebat ⁊ gratis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

minore curaret. ſubinde nobis cum lachrymis fatebař. ſe ꝓpter cōionis il-
lius malū. cui ſe vel puncto tꝑis neceſſitate non ſpū miſcuiſcet. detrimen-
tū ſentire virtutis Sedecim poſtea vixit annos. nullam ſynodū adijt. ab
omnibus epiſcopoꝝ conuentibꝫ ſe remouit

¶ Ubi energuminū priuſq̄ʒ limen cellule ſue attingeret curauit Capłm xvi.

Eo plane ⁊ expti ſumus. imminutā ad tēpus grām multiplici merce
de repauit. Uidi poſtea ad pſeudoſoꝝ monaſterij ipſius adductuʒ
energuminū. ⁊ ꝑuſq̄ʒ limē attingeret fuiſſe curatū.

¶ Ubi egipti⁹ necdū xp̄ianus noīe eius de naufragio maris liberatus eſt Capłm xvij

Eſtantē quendā nuꝑ audiui. cū in ſyreno mari curſu illo quo romā
tendiř nauigaret. ſubito turbinibꝫ exortis. extremum vite oīm fuiſſe
diſcrimē. In quo cū quidā egiptius negociator necdū chriſtian⁹ magna
voce clamauerit. deus martini eripe nos. mox tēpeſtatē fuiſſe ſedatā. ſeq̄ʒ
optatū curſum cū ſumma placidi equoris quiete tenuiſſe

¶ Ubi licōtij domū ab oī ꝑiculo orōne liberauit et munera illius recipere noluit Ca. xviij.

Icontius ex vicarijs vir fidelis cū familiā illius lues extrema vexa-
ret. ⁊ inaudita te calamitatis exēplo per totā domū corpora egra ꝑ-
cūberent. martini per lrās implorauit auxiliū. Quo tēpore vir btūs rem
eſſe ꝑmiſit difficilē impetratu. nā ſpū ſentiebat domū illā diuino numīe
ꝓberari. tn̄ nō ꝑus deſtitit ſeptē totos dies totidēq̄ʒ noctes orando ⁊ ieiu
nādo cōtinuans. q̄ʒ id qđ exorandū receperat impetraret Mox ad eum
licōtius diuina exptus bñficia ꝑuolauit. nūcians ſimul ⁊ agens gratias.
domū ſuā omni ꝑiculo liberatā. centū etiā argēti libras obtulit. quas vir
btūs nec reſpuit nec recepit Sed ꝑuſq̄ʒ pōdus illud monaſterij limē at-
tingeret. redimēdis id captiuis cōtinuo deputauit Et cū ei ſuggeretur a
fratribꝫ. vt aliquid ex eo in ſumpt⁹ monaſterij reſeruaret. omnibus in an
guſto eſſe victū. multis deeſſe veſtitū. nos inquit eccłă ⁊ paſcat ⁊ veſtiat.
dūmodo nihil noſtris vſibus queſiſſe videamur.

¶ Ubi fornacule ſue factā ſenſit iniuriā Ca. xix

Uccurrunt hoc loco huius viri magna miracula. que facilius ami-
mirari poſſumus. q̄ʒ referre. Agnoſcitis profecto quod dico. multa
ſunt illius que non queant explicari. veluti iſtud eſt. quod neſcio an ita vt
geſtum eſt. a nobis poſſit exponi Quidā e fratribꝫ nomē non ignoratis.
ſed celanda eſt ꝑſona. ne ſancto viro verecundiā fecerimus. Quidā ergo
cum ad fornacula illius carbonū copiam repperiſſet. ⁊ admota ſibi cellu-
la diuaricatis pedibus. ſuꝑ ignem illū nudato inguine reſideret. cōtinuo
martinus factā ſacro tegmi ſenſit iniuriā. magna voce ꝓclamans Quis
inquit nudato inguine noſtrū inceſtat habitaculū. Hoc vbi frater ille au-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

diuit. ⁊ ex cõſciẽtia ꝙ increpabatur agnouit. continuo ad nos cucurrit
exanimis. pudorem ſuũ non ſine martini virtute confeſſus.

¶ Vbi brixionẽ contra eũ demonũ furia agitatum. orationibus ad penitentiam reuocauit Capitłm xx

Quodã itidẽ die dũ in area q̃ parua admodũ tabernaculũ illi⁹ ambiebat. in illo ſuo quod noſtis oẽs ſedili ligneo reſediſſet. videt duos demones in celſa illa que monaſterio ſupeminet rupe conſiſtere. inde alacres ac letos vocẽ iſtiuſmodi adhortatõis emittere Eya te brixio. eya te brixio Credo cernebãt miſerũ eminus ꝓpinquantẽ. conſcij quantã illi rabiẽ ſpũs ſuſcitaſſent Nec mora brixio furibundus irrupit. ibi plen⁹ inſanie euomit in martinũ mille conuicia Obiurgatus eni ab eo ṗdie fuerat. cur qui nihil vnq̃ȝ ante clericatum. quippe qui in monaſterio ab ipſo martino nutritus habuiſſet. equos aleret mancipia compararet. Nã illo tẽpore arguebatur a multis. ꝙ nõ ſolum pueros ſed etiã puellas ſcitis vultibus coemiſſet. Quibus rebus infeliciſſimus inſano felle cõmotus. ⁊ vt credo p̃cipue. demonũ illoꝝ agitatus inſtinctu. martinũ ita aggreſſus ẽ vt vix manibus tẽperaret Cum q̇dem ſanctus vultu placido. mente trãquilla. infelicis amentiã ꝑ mitia verba cohiberet. ita in eo nequã ſpũs redundabat. vt ne ſua q̇dem illi q̃ꝫuis vana admodũ mens ſubeſſet. tremẽtibus labijs. incertoq̃ꝫ vultu decolore. pre furore rotabat verba peccati. ſe aſſerens ſanctiorẽ. quippe qui a ṗmis annis in monaſterio inter eccłie ſacras diſciplinas. ipſo martino educante creuiſſet. martinũ vero ⁊ a ṗncipio quod ipſe diffiteri non poſſet militie actib⁹ ſorduiſſe. ⁊ nũc ꝑ inanes ſupſtitiones ⁊ phãtaſmata viſionũ. ridicula prorſus inter deliramẽta ſenuiſſe. Hec dum multa atq̃ꝫ alia que reticere melius eſt acerbiora vomuiſſet. egreſſus tandẽ furore ſaciato quaſi q̇ ſe penitus vindicaſſet. rapidus ea ꝑte qua venerat recurrebat Tũ interea credo ꝑ martini orõnes fugatis ab illius corde demonib⁹. reductus in penitentiã mox reuertitur. atq̃ꝫ ad martini ſe genua ꝓſternit. veniã poſcens. fatet̃ errorem. nec ſine demone ſe fuiſſe tandẽ ſanior confitet̃. Nõ erat apud martinũ labor iſte difficilis. vt ignoſceret ſupplicãti. Tunc ⁊ ipſi ⁊ nobis oĩbus ſanctus expoſuit. qualiter illũ a demonib⁹ vidiſſet agitari. ſe cõuitijs nõ moueri. q̃ magis illi a quo eſſent effuſa nocuiſſent Exinde cũ idẽ brixius multis apud eũ magniſq̃ꝫ criminib⁹ ꝑſepe p̃meret̃. cogi tñ non potuit vt eum a p̃ſbyterio ſubmoueret. ne ſuã ꝓſequi videret̃ iniuriã. illud ſemꝑ commemorãs Si xp̃s iudã paſſus eſt. cur ego nõ patiar brixionẽ Ad hec poſtumian⁹ Audiat inquit iſtud exemplũ. noſter iſte de proximo. qui cum ſit ſapiẽs immemor p̃ñtiũ. ĩmemor ſuturoꝝ. ſi fuerit offenſus inſanit. in ſua ſe nõ hñs poteſtate. ſeuit in clericos. graſſat̃ in laycos. totũq̃ꝫ terraꝝ orbẽ in ſuã commouit vltionẽ. in qua ꝑ triẽniũ iugiter dimicatõe cõſiſtens. nec tp̃e nec rõne ſedat̃ Dolenda hoĩs ⁊ miſeranda cõditio. etiã ſi hac ſola inſanabilis mali peſte p̃meretur. Verũ iſta ⁊ penitẽtie ⁊ trãquillitatis exempla. refer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

re ſepius galle debueras. vt ſciret iraſci ⁊ ſciret ignoſcere Qui ſi iſtũ ipſuꝫ
breuiter inſertũ ſermonẽ meũ in ſe prolatũ forte cognouerit. ſciat magis
nõ ore inimici ꝗ̃ amici animo me locutũ. qꝛ ſi fieri poſſet. optarẽ vt mar-
tino potius epõ. ꝗ̃ fallaci tyranno ſiĺis diceret. Sed iſtũ cuius cõmemo-
ratio parũ ſuauis eſt trãſeamus. ⁊ ad martinũ noſtruꝫ galle redeamus.
Tũ ego. cũ iã adeſſe veſperũ occiduo ſole ſentirẽ. dices inꝗ̃ abijt poſtumi-
ane. ſurgendũ eſt. ſimul ⁊ tam ſtudioſis auditoribꝫ cena debetur.

¶ Vbi ait. de martino aũt expectare non debes vt vll9 ſit finis referendi. aut vllo valeãt ſermone cõcludi. iſta interĩ de illo viro portabis oriẽti et dũ recurr9 diuerſa loca port9 ĩſulas vel ciuitatis p̃teris. martini nomẽ ⁊ glĩaꝫ p̃dica pplĩs. xxi

E martino aũt expectare nõ debes vt vlla ſit meta referẽdi. lati9 eĩ
ille diffundit. ꝗ̃ vt vllo valeat ſermõe ꝯcludi. Iſta interĩ de illo viro
portabis oriẽti. ſꝫ dũ recurris. diuerſaſꝗ̃ regiões loca portus inſulas. vr-
beſꝗ̃ p̃terieris martini nomẽ ⁊ glĩaꝫ ſperge p̱ ppl̃os In p̃mis memẽto nõ
p̃terire cãpaniã. ⁊ ſi maxie curſus in deuio ſit. nõ tñ tibi tãti ſint vel mag-
naꝝ moraꝝ vlla diſpẽdia. ꝗn illuc adeas illuſtrẽ virũ. ac toto laudatũ or-
be paulinũ Illi ꝗ̃ſo te p̃mũ ſmonis nrĩ q̃ vel heſterno cõfecim9. vł hodie
diximi9 volumẽ euolue. Illi oĩa referes. illi cũcta recitabis. vt mox p̱ illũ ſa-
cras viri laudes roma cognoſcat. ſicut p̃mũ noſtꝝ illũ libellũ. nõ p̱ ytaliã
tãtũ. ſꝫ p̱ totũ etiã diffudit illiricũ. Ille martini non ĩuid9 glĩaꝝ. ſcãrũꝗ̃ in
xp̃o ꝟtutũ piiſſim9 eſtimator. nõ abnuet p̃ſulẽ noſtꝝ cũ ſuo felice ꝯpone-
re Iñ ſi forte ad affricã trãſfretabis. referes audita carthagini. licꝫ iã p̃dẽ
vt ipſe dixiſti virũ nouerit. tñ nũc p̃cipue deo opitulãte de eo pl̃a cogñcat.
ne ſolũ ibi cyp̃anũ martyrẽ ſuũ ꝗ̃uis ſcõ illi9 ſanguĩe ꝯſecrata miret. Iã
ſi ad leuã achaie ſinũ paululũ diuexus ĩtrauerꝫ. ſciat chorinth9. ſciãt athe-
ne nõ ſapiẽtiorẽ in achademia platonẽ vel ſocratẽ in carcere fortiorẽ Fe-
licẽ ꝗdẽ greciã q̃ meruit audire apl̃m p̃dicantẽ. ſꝫ nequaꝗ̃ a xp̃o gallias
derelictas. ꝗbꝫ donauerit habere martinũ. Cũ ꝟo ad egiptũ vſꝗ̃ perue-
neris. ꝗ̃ꝗ̃ illa ſuoꝝ ſanctoꝝ numero ⁊ virtutibꝫ ſit ſup̱ba. tñ nõ dedignet
audire. qꝛ illi vel vniuerſe aſie in ſolo martino europa nõ ceſſerit.

Vbi ſperat pie viſitari ſepulchꝝ põpinij. C. xxij

Eteꝝ cũ hieroſolymũ ide petitur9 vẽtis curſũ velaꝗ̃ ꝯmiſerꝫ. nego-
ciũ tibi nrĩ doloꝝ iniũgo. vt ſi vnꝗ̃ illuſtrꝫ illi9 ptolomaidis lit9 ac-
ceſſerꝫ. ſollicit9 inꝗras vbi ſit ꝯſepult9 noſter ille põpini9. nec faſtidias vi-
ſitare oſſa p̱egrina. Multas illic lachrymas tã ex affectu tuo. ꝗ̃ ex nrĩs
fũde viſceribꝫ. ac licꝫ inani munere ſolũ ip̃m flore purpureo ⁊ ſue redolẽti-
bus ſp̱ge g̃minibꝫ. Dices tñ illi ſed nõ aſpere. non acerbe. compatientis
alloquio. non exprobrantis elogio. quod ſi vel te quondaꝫ vel me ſemper
audire voluiſſet. ⁊ martinũ magis ꝗ̃ illũ quẽ noĩare nolo fuiſſꝫ imitatus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

nunqꝫ a me tam crudeliter diſparatus ignote regionis puluere tegeret.
naufragij ſorte ꝑdonis in medio mari paſſus mortē. ⁊ vix in extremo na
ctus littore ſepulturā Uideant hoc opus ſuū.quicunqꝫ ex illius abceſſu
mihi nocere voluerunt.videant gloriam ſuam.⁊ vel nunc aduerſum me
graſſari deſinant vindicati. Hec cum maxime flebili voce gemeremꝰ
omniū lachrymis per noſtra lamenta cōmotis.cū magna quidē martini
ammiratione.ſed nō minore ex noſtris fletibus dolore diſceſſum eſt

¶ Explicit dialogus de miraculis ſcī martini

¶ Preclara confeſſio glorioſi antiſtitis martini de ſancta trinitate

Clemens trinitas eſt vna diuinitas. Ut aūt per ſacramentū cogno
ſcatur vnitas.eſt ab eo qui eſt ⁊ ſpiritus ſanctus.a quo qui eſt ⁊ vni/
genitus.ſic exiſtens diuine nature lucis ſpiritus a ſe ꝑ naturā. ꝑ ſubſtan/
tiam maieſtatis.poteſtatis.virtutꝫ.diuine lucis.ſpiritus vnus in duobꝫ
et vterqꝫ in idipſum Pater in filio.filius in patre.in ſpiritu ſancto. ſic tri/
bus ꝑſonis cōfitemur.corpus p̄ſcientie quod ſuꝑ omnia cuncta conclu/
dit. In hoc ergo miſterio credimus eſſe ex nullis extantibus cuncta orta
quod miſteriū mēs humana cōcipere nō poteſt.nec oratoria lingua enar
rare.neqꝫ diffuſi ſermonis bibliotecaꝝ volumina Si totum mundum li
bri repleant.diuina ſcientia nō poſſit inenarrabilis enarrari.qui eſt indi/
cibilis nullo modo poſſit deſcribi neqꝫ concludi.aut verbū aut ſubſtātia
propria diuinitatis ſue.qui eſt fons diuine lucis luminis ſue ſubſtantie
natura Sileat lingua oratoria.quia deficit ſermo de indicibilibꝫ.cum cō/
ſummauerit mens humana de diuina maieſtate dicere tūc incipit Quā
ta ſit aūt diuina clemētia.nemo ſcit niſi qui genuit.⁊ nemo comꝑit ſecre/
ta patris.niſi is qui ꝑ naturā naſcendi initium amiſit Omnis ergo man
ſuetudo ⁊ modeſtia peritiaqꝫ peritoꝝ conuertatur ad prophetā. domini/
ca auctoritate preſumat dicendo Credidi ꝓpter quod locutus ſum. Qđ
autem ꝑ miſteriū ſimplex ſit profeſſio vt fundamentuꝫ eccl'e. ſolidat apl'i/
ca autoritate.p̄deſtinatio ſequens p̄ſumat dicendo.de cetero nemo mihi
moleſtus ſit.ego credo in chriſtū ⁊ hunc crucifixum. quia qui confitetur
filium hominis.confitetur ⁊ ſanctum ſpiritū.quia ex ſpiritu ſancto ⁊ ma/
ria virgine mediator naſcitur. Cum confitetur primogenitū neceſſe ē de
vnigenito qui teſtimoniū dicat.vnū ⁊ ſolū ſine origine eſſe in terciā ꝑſonā
patrē confiteꝛ.exiſtentis diuine nature lucis ſpūs vt dixi.qui ſm̄ diuinaꝫ
naturā vt ſupradixi eſt vnus in duobꝫ ⁊ vterqꝫ in idipſum.pater in filio.
filius in patre.in ſancto ſpiritu.in ſancta eccleſia.nunc ⁊ immortalia ſecu
la ſeculorum Amen.

¶ Epiſtola ſeueri ad archadium verum. honorium imperatoreꝫ de obitu et tranſlatione ſancti martini epī ad ciuitatē turonorum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Achadio vero ⁊ honorio im̄ꝑatoribus ſanctus martinus turonoꝝ
ep̄s plenus virtutibus ⁊ ſanctitate p̄bens infirmis multa beneficia
octogeſimo p̄mo etatis ſue anno. ep̄atus aũt viceſimo ſexto. apud conda
cenſem dyoceſis ſue vicum excedens a ſeculo feliciter migrauit ad chriſtũ
Tranſijt aũt media nocte que dñica habebatur. attito ceſarioqꝫ conſuli/
bus Multi enim in eius tranſitu pſallentiũ voces audierunt in celo. qđ
in libro virtutũ eius p̄mo plenius expoſuimus. Nã cum primũ ſanctus
dei apud cõdacenſem vt diximus vicum egrotare cepiſſet. pictaui populi
ad eius tranſitũ ſicut turonici cõuenerunt Quo migrante grandis altri
catio inter vtrũqꝫ ſurrexit populũ Dicebant enĩ pictaui Noſter eſt mona
chus. nobis abbas extitit. nos reqrimus cõmendatũ Sufficiat vobis ꝙ
dum eſſet in mũdo vſi fuiſtis eius colloquio. ꝑticipaſtis cõuiuio. firmati
fuiſtis benedictionibꝫ. inſuꝑ ⁊ virtutibꝫ iocundati. Sufficiant vobis iſta
omnia. nobis liceat auferre vel cadauer exanime. Ad hec turonici reſpõ/
debant. Si virtutũ nobis facta ſufficere dicitis. ſcitote qꝛ vobiſcũ poſitꝰ
amplius eſt q̃ꝫ hic opatus Nam vt p̄termittamus plurima. vobis ſuſci/
tauit duos mortuos. nobis vnũ Et vt ipſe ſepe dicebat maior ei virtus
ante ep̄atũ fuit. q̃ꝫ poſt ep̄atũ Ergo neceſſe eſt. vt quod nobiſcũ nõ imple/
uit viuus. expleat vel defunctus Vobis eſt enĩ ablatus. nobis a deo do/
natus. Verũ ſi mos antiqtus inſtitutus ſeruaꝛ. in vrbe qua ordinatus ē
habebit deo iubente ſepulchrũ Certe ſi ꝓ monaſterij p̄uilegio eũ cupitis
vendicare. ſcitote qꝛ ei primo monaſteriũ cum mediolanenſibꝫ fuit Illis
ergo litigãtibus ſole ruente dies claudiꝛ. corpuſqꝫ in medio poſitum ab
vtroqꝫ populo cuſtodiꝛ. futurum vt mane facto a pictauis ꝑ violentiã au
ferretur Sed deus omnipotens noluit vrbem turonicã a ꝓprio fruſtrare
patrono Deniqꝫ nocte media omnes pictaui a ſomno fallacie cõprimũ/
tur. nec vllus ſupfuit qui ex hac multitudine vigilaret. Igitur vbi turoni
ci eos ꝯſpiciũt obdormiſſe. appꝛ̄henſa ſcĩſſimi corꝑis glebã. alij ꝑ feneſtrã
eijciunt. alij a foris ſuſcipiunt. poſitũqꝫ in naui cũ omni populo per vien
nã fluuiũ deſcendũt. ingreſſiqꝫ ligeris alueũ ad vrbem turonicã cũ ma/
gnis laudibꝫ pſallentiũ dirigunt corpuſculũ. De quoꝝ vocibꝫ pictaui ex
pergefacti. nihil de theſauro quẽ cuſtodiebant habẽtes. cum magna con
fuſione ad ꝓpria ſunt reuerſi Qđ ſi quis reqrit cur poſt tranſitũ graciani
ep̄i. vnus tantũ id eſt lidorius vſqꝫ ad ſanctũ martinũ fuiſſet. nouerit qđ
obſiſtentibꝫ paganis diu ciuitas turonica ſine benedictione ſacerdotali
fuit. Nam chriſtiani qui eo t̄pe videbanꝛ. occulte ꝑ latebras diuinũ offici
um celebrabant. Nam ſi q̃ a paganis repti fuiſſent chriſtiani. aut afficie/
bantur verberibꝫ. aut gladio truncabantur. A paſſione ergo dñi vſqꝫ ad
tranſitũ ſancti martini anni quadringẽti duodecim cõputantur.

¶ Qualiter ſanctus ſeuerus audiuit concentũ angelicum in tranſitu viri ſancti

Eatus aũt ſeuerus ep̄s coloniẽſis ciuitatis vir honeſte vite. ⁊ per
cuncta laudabilis. dũ die dñico loca ſancta ex cõſuetudine poſt ma/
tutinas cum ſuis clericis circuiret. illa hora qua vir beatus obijt. audiuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

chorum canentiū in ſublimi. vocatoqꝫ archidiacono. interrogat ſi aures
eius perciperent voces. quas ille attentius audiret Reſpondit Nequaqꝫ.
Tunc ille Diligenter inquit auſculta Archidiaconus cepit furſum col/
lum extendere. aures erigere. ⁊ ſup ſummos articulos baculo ſuſtētante
ſtare. Sed credo eū non fuiſſe equalis meriti. a quo hec non merebantur
audiri Tunc proſtrati terre. ipſe pariter ⁊ beatus epus dn̄m depcant. vt
hoc ei diuina pietas audire pmitteret. Erectus aūt rurſus interrogat ſe
nex Quid audis. Qui ait. Voces pſallentiū tanqꝫ in celo audio. ſed qd
ſit prorſus ignoro Cui ille Ego tibi quid ſit narrabo. Dn̄s meus marti/
nus ep̄s migrauit ex ſeculo. ⁊ nūc angeli canendo eū deferunt in excelſuz
Et vt parrūpar mora eſſet. vt hec audirentur. diabolus eum cū iniquis
angelis tenere tentauit nihilqꝫ ſuū in eodem repeiens cōfuſus abceſſit.
Quid ergo de nobis peccatoribus erit. ſi tanto ſacerdoti voluit pars ini/
qua nocere Hec ſacerdote loquēte notatū eſt tēpus. archidiaconus turo
nis miſit velociter. qui hec diligenter inquireret. Qui veniēs ea die eaqꝫ
hora manifeſtiſſime cognouit tranſiſſe beatū virum. qua ſanctus ſeueri/
nus audiuit pſallentiū chorū. Sed etiā ad ſeueri recurramus hiſtoriam.
ipſa hora eum ſibi ſcripſit cum libro vite ſue fuiſſe reuelatū

¶ Qualiter beatus ambroſius infra miſſaꝝ ſolemnia raptus fuit ad exequias btī martini

O namqꝫ tempore beatus ambroſius cuius hodie flores eloquiī p
totam ecclām redolent. mediolanenſi ciuitati p̄erat epus Cui cele/
branti feſta dominice diei iſta erat conſuetudo. vt veniens lector cū libro
non antea legere p̄ſumeret qꝫ ſanctus nutu iuſſiſſet Factū eſt autē vt illa
die dn̄ica prophetica lectione iam lecta ante altare ſtante qui lectionem
beati pauli proferret. beatiſſimus antiſtes ambroſius ſup ſanctuz altare
obdormiret Quod videntes multi cum nullus eū penitus excitare p̄ſu/
meret. tranſactis fere duaꝝ aut trium horaꝝ ſpaciīs excitauerūt dicētes
Jam hora p̄teriīt. iubeat dn̄s lectorem lectionē legere. expectat enim po/
pulus iam valde laſſus Reſpondens aūt beatus ambroſius. nolite inqt
turbari. Multū enim mihi valet ſic obdormiſſe. cui tale miraculū domi/
nus oſtendere dignatus eſt Nam noueritis fratrē meū martinū ſacerdo/
tem egreſſum de corpe fuiſſe. me aūt eius funeri obſequiū prebuiſſe. pera
ctoq ex more ſeruitio. capitellū tantū vobis excitantib; non expleui Tūc
illi obſtupefacti pariter ⁊ ammirantes. diem ⁊ tēpus notant ſollicite req
rentes. qui ipſum diem tempuſqꝫ reperiūt. quo btūs confeſſor dixerat ſe
eius obſequiīs deſeruiſſe. O beatū virum in cuius tranſitu ſanctorū ca/
nit numerus. angeloꝝ exultat chorus. omniūqꝫ celeſtiū virtutū occurrit
exercitus. diabolus preſumptione confundit. eccleſia virtute roboratur.
ſacerdotes reuelatione glorificant. quē michael aſſumpſit cum angelis.
maria ſuſcepit cum virginū choris paradiſus retinet letuz cum ſanctis.
Sed quid nos in laudem eius tēptamus. qd non ſufficimus adimplere.
Ipſe eſt enim laus illius cuius laus ab eius ore nūqꝫ receſſit Nam nos
vtinam vel ſimplicem poſſimus hiſtoriam explicare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

¶ Explicit de exequijs btī martini Verſicul⁹
Ora p nobis btē pater martine. vt digni efficiamur pmiſſione xpi.

Collecta.

Eus qui nos conſpicis qꝛ ex nulla noſtra virtute ſubſiſtimꝰ conce-
de propitius. vt interceſſione beati martini confeſſoris tui atqꝫ pon-
tificis contra omnia aduerſa muniamur Per chriſtū dn̄m noſtrū Amen

¶ Quod ſequitur deſeruit p intellectu capl'i xv precedentis ¶ Ex ſpeculo hiſtoriali.

Priſcillianus in hiſpania ep̄s cōdens hereſim ſui nomis eccl'am per-
turbat Hic pſonas ſancte trinitatis cōfundebat. dicens eundem eſſe pa-
trem quē filium quē ſpūmſanctū. Carniū eſcas p immūdis habebat. cō-
iuges viros a nolentib⁹ feminis. feminas a nolentib⁹ viris ſepabat Opi-
ficiū omnis carnis non deo vero. ſed angelis malis aſſignabat. Hoies
a fatalibus ſtellis aſſignatos. corpus noſtrū ſm xij ſigna eſſe compoſitū
dicebat. conſtituens arietem in capite. taurū in ceruice ꝛc̄. Sup his audi-
tus in cōcilijs epoꝝ romā petijt. ibiqꝫ a ſanctis damaſo ꝛ ambroſio repu-
diatus. in gallijs in ſinodo burdegalenſi a ſancto martino alijſqꝫ hereti-
cus iudicatus. vbi ſe damnandū intellexit. impatorē maximū appellat. a
quo auditus ꝛ ep̄atu pulſus. reuerſus treueris ab euodio pfecto perimi-
tur cū multis ſequacibus ſuis edicente impatore vt huius ſecte cōplices
in hiſpania perimerent. Jtachius ꝛ vrſachius ep̄i accuſatores priſcillia-
ni. cōmunione eccl'e priuantur ab ep̄is nephas eſſe dicentib⁹ cuiuſcunqꝫ
modi hominē epoꝝ accuſatione necari. maximo imperatore ꝛ aliquibus
ep̄is itachiū ꝛ vrſachiū defendentib⁹ Et hac de cauſa ſanctus martinus
a maximo moleſtatur quia nolebat cōmunicare itachianis Vix tamen
optinuit. vt priſcillianiſte non occiderentur

Et ſic eſt finis deo laus ꝛ gloria trinis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
227 E 73